

VII.
37.80⁻
9,1
6,0

četrletno

9. zvezek

Ljudska knjižnica

Jakoba Alešovca
Źbrani spisi I.

Fr. Goddard
Lijul Gana.
1910

Ljudska knjižnica.

9. zvezek.

Jakoba Alešovca
Izbrani spisi.

Drugi, popravljene natis.

Priredil Jožef Volc.

1. zvezek.

Kakó sem se jaz likal.

1. del.

V Ljubljani 1910.

Založila Katoliška Bukvarna.

Jakob Alešovec.

Kakó sem se jaz likal.

Povest slovenskega trpina.

V pouk in zabavo napisal

Jakob Alešovec.

1. del.

1. Doma. — 2. V šolo. — 3. Začne se nemščina. — 4. Klošterski muc. — 5. Z nemščino gre naprej.

V Ljubljani 1910.

Založila Katoliška Bukvarna.

Založništvo si pridržuje vse pravice.

VII, 26 37807 c

IN = 030000557

1. Doma.

Najpopolnejša stvar na svetu je gospôda, najmanj popolna pa kmet — to je stavek, katerega si menda nihče ne bo upal odstaviti od njegove veljave. „Učen gospod — zarobljen kmet“ — to je dvoje nasprotij kakor hrib in dolina. Gospod ne more biti zarobljen, kmet pa ne učen. Med gospôdo je pa seveda popolnejši óni, ki je na višji stopinji: najpopolnejši tórej princ, za njim knez, za tem grof itd.; nato pridejo navadnejši neplemeniti ljudje, kakor ministri, generali, škofje, deželni predsedniki, sodnijski načelniki, okrajni glavarji in drugi višji uradniki — na stopinji popolnosti čimdalje nižje do kratkih hlač in rok brez rokavic, pa negibčnih hrbtišč in štokljastih nog. Pri teh poslednjih pa popolnost čisto neha.

Zakaj li je gospôda najpopolnejša stvar?

Zato, kjer je omikana in olikana. Kdor pa ni olikan, ne more biti popoln. Zato tudi v kmetiških čevljih in pod kmetiškim klobukom ne moreš iskati olikanega človeka, kakor v mišji luknji raka ne. Ako se hoče povzpeti kmet do višje ali vsaj nižje popolnosti, se mora izpre-

meniti v gospoda. To pa ne gre, kakor bi trenil. Ni dosti samo sleči kmeta in obleči gospoda, ampak človek se mora ves prekuhati, pregnetiti, preustrojiti, pooblati, obrezati, opiliti itd., kar seveda trpi dolgo in se utegne posrečiti ali pa tudi ne. Saj se tudi iz neokornega hloda ne naredi brž lično hišno orodje, ampak je treba k temu več časa, mnogo dela, mnogih rok ter še kake druge pritekline. Prestrojenje ni lahko delo, tudi strojencu nikakor prijetno, ker mora trpeti, da drugi popravljajo to, kar je pustila na njem narava nepopolnega ali je celó izkazila. Tako popravljanje ob živem telesu je res neprijetno; to ve vsak, kdor je vse to prestal.

Da pridejo otroci vseh prej naštetih gosposkih stanov že omikani in izobraženi, t. j. popolni, na svet, to je bila moja vera brž, ko sem znal šest resnic. Zato smo se mi otroci včasih čudili grajskim otrokom, ki so, čeravno so nosili že v tretjem letu hlače, suknje in kape, vendar-le jokali kakor mi, ki smo letali bosi in v samih srajcah po stegnah. Kar strmeli pa smo, ko se je pripetilo enemu mladih barončkov nekaj, kar se nam ni moglo, ker nismo imeli hlač; in je potlej grozno cvilil, da smo si mi kar mašili ušesa in tekli brž pravit po vsej vasi, kako nečeden je grajski. Nekoliko spoštovanja je s tem pri nas že izgubil; a osramotil nas je s tem, da je brž potem prišel iz gradú v drugih hlačicah. Na ta način je moral imeti dvoje hlač, mi pa vsi skup še enih ne. To je bilo očitno znamenje višje popolnosti.

Moj oče so bili preprost sin kmetiškega rokodelca. Rokodelstva so se bili pač naučili v Ljubljani, pa do popolnosti niso prišli, čeravno so znali brati — edini v vasi in menda med moškimi celo v vsej fari. Iz Ljubljane so prinesli tudi nekaj nemških besedi, izpačenih seveda, kakor so se jih prijele hoté in nehoté; toda, koliko jim je še manjkalo do popolnosti, se lahko sklepa že samo iz tega, da se še pravilno niso znali odkriti, ampak so, kakor vsak drug kmet, klobuk pred gospodom le nekoliko odveznili, potem ga pa, za ušesom se praskaje, držali postrani tik glave, kakor bi komaj čakali, kdaj ga zopet poveznejo nazaj.

Iz tega sledi, da tudi jaz nisem prišel na svet olikan in omikan; oče so še celo trdili, da sem bil silno poreden in popolnoma neomikan. In ko sem nekega dné to pokazal celo s tem, da sem jim zagnal prahú s ceste v obraz, se je pričelo likanje moje srboritosti s „kneftro“. To je moj prvi spomin, ker so me skelele rdeče klobase po plečih dolgo, dolgo.

Moj oče pa so bili dober mož, čeravno je večkrat pela „kneftra“. Imel sem jih silno rad, ko je bilo „likanje“ prestano. Če so potem mati mazali moje bolečine s kakim boljším grižljajem, so tudi oče zatisnili oči ali pa se obrnili v stran.

Ko sem toliko odrastel, da sem mogel v cerkev, so me oče naučili, da se moram odkrivati: 1. pred vsakim znamenjem, 2. v cerkvi, 3. vsakemu duhovnemu gospodu, temu še poljubiti roko, in 4. vsakemu drugemu, kateremu

se bodo odkrili sami in tudi meni to veleli. Prvo dvoje se je zdelo moji otročji pameti popolnoma naravno; zato sem prijel svojo kapico kar od zadaj za dolgi „cof“ in jo potegnil z glave, potem jo pa zopet nategnil nanjo; pri tretjem je šla pač kapica še rada in urno z glave, a dolgo je trpelo, da sem se privadil poljubovati roko, ker sem se bal, da bi me gospod ne ugriznili, kakor me je sosedov pes, ko sem enkrat segel po njegovi taci. S četrnim pa že kar ni hotelo iti. Jaz nisem mogel razumeti, zakaj bi se odkrival pred kakim človekom, ki nima „žegnane“ roke. Večkrat so segli oče o taki priliki po moji kapi, z njo vred pa zgrabili včasih tudi nekaj las, da sem kar zazijal in začel plesati po eni nogi. Mati so bili v tem že boljši; kajti če sem v pozabljivosti stopil v cerkev neodkrivši se, so pri kamenu z blagoslovljeno vodo prijeli kapo za „cof“, da ni bilo vmes nič lās.

Tako je prišel čas, da sem bil dosti star za birmo. Takrat so hodili po naši fari judje z različnim blagom, in oče so kupili zame in za brata rdečega blaga za životnik 15 (starih) krajcarjev. Prišel je krojač Miha in urezal životnik, pa še tudi hlače iz prtenine; oče so mi pa pomerili prve čevlje. Ko je bilo vse to izgotovljeno, sem se oblekel, in oče so mi rekli:

„No, zdaj pa malo stopi, da bom videl, kako hodiš.“

Parkrat grem po izbi gor in dol, in njih sodba je bila: „Bo že! — Kako boš pa stal pred gospodom fajmoštrom?“

Jaz, ponosen na rdeči „lajbeč“ in svetle prtene hlače pa na novo pisano kapo, se postavim kakor palica v zelniku. Oče me pogledajo pa zarenčé :

„Tako že ne! Čemu imaš pa kapo?“

„Da se odkrijem,“ — odgovorim jaz ponižno.

„No, stori to!“ — velé oče dalje.

Jaz potegnem kapo znak z glave in jo držim v roki. Oče me od vseh strani ogledajo, potem pa vprašajo mater :

„Kdo bo šel z njim k fajmoštru, ti ali jaz?“

„Bom šla pa jaz,“ — odgovoré mati — „tebe se fant preveč boji, ne bo nič znal. Pa saj gre tako z vsakim le mati.“

„Ej seveda! Saj zna fant vse moliti — veliko bolje kot drugi. Misliš, da ga bom po poti snedel? Pa znam tudi jaz bolj govoriti z gospodi kot ženske; boš že videla, précej bo dobil listek za birmo.“

„No, pa ti pojdi, če misliš, da bo fant bolje opravil,“ — rekó mati in gredó v omaro po kos kruha, katerega mi dajo „za po poti, pol tja, pol nazaj“; oče pa se napravijo pol praznično, in potem odrineva.

Za odraščenega pot ni bila ravno dolga, tričetrt ure hoda; tudi záme bi ne bila, če bi bil bos; ali ti čevlji, ti! Oče so koračili pred mano in postali vsakih pet minut, da sem jih došel. Takih postaj je bilo silno mnogo, a očetova potrpežljivost se ni utrudila. Ko sem snedel polovico, vestno na dva kosa prelomljenega kruha,

sva bila že pred farovžem. Oče mi obrišejo usta in me ženó po stopnicah gor tako, da sem bil zdaj spredaj jaz. Kapo sem bil vzal že na pragu z glave, oče pa svoj klobuk šele na stopnicah. Ko stopiva v sobo (oče so bili prej potrkali, ker so vedeli že iz Ljubljane, da se to mora), sem bil jaz ves omamljen in nisem vedel nič več; oče se me potiskali pred sabo do gospoda župnika in šepetali: „Roko kušni, le brž!“ To me je pa še bolj zmešalo, in poljubil sem roko — sebi.

Šele, ko gospod župnik s prijaznim glasom vprašajo: „No, kaj pa bo, oče! Za birmo, kaj ne?“ — in me primejo za glavo, se nekoliko ojačim — in opravila sva tako dobro, da sem dobil listek za birmo, zraven pa še lepo podobico svojega patrona in kos kruha — belega! Tega sem pa vsled premajhnih žepov spravil kar v kapo. Zunaj so pa oče rekli: „Daj sem kruh, saj ga ne moreš spraviti. Pol ga imaš dosti; drugega bom pa jaz nesel domov, da ga bodo pokusili tudi mati in brata.“ Malo nerad sem dal lepi kos, a dal sem ga vendarle. Domov sva šla tako kakor tja, samo da sem jaz hodil še težje. Če bi ne bilo župnikovega kruha in lepe podobice, bi bil težko prišel.

Ko prideva domov, rekó oče ponosno:

„Vidiš, ali nisem rekel? Opravila sva prvi pot, ženske pa letajo ves teden, pa nazadnje še ne dobé cegelca.“

Mati so nekaj zagodrnjali, pa so bili brž potolaženi, ko so izvlekli oče iz žepa drugo polovico belega kruha in ga razdelili na tri

kose, da je vsak dobil nekaj. Jaz pa sem bil ponosen na to, da sem ga sam snedel toliko, kakor oni vsi trije, in takrat že sem jel premišljovati, kako dobro je, če človek kaj zna, ker potem lahko toliko jé, kakor drugi trije.

Samo ena neprijetnost je bila pri tem. Ko mi namreč oče sezujejo čevlje, sta bili ožuljeni in polni mehurjev obe nogi. Prej sem zavidal grajske in druge gosposke otroke, kar sem jih videl v naši vasi, zavoljotega, ker so hodili v čevljih, in jih ni mogla pičiti nobena čebela. Zdaj so se mi pa začeli smiliti, ker so morali imeti zmeraj ožuljene noge in polno mehurjev. Ti pa stokrat bolj skele kakor pik po čebeli. Jaz sem imel na nogah čevlje komaj štiri ure, pa so me tako ožulili; kako morajo ožuliti šele one gosposke otroke, ki jih nosijo ves dan! Ne, čevljev že ne bom več obul, — naj gredo pod klop za zmeraj!

Ali ta moja trdna volja ni veljala nič; obuti sem jih moral zopet na komaj zaceljene noge, ko smo se peljali k birmi. To pot pa me niso hudó ožulili, ker sem štorkljal z njimi le po ljubljanskem tlaku. Kaka se mi je zdela Ljubljana, ne maram pripovedovati; to je zvedel le brat, ki je strašno odpiral usta, ko sem mu pravil, da so tam hiše še veliko daljše, kakor če bi „seštukal“ kozolce vse vasi, in tako visoke kakor naša farna cerkev.

Odkrivati sem se torej že znal, naj sem imel na glavi kapo ali slammik ali pa očetov veliki klobuk iz klobučine in s širokimi kraji, ki so mi glavo tako zakrivali, da sem videl le po tleh.

Pozimi so mi dali oče še svoj delavniški „pruštov“, ki mi je segal do petá, rokava pa so čez pol zavihali nazaj. Ali s tem moj oče še niso bili zadovoljni. Neko nedeljo, ko so prišli od krščanskega nauka, so vzeli s police pod stropom debele bukve „Dušno pašo“, ki so jih mati tudi doma večkrat prebirali. Prijeli so oče mene za roko in me vlekli pod hruško ob koncišči. Tam so sedli na svoj trinogati stol, potisnili mene med svoja kolena, odprli debelo knjigo in pokazali prvo stran, na kateri je bilo natisnjeno z debelimi črkami: „Jutrajna molitev“.

„Ali veš, kaj je to?“ — me vprašajo potem.

Jaz sem pač poznal že v „Pratiki“ nekaj svetnikov, Pusta in tiste možé s koso, cepcem in z grabljami, tudi še Velikonoč, ko sem dobil pirhov in mesá, — tistih črnih kavk pa nobene ne. Zato sem odgovoril odkritosrčno: „Ne!“

„Vidiš, to so puštobi; teh se boš zdaj učil,“ — so rekli oče.

In začela se je prva ura pouka, h kateremu sta prišla radovedno gledat oba mlajša brata. Ali oče so ju zapodili in rekli, naj gresta k materi. Potem so pa pričeli:

„No, le poslušaj! Vidiš, ta krivi puštob, ki je kakor palica za svinjko biti, je „Jé“ — veliki „Jé“. Reci: „jé“!“

„Kdo jé?“ vprašam jaz in se ozrem nazaj za bratoma, če so jima res mati dali kaj, da bi jedla, pa meni ne.

Toda očetova roka zavije mojo glavo naglo zopet v pravo stran — na knjigo, in poučevanje

je šlo naprej. Po nekaterih dobrovoljnih dreg-ljajih in povlekih za ušesa in lase sva prišla v dveh urah res tako daleč, da sem poznal vsaj za tisti dan tri črke: „J-u-t“, in morda bi mi bilo zlezlo tudi četrte „r“ vsaj polovico v glavo, ko ne bi bili prišli mati in storili konec šoli z opombo:

„Ej, pusti ga no, saj se ne bo nikoli naučil.“

„Če sva se ti in jaz, zakaj bi se pa fant ne,“ — rekó oče, vstanejo, zapró knjigo in jo dajo meni; sami pa vzamejo stol in ga nesó v hišo. Z materjo so bili ta večer silno kratkih besedi.

Tako se je začela moja šola. Vsak dan sem moral nekoliko časa sedeti pri očetu, ki so pridno vleki dreto, včasih pa tudi mene za ušesa, če sem bil pretrd za uk ali pozabljiv. Pa so me znali izpodbadati še tudi na drug način. Mlajši moj brat, ki so ga silno radi imeli, je bil takrat star nekaj čez tri leta. A je imel silno „dobro“ glavo. Tega so naskrivnem naučili kake črke ali ga navadili vsaj toliko, da je na vse kimal, ako so ga vprašali, je li res ali ne. Kadar sem se torej jaz ustavil pri kaki črki, so brž poklicali malega in rekli: „Matevž, pa ti povej!“ In če je „mali krempelj“ res poznal črko, katerih se je bil nekoliko navadil, so se mi posmehovali vsi trije: oče in oba brata. To me je tako jezilo, da sem se maščeval nad „krempljem“, če sem se le mogel, s suvanjem in s ščipanjem, kar je pa zopet očetova roka vse meni povračala stotero, ker me je mali zmeraj tožil. (Nedolžno revše

je umrlo, preden sem se jaz naučil brati, in oče so dolgo, dolgo žalovali za njim in večkrat rekli: „Rajši bi bil dal vaju oba kot pa tega.“)

Mati so imeli pri tem mnogo bridkih ur, ker se jim je smilil izmed nas treh zmeraj kateri. Največkrat pa jaz, ki sem trpel največ. Zato so mi izkušali lajšati trpljenje s tem, da so mi skrivaj stisnili kaj boljšega v roko. To sem jaz potem snedel na kakem skrivnem kraju. Razentega so mi dajali pogum za vztrajnost in me tolažili: „Nič ne maraj, zdaj je že težko, ko še ne znaš; ko boš pa znal, bo pa lahko.“

Taka tolažba je pa meni malo izdala. Pogledal sem debelo „Dušno pašo“ in vzdihnil: „Kdaj bo še, da bom znal vso brati!“

Lahko je razumljivo, da nisem imel pri tem pravega veselja do učenja in sem se včasih sam-sebi še bolj smilil kakor pa materi. Pa res! V dveh mesecih sem se bil naučil komaj toliko, da sem znal brati iz prvega odstavka kakih šest vrst. „Dušna paša“ pa je imela toliko sto strani! Kdaj bom znal brati vso! Morda res nikoli.

Ko sva bila prebrala z očetom tako pri „kneftri“ in ob čevljarskem stolu „Jutrajno molitev“, pri kateri sta mi brata nagajala, mati pa pomagali „iz glave“, če se mi je izpodtikala kaka beseda, odpašejo oče nekega dne svoj usnjati predpasnik, sežejo po slamnik in rekó:

„Umit se pojdi!“

Jaz hitim v vežo, mati pa za mano mrmraje: „Kam ga boš pa zdaj vlekel?“ Z materino pomočjo sem bil kmalu tak, kakor bi imel iti

v cerkev; še lase so mi pogladili na čelo, da sem bil kakor dandanašnja gospodična. Potem so mi poveznili na glavo bratov slamnik, ker je bil boljši od mojega, čeravno toliko premajhen, da sem ga moral vedno držati, da mi ga ni vzel veter.

V tem so prišli vun oče, in jaz sem videl, da so ravno zadrgnili svoj pičli, rdeče in belo pisani mošnjiček ter ga vteknil v žep.

„Pojdi za mano!“ — mi velé, in jaz grem za njimi kakor ponavadi, osem do deset korakov zadaj.

„Kam pa, oče?“ — vprašam, ko sem tekel že sredi vasi za njimi in jih došel, da sem jim bil vštric.

„Boš že videl,“ — je bil kratki odgovor — „hudega ne bo nič.“

To me je potolažilo toliko, da sem se pomaknil le en korak nazaj za očeta, čeravno sem moral vedno „drobiti“ z nogami. Tako prideva do konca vasi, kjer je bila tista hiša, v kateri so se shajali le pijanci. Jaz nisem hodil rad tam mimo, ker so imeli tam hudega psa, in sem se tudi topot brž tako postavil, da so bili oče med mano in krčmo; če priteče pes, bo očeta prej popadel kot mene.

Toda, kaj je to? So li oče ob pamet? Nikdar jih še nisem videl iti v krčmo ali priti iz nje, zdaj pa krenejo naravnost noter in brenejo psa, ki je ležal na pragu, da odskoči in godrnjaje leže na sredo ceste. Mene je bolj mikal ta manêver mojega starega sovražnika psa kakor vse drugo zato sem prišel šele za očetom v vežo. Tam

je stala precéj obširna miza na štiri vogle, s trdimi nogami podprta, in krog nje dve klopi pa dva podolgasta stola.

„Lej ga no Jurija,“ — zahrešči nekaj s klopi — „kakó, da ti prideš v oštarijo? V cerkvi sem te že videl, v krčmi pa ne. Na, potegni ga!“

Ob tem pomakne stari Španec, ki je bil tudi ob delavnikih rajši v krčmi kot pri delu, svoj „frakelj“ žganja proti mojemu očetu; a oče ga le pokusijo, potem pa rekó: „Le sam ga pij, saj ti ga bo še premalo,“ — in gredó z mano vred v sobo, kjer je štel ravno krčmar na rošu dneve. Za mizo sta sedela dva gospodarja pri poliču in se pogovarjala o kupčiji. Krčmar pogleda, spravi roš za tablo ob stropu in ves začuden vpraša: „Ej, kaj pa je to, Juri? Pa ne, da bi bil prišel pit? Ali si terno zadel?“

„Najprej prinesi vina — boljšega, pa klobaso, če jo imaš, potem bova že še kaj govorila,“ — se odrežejo moj oče, jaz pa si obrišem usta in obliznem prste, ker se mi je zdelo, da ne bom samo gledal, ko bodo oče pili in jedli.

Krčmar vzame iz omare steklenico in izgine, oče pa posadé mene na klop ter sédejo zraven. Ko je bilo to izvršeno, že pride krčmar z vinom, postavi kozarec pred očeta, natoči, pogleda mene in vpraša:

„Ali je ta tvoj najstarejši?“

„I, kaj ga več ne poznaš? Saj si mu krstni boter.“

Meni je bila ta beseda čisto nova. Da bi bil krčmar, ki ima tako hudega psa, moj boter?

Morda bi bil še dalje preišljeval o tem, toda krčmar, ki je sédel na stol, me zmoti z odgovorom:

„Lej ga šenta, kako je zrastel! Na, kaj pa je, da si prišel enkrat k meni? Saj ne pomnim, da bi te bil kdaj videl tukaj.“

V tem je bil mož zrezal na lesenem krožniku meseno klobaso — njen duh sem bil jaz brž ujel v nos — in, natakniški največji kos na vilice, je jel žvečiti, čakajoč odgovora.

„To je zavoljo fanta,“ — rekó oče in pomolé meni kos klobase in kruha; — „ali ga vidiš, kak je že?“

„Si ga mar prišel ponujat za pastirja? Malo premajhen bo še.“

„Ej ne, Matevž, če Bog dá, ta ne bo krav pasel.“

„Oho, glej ga no bahača! Ali bo šel kar za hlapca? Koliko boš pa hotel imeti zanj?“ — se posmehuje krčmar, moj boter.

„Le nič se ne norčuj; ta zna že zdaj več kot ti, Matevž. Ali znaš ti brati?“

„Kaj? Brati? Pa ne, da bi znal fant?“

„Hehe! Zna, zna, bolj kot ti, ki poznaš samo številke.“

Nato je nastalo splošno čudenje. Še ona dva gospodarja, ki sta se prej razgovarjala med seboj in se nista brigala za nas, se obrneta zdaj k nam in eden vpraša:

„Kaj? Da bi ta-le znal brati? Kje se je pa naučil?“

„Kje? Pri meni! Jaz sem ga zmeštral!“ — rekó oče ponosno in pomaknejo kozarec k meni, naj pijem. Pokusil sem res, pa vino se mi je zdelo nekako kislo.

„A, tisto pa že, tisto,“ — poprime krčmar — „Juri je bil v Ljubljani, on že zna brati. No, če je taka, ga bom prinesel pa še polič, je-li Juri?“

Oče prikimajo. Zopet pride na mizo vino, potem vnovič, ker je dal tudi boter za polič itd. Tudi jaz sem ga moral srkati, pa tudi izkušnjo prestatl na „Pratiki“, ker druge knjige ni bilo v hiši. Kaj se je godilo dalje, ne vem; le toliko se še spominjam, da so mati godrnjali, ko so me oče zvečer prinesli domov.

„No, saj sem vedela. To je zmeraj tako. Ti ne greš rad v oštarijo; ali kadar greš, pa tudi kaj izdá.“

„Le tiho bodi, stara,“ — so jih tolažili oče — „ti bom nekaj povedal, kar mi je danes dozorelo v glavi.“

* * *

Tako sem torej znal brati eno stran „Dušne paše“, in to sem se bil naučil tudi „iz glave“. Lagal bi, če bi rekel, da sem bil tega kaj vesel; kajti neslo mi ni do tja nič drugega kot tistih par požirkov vina, kos belega kruha in nekaj grižljajev klobase, kar sem použil v krčmi na očetov račun. Drugi dan pa sva začela z očetom z drugo stranjo „Dušne paše“; jaz sem si bil že pripravil ušesa in podložil hlače, a glej! vse

je šlo bolje kot sem mislil. Samo parkrat mi je segla očetova roka v lase; a imel sem za to zadoščenje, da sta morala oba brata, ker sta se smejala mojemu kislemu obrazu, iti vun k materi pred ognjišče. Tako je bila prebrana druga stran knjige čudanaglo, in oče so me celó pohvalili — prvokrat, kar sem pomnil dotja. Odslej se me je prijelo veselje do branja. Oče so mi prinesli drugo knjigo, in ko mi tudi ta ni delala posebnih težav, sem mislil, da sem že tako učen kakor gospod župnik ali kaplan.

Pri tem pa nisem ostal. Jel sem ponarejati tiskane črke. V tem mi pa oče niso mogli biti več učenik, ker so znali sami s svojo okorno roko risati le gole številke, drugega pa nič. Materi se je zdela ta moja „šikavnost“ že velikanska, in ko sem enkrat vrezal v posteljno desko letno številko 1849, so rekli očetu: „Vidiš, fant že več zna kakor ti. Bo kmalu tako kunšten kakor tisti dohtar v Kranju, ki je ravno umrl.“

Kdo je bil tisti doktor v Kranju? Nihče drugi kot Prešeren. Materi moji je bil znan zato, ker so znala dekleta po fari nekaj njegovih pesmi. Te so poizkušali tudi mati, dobra pevka. Očetu, ki so piskali tudi na klarinet, pa te pesmi niso bile nič kaj všeč. Rekli so, da nimajo „kranjskih viž“ in da se ne dajo lepo piskati. „Sevé“ — so rekli mati o taki priliki — „ti jih že ne znaš. Če bi znal fant na „klarinet“, bi jih pa že piskal.“

To je spravilo očeta na misel, da bi me učili klarinet, kolikor so namreč sami znali. Ta umet-

nost je dajala takrat dober kruh; od ženitovanj so prinašali oče polne žepe drobiža zase, pa še polno bisago mesa, kruha, „flancatov“ in drugih jedil za nas — tako, da smo potem imeli mi vsaj dva dni „ofcet“. Včasih so pa vzeli tudi mene s sabo, in takrat sem bil sit, da bi bil počil, in nabasal sem si še polno malho ostankov. Zato sem dobil tudi veselje, da postanem godec; oče so res poizkusili parkrat z mano na svoj klarinet, pa so mi kmalu rekli:

„Veš, zate klarinet že ni; zate bo kvečemu kravji rog.“

S tem je bil končan pouk v godbi; jaz sem bil prav žalosten zavoljotega, a mati so prišli in me tolašili:

„Pojdi k Janezovemu Janezu in reci mu, naj ti naredi piščalko iz vrbe. Mu bom pa jaz enkrat dala kruha“.

Janezov Janez mi je res naredil piščalko. Še več: omajil mi je polno šib, da sem jih potem sam delal; mati so mi pa dali svoj „pipec“. Toda te piščalke me niso dolgo veselile, ker so bile le za en dan; tudi očetu to ni bilo prav. „Fant je že velik,“ — so dejali — „zdaj že utegne biti za kako delo.“

In odslej so me res znali zmeraj za kaj porabiti. To me je jezilo temhuje, ker moja brata nista nič delala, pa ravno tako jedla kakor jaz.

Eno opravilo je pa bilo, ki me je zeló veselilo, in pri katerem bi bil pozabil celó na jed. To je bilo zvonjenje. Zato sem se sprijaznil z mežnarjem. Storil sem vse, kar sem mogel, da me

je pustil zvoniti večernico — z malim zvonom seveda, ker véliki se je mojim močem še trdovratno posmehoval in ni hotel zapeti, če sem ga še tako vlekel in se obešal na vrv.

Pri takem poslu me dobi enkrat gospod kaplan, ko sem bil že popolnoma spehan, a odnehati vendar nisem hotel.

„Čigav je ta fant?“ — povpraša gospod mežnarja.

„E, tistega Jurija tam v vasi,“ — odgovori mežnar — „ima tako veselje do zvonjenja, ga pa pustim goniti malega.“

Jaz sem bil, to poslušaje, tako pozabil na svoj zvon, da sem zmedel zvonjenje z njim, in mežnar bi me bil gotovo prijel za lase, da ni bilo zraven gospoda. Tako pa se je obesil na vse tri zvonove in jih je ustavil; jaz pa sem jo popihal, kar najhitreje je bilo mogoče, in tako naglo, da sem pozabil celó na svojo kapo, ki sem jo bil vrgel pod zvonikom na tla. Šele, ko sem bil tako daleč, da me po mojih mislih ni mogla več doseči mežnarjeva roka, to je pri znamenju na kraju vasi — tam sem se hotel po očetovem navodu odkriti —, sem zapazil, da nimam vzeti kaj z glave. Kaj bo pa zdaj! Brez kape domov ne smem, ker bo pela očetova „kneftra“; k mežnarju pa tudi ne upam, ker me bo gotovo zlasal, da sem mu zmedel zvonjenje — tega namreč ni nikoli odpustil. To je bilo premišljevanja, kaj storiti. Moja pamet mi je pa vendar dala misel, da mežnar morebiti ne bo prežal ves popoldan name pod zvonikom; torej velja le,

da zapazim trenutek, ko bo v cerkvi ali doma, pa da takrat šinem in poberem svojo kapo, če je še tam; sevé — če je ni, potlej pa Bog vedi, kaj bo.

Tako se previdno bližam zopet cerkvi — ne po ravni poti, ampak po stranski — in zrem okoli sebe, če ni nikjer mežnarja. Srečno pridem do obzidja, kar nenadoma stoji pred mano — kdo? Gospod kaplan, v roki držeč knjigo. Jaz se mislim odkriti, pa kape ni na glavi! Najrajši bi bil stekel, pa nog nisem čutil skoro nič — sploh sem bil ves zmešan. Tako stojim tam, kakor da čakam palice.

„No, no, dečko,“ — izpregovori gospod kaplan, že bolj póstaren mož z dobrovoljnim glasom — „kam greš?“

Kaj naj jaz odgovorim? Vendar mi dá prijazni ogovor in glas pogum, da izpregovorim:

„Po kapo — tja pod zvonik.“

„A, si jo pozabil. Ali rad zvoniš?“

Ta ogovor mi dá toliko poguma, da rečem odkritosrčno:

„Seveda. Pa bi zvonil z vélikim še rajši, če bi mogel.“

„Tako, tako!“ — poprime gospod kaplan — „ali znaš še kaj drugega kot zvoniti?“

„Kajpada,“ — odgovorim jaz že popolnoma možko in ponosno — „znam tudi brati.“

„Kaj? Brati znaš! Ej, pojdi z mano, bova poizkusila.“

V tem hipu pride mimo mežnar. Jaz se zopet spomnim svojega greha in jo hočem popihati, pa gospod kaplan rekó:

„Mežnar, poglejte, kje je fantova kapa, in prinesite jo k meni.“

In mežnar — namestu da bi bil segel meni v lase, skoči naglo pod zvonik in prinese za mano kapo. To je bilo samo zato, ker sem znal brati!

V sobi pri gospodu kaplanu je bilo sila lepo. Jaz bi ne bil sedel drugam kot na tla, pa gospod mi je velel sestti na stol in je prinesel knjižico, jo odprl in rekel, naj berem. Jaz sem pobiral črke z očmi in jih izgovarjal z jezikom, kolikor naglo sem mogel. Ko preberem nekoliko vrst, me vpraša gospod, naj povem, kar sem bral. Tu je bil pa glavni zadržek. Še razumeti nisem mogel, kaj gospod hoče, in skoro sem mislil, da sam ne zna brati, ker vpraša mene po tem, kar je v knjigi.

„No, je že dobro, že,“ — reče slednjič, ko vidi mojo zadrego — „nekaj že znaš in če boš priden, boš kmalu znal več. Le pridi k meni, če bo lepo vreme, vsak drugi dan dopoldne, kadar bo.“

„Če bodo le oče pustili,“ — sem si upal jaz pripomniti.

„Bom že sam govoril z njimi. Naj pridejo v nedeljo k meni. Na, ki si tako priden, podobico; in da ne boš po poti lačen, pa še to-le.“

In zopet sem dobil lepo podobico in velik kos belega kruha — takó velik, da ga nisem mogel spraviti nikamor in sem ga v rokah nesel domov, ker sem se hotel pobahati s tem, kar sem pridobil s svojo učenostjo.

V nedeljo so šli oče h gospodu kaplanu, in ko so prišli domov, so poklicali mene in rekli:

„Zdaj boš hodil vsak drugi dan h gospodu kaplanu; od njih se lahko veliko naučiš. Če boš priden, te bodo tudi naučili, da boš lahko stregel k maši. Saj boš, kajne?“

K maši stregel! Kdo rajši kot jaz! Saj sem že tako zavidljivo gledal tistega Lončarjevega in tistega Smoletovega, ki sta ob nedeljah bila tako oblečena kakor angeli, in sta stregla pri maši, — in večji, Smoletov, je še celó zvončkal! „Ministrant“ je bil odslej moj vzor. Nič drugega si nisem bolj želel kakor postati „za večjega ministranta“, da bi nele v cerkvi, ampak tudi o Véliki noči in o sv. Telesu šel pri procesiji spredaj in da bi zvončkal.

No, ta želja se mi je izpolnila. Po navodu gospoda kaplana sem se kmalu naučil latinskih odgovorov za sv. mašo. Mežnar pa je storil svoje, da sem se naučil zvončkati in se spodobno priklanjati in da tudi pred oltarjem nisem klečal kakor zijalo. Izkrajja sem bil za „ta malega“ in nisem zvončkal; a ko je Smoletov nekaj naredil, da ni smel več streči, sem prišel jaz na njegovo mesto in sem zvončkal tako lepo, da noben mežnar v fari tako ne. Kako ponosni so bili moja mati, ko sem korakal prvikrat o sv. Rešnjem Telesu resnobno kakor general v paradi spredaj in zvončkal z vélikim, a moj tovariš, Lončarjev, z malim zvoncem, to se ne dá popisati. Vsa vas je bila polna moje slave, in marsikatera mati

je dregnila svojega pod rebra in rekla: „Vidiš, butec, tako velik si že, pa nisi za nič. Ali te ni sram?“

Popolna gloria pa je bila v naši revni hiši, ko sem prinesel nekoč domov pet dvajsetic, ki sem jih dobil od gospoda župnika za dosedanjo strežbo pri maši ob nedeljah. Noben general ne more biti bolj ponosen na svojo zmago, kakor sem bil jaz. Še več! Prinesel sem domov tudi velik kos potice in pečenke. Mati so kar zijali; o pečenki so bili dotja le slišali, da je nekaj posebno dobrega, kar pa jé le gospoda; potica pa jim je bila že vsaka pekarija, da je bilo le par „vamprlov“ vmes. Tu pa jih je bilo vse polno, in ko so pokusili, niso mogli potice prehvaliti. Kos je bil sicer velik, a vendar še premajhen za njih oči.

Pri vsem tem sem napredoval pri pouku. Hodil sem h gospodu kaplanu; branje moje je bilo čimdalje gladkeje, in kmalu sem prekosil v naglosti že očeta; ravnotako sem se učil krščanskega nauka, ker so mi darovali gospod župnik „katekizem“. Še celó s pisanjem sva poizkusila z gospodom kaplanom, in morda bi se bil navadil nekoliko tudi tega, kar nekega dné reče gospod:

„Danes si bil zadnjikrat pri meni.“

„Zakaj?“ — vprašam jaz ves prestrašen.

„Jaz bom šel stran, daleč od tod, tja za Loko v Selce — saj ne veš, kje je to. Pa le pridno se uči, te bom že priporočil novemu gospodu.“

Potem mi je dal dobri gospod še več pol papirja, svinčnik, vrezanih peres in steklenico črnila, pa sva bila narazen. Jaz sem ga videl le še, ko se je odpeljal s svojo robo, potem pa nič več, ker ni več dolgo živel. Videl pa sem več let pozneje nagrobni kamen v Selcih, kjer počiva blagi gospod.

Po tej preselitvi smo se selili tudi mi kake tričetrt ure dalje od farne cerkve v drugo vas, ker nismo imeli lastnega posestva — in mojega ministrovanja je bilo konec. Takrat so bili slabi časi za nas. Oče niso mogli dosti zaslužiti, čeravno so delali vse, kar so znali, tudi pri železnici. Razentega so hodili v Ljubljano s cepcem in s koso iskat zaslužka. Moje „študiranje“ se je zato naglo ustavilo. Začel sem se učiti očetovega rokodelstva. Le ob nedeljah in praznikih, ko smo prišli vsi od krščanskega nauka in sva oba, brat in jaz, povedala pridigo (kajti, če si je nisva nič zapomnila, ni bilo južine), sem vzel zopet svoje orodje in začel pisati. Še rajši kot to sem pa rlsal svetnike, posnete po podobah in znamenjih in jih tudi barval. Barve mi je dajal za liste papirja, ki sem jih imel še od gospoda kaplana, vaški mizar, moj stric, kateremu sem hodil delat napotje tako dolgo, da sem mu enkrat „popravlil“ uro tako, da ni več šla, in se mu potem nisem več upal pred oči. Zgledov mojih „študij“ je bilo pa videti povsod; lesena bajta, v kateri smo bivali, je bila opisana po vseh stenah s kredo kakor kitajska plahta; sosedne zidane hiše pa z ogljem in z rdečo glino,

ki sem jo dobival v hribu. V vsako drevo pa sem vrezal svojega imena začetnici. Kar podnevi nisem mogel storiti, sem storil ponoči, ko je svetil mesec. Zato sem bil večkrat lasan in tepen doma in drugje. In ko sem neko noč sosedu krojaču, ki je imel nad svojimi vrati za znamenje narisane črne škarje, vse končišče pomazal z ogljem, je bil pravi sodni dan: očetova „kneftra“ je pela, da se je vse kadilo, in v jezi so mi vrgli v peč vse moje pisarsko orodje.

Odslej je šlo trdo z mano. Smilil sem se najbolj materi, ki so večkrat rekli očetu: „Če boš tako ravnal z njim, ga boš še ‚fental‘, potlej boš pa imel!“ — Vesel sem torej bil, kadar so šli oče zdóma. Takrat so skuhali mati kaj boljšega, jaz in brat sva pa imela praznik in sva jo brž udarila v gozd, iskat ptičev, ali pa na njive, nastavljat prepelicam. Pri tem sva se izurila posebno v plezanju tako, da nama ni bilo nikjer para; če naju je kdo podil, sva mu ušla kar na drevje, potem pa kakor veverici po vejah od drevesa do drevesa.

Pri tem se je pripetilo enkrat meni nekaj, kar ni bilo brez nasledkov. Splezal sem bil namreč na visoko smreko, na kateri sem vedel za veverice. V gnezdu dobim štiri mlade, prav lične živalce. Poberem jih in pomašim v malho, potem pa drkam po deblu na tla, kjer me je čakal brat. Toda mladim vevericam moja malha menda ni bila tako ljuba kakor gnezdo, ali pa so se sprle med sabo — kratko: tako praskanje je nastalo, da sem spustil z eno roko deblo

ter segel v malho, druga roka pa je izpodrnila, in jaz sem padel kake tri ali štiri seznje globoko na tla pred zavzetega brata. Prvi trenutek se nisem nič zavedel; ko pa zopet pridem k sebi, vidim, da je porabil mladi veverični zarod ugodno priliko ter pobegnil iz moje malhe, in brat je male živalce lovil po tleh. Jaz mu hočem brž pomagati pri lovu beguncev in se izkusim spraviti na noge, toda o joj! Ko se uprem z nogo ob tla, mi je bilo, kakor bi videl sedem solncev — kar iskre so se mi kazale pred očmi.

„Kaj pa ti je?“ — vpraša brat, ko sliši moje stokanje.

„Noga je proč,“ — zaječim jaz in jo primem z obema rokama.

„Ej, saj se te še drži. Le vstani, greva domov, preden pridejo oče, da ne bova tepena. Veverice že imam, samo ena je ušla, jo je vzela stara.“

„Da bi le mogel,“ — spet zaječim jaz, ker me je bolela noga čimdalje huje. Vendar se spravim z bratovo pomočjo toliko kvišku, da se naslonim ob nesrečno smreko, toda stopiti na izpahnjeno nogo — ni šlo!

„No, kaj bo pa zdaj?“ — vpraša brat — „pa še hlače imaš strgane. Oh, to bova tepena! Po eni nogi ne boš mogel domov, nesti te pa jaz ne morem.“

To se je zdelo tudi meni. Premišljevala sva torej in ugibala, kako bi spravila mene domov, ker brat je bil premajhen in prešlab, da bi mi

bil mogel izdatno pomagati. Tudi vse popravljanje noge ni nič pomagalo, ker je bila izpahnjena ravno nad stopalom. Slednjič pravi brat:

„Veš kaj, splezaj nazaj na drevo in skoči s prve veje dol tako, da boš priletel z nogo na tla na drugo stran, pa bo skočila noga nazaj.“

Pametna je ta! Brat mi pomaga, in kmalu sem bil na prvi veji kak seženj od tal. S te se spustim na tla na spahnjeno nogo — pred mano se kar zabliska, da vidim podnevi vse zvezde, toda — — brat jo je zadel, noga je bila zrvnana, čeravno me je še hudo bolela. Počasi sva prišla domov še pred očetom in sva povedala materi mojo nesrečo. Brž so dobra mati zašili moje blače, nogo pa namazali z arniko, da ni otekla. Tako popravljenega me dobé oče, ko pridejo domov, pri mojem delu: pletenju copát — in morda bi bilo vse dobro, če bi me ne bila bolela noga čimdalje huje.

„I, kaj se pa tako kislo držiš?“ — vprašajo oče.

„Nič, nič!“ — odgovarjam jaz in vlečem bolno nogo pod stol, da bi se ne videla.

„Nič ni? Pokaži nogo!“

Pri teh besedah me potegnejo kvišku in postavijo na noge tako trdo, da zavoljo bolečin kar zaškripljem z zobmi ter bolno nogo potegnem kvišku.

„Aha, si že zopet kaj iztaknil! Z drevesa si padel in si izpahnil nogo, je-li? Ali ti nisem prepovedal že tolikrat? No, le čakaj, te bom že jaz naučil ubogati!“

In zopet je pela „kneftra“, da smo vsi jokali: jaz, brat in mati. V tem pa pride v hišo moja teta, žena vaškega klavca. Ta in mati me rešita očetovih rok. Teta me nese vun in domov k sebi, kjer me položi v posteljo ter mi da iz modelnice na peči veliko, od opoldne shranjeno klobaso. Domá je bil potem nekaj dni razpor; oče niso govorili z materjo nič več dni in so se zaprli v gorenjo izbo ter si sami kuhali. Jaz pa sem bil pri teti ter se zdravil s klobasami, ki so mi res tako pomagale, da sem bil v treh dneh popolnoma zdrav.

Ko sem bil zopet domá, pridejo oče iz svoje izbe po lestvi izpod strehe in ogovoré mater, ki so ravno dregali z burkljami v peč, ne osorno, pa tudi ne preprijazno:

„To ni nič, stara! Tako s fantom ne bo nič. Ali naj gre služit za pastirja, ali pa ga bom dal v Ljubljano čevljarju, kjer sem se jaz izučil. Kaj meniš?“

„Stori, kar hočeš,“ — odgovoré mati nekako postrani — „saj je tvoj. Bolje kot doma pri tebi mu bo povsod.“

„Hm, hm, ti govoriš, kakor veš. Bom šel vprašat gospoda fajmoštra; mi bodo že dali dober svét.“

Napravijo se ter gredó h gospodu župniku.

„Bo že zopet naredil kaj po svoji glavi,“ — zagodrnjajo mati — „saj fanta ne more videti, kar mu je najmlajši umrl.“

Jaz pa sem bil vse drugih misli. Ko so omenili oče Ljubljano, sem se zamislil nazaj v tisti

dan, ko smo bili pri birmi. Tudi so oče, kadar so prišli iz Ljubljane, vselej prinesli „štruce“, t. j. belega kruha; zato se mi je zdelo, da tam ne more biti slabo, kjer se peče beli kruh in so tako lepe, dolge in visoke hiše, pa ljudje vsi gosposki. Le to me je skrbelo, da bi ne prišel med čisto tuje ljudi.

Oče pridejo domov in sedejo na klop.

„No, kako bo zavoljo fanta? Kaj so rekli fajmošter?“ — vprašajo mati.

„Vse drugače, kakor sem mislil,“ — odgovoré oče. — „Fant zna brati — so rekli gospod — in je brihtne glave; škoda zánj, da bi šel za pastirja, kjer bi vse pozabil, kar se je naučil. Za Ljubljano bo pa treba denarja, ker ga noben mojster ne bo vzel kar tako. Potlej je pa še tudi premajhen, da bi ga čisto samega dala z dóma.“

„No, ali ti nisem rekla? — se postavijo mati.

„Ne, tega nisi rekla ti, to so rekli gospod fajmošter.“

„Kaj bo zdaj? Bo ostal doma?“ — vprašajo mati, kakor bi jim bilo lažje pri srcu.

„Za zdaj še, pa bo hodil v šolo.“

Pri teh besedah odprem jaz ušesa in oči.

„V šolo bom hodil? Kam li?“

„K fari. Zdaj bomo dobili učitelja; sem že videl, kako so pripravili šolo. Trikrat tako velika je kakor ta naša hiša.“

„Odkod bo pa prišel učitelj?“

„Iz Ljubljane. Gospod fajmošter so rekli, da je Kočevar in da nič kaj dobro ne zna kranjski.“

„Kako se bo pa naš fant učil pri njem, če ga ne bo nič razumel?“

„I, se bo pa učil nemški. Saj znam tudi jaz še nekaj.“

Tako je bilo sklenjeno, da grem v šolo, ki se je ustanovila tisto leto pri nas. Do tja je ni bilo. Orglanje je opravljali stari Jaka, pravi prototip nekdanjih organistov. Majhne otroke pa so poučevale v krščanskem nauku in nekoliko tudi v branji šivilje po vaséh. Jaz sem poznal še „Pipanovo Jero“ in „Šukovčevo Barbo“. Nekateri otroci boljših staršev se pa hodili tudi h gospodu kaplanu; bogatejših pa se je nekaj šolalo v Ljubljani in v Kamniku.

V šolo torej! Kaj sem jaz vedel, kaj je šola! Le toliko se mi je zdelo, da se hodi v njo s knjigami. To sem videl v bližnji fari, kjer so imeli tako napravo in tudi učitelja. Janezov Janez je vedel o tem nekaj več, ker je bil štirinajst dni tam pri stricu. On mi je pravil, da je učitelj sila hud mož in da ima zmeraj šibo pri sebi kakor Štrefeljnov Martin, da tepe otroke. To ni bilo zame nič tolažljivo. Doma sem bil večkrat tepen, odzdaj naj bi pa pela šiba še v šoli! Ali res nisem za nič drugega na svetu, kot za to, da me tepó? Zato rečem enkrat očetu, ko so bili boljše volje:

„Oče, jaz bi rajši ne šel v šolo!“

„Zakaj pa ne?“ — vprašajo oče, in obraz se jim zatemni.

„I no zato, ker že dosti znam. Kaj se bom pa še učil?“

„Dosti znaš, he, he? Pa pojdi kar mašo brat ali pa v kakšno kancelijo.“

Na tej poti torej ni bilo nič začeti z očetom. Zato se jih lotim od druge strani in pričnem:

„Učitelj me bo zmeraj tepel.“

„Kdo ti je to rekel?“

„Janezov Janez.“

„Janezov Janez je poreden fant; saj sem ti že rekel, da se ne smeš pečati z njim.“

„Tak je kakor Štrefeljnov Martin, je rekel Janez,“ — nadaljujem plašno.

„Saj ga še ni tukaj, kaj bo Janez lagal!“

S tem je bil pogovor končan. Jaz pa sem premišljeval, kaj bo, če je učitelj res tak kakor Štrefeljnov Martin. Ta Martin je bil strah otrok in psov vse fare. Zato naj dobi tudi tu par vrstic.

Misli si, dragi bralec, osebo srednje velikosti, kolikor mogoče tanko in suho, na glavi pomečkan visok klobuk (cilinder), na životu oguljeno suknjo z dolgimi škrici; dolge, a vendar prekratke hlače, v roki pa debelo šteklačarico, ki mu je bila pri hoji tretja noga, in če temu pridaš še precej veliko torbo, pod suknjo opasano, imaš pred sabo Štrefeljnovega Martina, kakor je bil. Čeravno že star, se nihče ni spominjal, da bi ga bil videl mlajšega. Hodil je kakor hudournik, da so vedno opletali okoli njega dolgi škrici, kakor bandero ob vetru. Tako se je drvil po cestah in vaseh, ustavil se nikoder in govoril z nikomer; le včasih se je zadrl nad kom, odgovora pa ni dal na nobeno vprašanje. Prikazal se je zdaj tu, zdaj tam;

prihod njegov so naznanjali otroci in psi. Prvi so bežali pred njim kakor pred strgarjem, ker so jih strašile matere z obema. Le iz varne daljave so mu otroci kazali osle in ga zasmehovali z besedo; psi pa so lajali nad njim in se zaganjali vanj, ker je povsod metal za njimi kamenje in kazal šteklnjačarico. Gorje otroku, ki je prišel Martinu v pest! Če je prav našel mirnega na cesti, ga je oplazil s palico, da je imel dosti za več dni. Tako je bil oplazil enkrat mojega brata, jaz pa sem mu utekel; a oče, ki so videli, da je šel brat čisto mirno čez cesto in nesel vodo iz vodnjaka, so skočili vun, zgrabili Martina za škricice in mu založili od vsake strani gorko preko ušes, da se je kar opotekel, in sta odletela klobuk in palica. „Mojega že ne boš tepel, če ti nič ne stori,“ — mu reko; a on, jeze ves blede, pobere palico in hoče oplesti še očeta. To pa se mu je slabo obneslo. Oče mu iztrgajo palico, ga obrišejo parkrat še z njo, potem jo prelomijo čez koleno in jo vržejo čez plot, njega pa še obrcajo. Ta prizor je spravil pokonci skoro vse pse in otroke iz vasi, in Martin je bil zasmehovan, da je odšel potrto med strašnim preklinjevanjem, in urno, kolikor so ga nesle pete. Moj brat pa, ki se je bil prej spustil v glasen jok, je bil zdaj takoj dober in je pobiral po cesti črepinje razbitega lonca. Od tistega časa je Martin vselej klel in žugal s palico naši hiši, kadar je šel mimo. Še celo potem, ko smo se že preselili v drugo vas. Nama pa so oče strogo zapovedali, naj ga pustiva pri miru in mu

greva s poti, kjer bi ga zagledala. Te zapovedi sva se držala bolj kakor božjih.

Štrefeljnov Martin je bil sploh čudna prikazen. Doma ni bil nikjer; noben človek ni vedel, kje je ali spi. Kaj pa je bil in o čem je živel? Jaz sem izvedel to pozneje, ko sem bil že „škric“. Kakor je bil Martin napram vsakemu kmetu sirov, tako priliznjen in ponižen je bil proti vsakemu „škricu“. Bil je nekaka pošta med graščinami in župnišči, nagel kakor lastovka. Pot 12 ali celo 16 ur na dan, če se je mudilo, ni bilo pri njem nič nenavadnega, in kar je prehodil najhitrejši človek v dveh urah, je prehodil Martin ob lepem vremenu in če ni bilo otrok ali psov na poti, v poldrugi uri ali še prej. Gospodje — kajti le od teh in do teh je nosil pisma in druge reči — so mu smeli zaupati vse; opravil je naglo, zanesljivo in natančno; le v mesto ga nisi spravil za noben denar. Jedel je le po župniščih in graščinah; tam se je preskrboval z živežem tudi za pot, a v gostilni ga nisi videl nikdar. Plačo je jemal večjidel le v živežu in v obleki, denarja pa ni obračunal, ker ni imel zanj pravega pota. Takrat še ni bilo nikjer nobene pošte, zato je Martin dobro služil svojim „kuntom“.

Pa naj pustim zdaj tega, nam otrokom takrat strašnega, čudnega človeka, in naj se vrnem k učitelju, ki je imel biti po Janezovih mislih Martinu tako podoben.

Le par tednov je še preteklo, pa se je začel slišati po fari glas: „Novi učitelj je že tu!“ V

nedeljo potem je vse drlo v cerkev poslušat, kako bo orglal. Mene ni ravno gnala ta radovednost, pač pa druga; namreč, kakšen je, in če je res podoben Štrefeljnovemu Martinu. Da bi moža gotovo videl, sem obljubil mežnarju, da mu bom prišel dvakrat pomagat zvonit večernico, če me pusti ob devetih gonit mehove. Mežnar se me je usmilil in mi je odprl k orglam že ob polu desetih, pa pridal še enega, ker moji moči ni zaupal popolnoma. Strašno težko sem pričakoval desete ure. Kar se par minut prej odpro vrata — prikažejo se pevke in za njimi — novi učitelj.

O ti janezasti Janez ti! Na, le stoj, ti bom že podrl enkrat tiste mline, ki jih zmeraj nastavljaš ob potoku! Ta ni Štrefeljnovemu Martinu prav nič podoben; še kosmate brade nima! Ravnotak je kakor Ocepkov, ki je v Ljubljani v sedmi šoli ali v kateri.

„O, ta naju že ne bo snedel,“ — reče Lončarjev, ki mi je prej, čeravno se v cerkvi ne sme šepetati, povedal vendarle, da bo tudi on hodil v šolo. Jaz prikimam, in oba začneva goniti mehove, da je bilo veselje. Samo zdelo se nama je, da so orgle staremu Jaku bolj močno pele; posebno, kadar je naredil nazadnje „eno na poskok“, so še mehovi poskakovali, in jih je bilo treba zmeraj goniti, da je bilo kar vroče. Ta pa ni naredil nič „marša“, ampak je nehal brž, ko so gospod kaplan šli od altarja; zato so ljudje spodaj menili: „Tako mu ne pojo orgle kakor Jaku; pa se bo že še naučil, saj je še mlad.“

Pred cerkvijo počakam očeta, in ko greva domov, me vprašajo: „No, si videl učitelja? Ali je res tak kakor Štrefeljnov Martin?“

„O ne, gosposki je, pa ni hud videti,“ — odgovorim.

Mati pa, ki so — posnemaje judovsko šego, da gredo v cerkev in iz cerkve moški posebe in ženske posebe — došli naju šele doma, so rekli:

„Jaz ne vem, če se bo fant naučil od tega kaj prida. Orgla Jaka že bolje kot ta.“

Že drugi dan me pa peljejo oče praznično oblečenega — tudi v čevljih, katerih sem se bil bolj navadil, odkar sem stregel pri maši — v „šolo“. Po poti so mi dajali še nauke, kako se moram vesti.

„Odkriti se moraš kakor pred gospodom, samo roke ne smeš kušniti, ker nima žegnane. Če te bo kaj vprašal, moraš odgovoriti z ‚Oni‘; drugače se pa le ravnaj po meni. Jaz sem bil že v Ljubljani pri takih gospodih in vem, kako se mora človek obnašati, da se ne zameri.“

To je bilo jedro vsega, kar so mi pravili oče po poti. In jaz sem si zapomnil vse dobro. S seboj sva vzela vse knjige, kar sem jih že bral, in tudi nekaj pisanega — kar namreč oče ob zadnji priliki niso bili vrgli v peč.

Pred šolo je čakalo že več mater z otroki, dečki in deklicami; očetov je bilo le malo. Prišli so vpisat svoje otroke, ker je bilo prejšnji dan s prižnice oznanjeno, pa še posebej po biriču pred cerkvijo „vun klicano“. Ko zagledajo drugi

in druge mene in očeta, se začne kar šepetanje med njimi, otroci pa me gledajo plašno. Smolè, bogat kmet, ki je pripeljal svojo Franico, pa stopi k očetu in vpraša:

„Ali ga boš tudi ti dal v šolo? Saj gre že lahko za pastirja.“

„Zakaj pa tvoja ne pase?“ — vprašajo oče nekako razdraženi. „Saj imaš dosti živine, jaz pa nič.“

In zopet drug pristopi in dregne očeta s posmehovanjem:

„Za kaj bo pa tvoj študiral? Za škofa, ali ne?“

„Za takega tepca že ne, kakor si ti,“ — se odrežejo oče, da nastane nekaj smeha; eden pa pristopi, potrka očeta na rame in reče:

„Nič ne maraj. Juri, tvoj fant že zdaj več ve kakor ti vsi skup. Mojega bo kar lahko učil; jaz mu bom dal vsak dan velik kos kruha, in če bo dobro delal, pred Božičem še kolin.“

S tem so bili vsem zavezani jeziki. Vse je pa utihnilo, ko se prikažejo gospod župnik in rekó, naj gremo v šolo, kjer bo zapisovanje. Meni je zelo tolklo srce, a oče so me tolažili: naj se nič ne bojim. In tako smo vstopili.

Vpisovanje se je pričelo. Najprvi so se rinili naprej gruntarji in gruntarice s svojimi; jaz z očetom sem prišel na vrsto že bolj proti sredi. Vsakega otroka so vprašali gospod župnik, kaj že zna, in večjidel je bil odgovor, da moliti toliko in toliko. Nekatera mati se je tudi pobahala, da pozna njen ali njena „cifre“ ali nekaj

„puštobov“. Ko oče imenujejo moje ime, rekó gospod župnik učitelju nekaj na uho; ta se obrne prijaznega obraza do mene in vpraša:

„Ali je res? Ti znaš že brati in nekaj pisati?“

„O, zna, zna,“ — odgovoré oče namestu mene — „vse tole zna brati, tako-le pa piše.“

Ob teh besedah razlože knjige po mizi in razprostró počekani papir. Učitelj pogleda naglo, potem pa reče:

„Je že dobro; jutri naj pride, bomo pa malo poizkusili.“

To je vzbudilo zavidljivo šepetanje med drugimi župljani; posebno še, ko so gospod župnik potrkali meni na ramo in rekli:

„O, je priden fant, ima dobro glavo.“

Jaz sem potem modro šel z očetom iz šole in se ves zamislil v to, kaj še lahko bo iz mene.

Drugi dan se je pričela šola. Jaz poberem zjutraj vse knjige, kar jih je bilo v naši hiši, počekani papir in še celo steklenico za črnilo, čeravno je bila že davno suha — ter se z vsem tem, po materi pa še s kosom kruha obložen — napotim na dobre pol ure dolgo hojo do fare, kjer je bila šola. Pred to je stalo že več dečkov in deklic, ločeni po spolu; vsak je drugega gledal plašno, v šolo pa se ni upal nobeden. Ura udari devet, kar stopi učitelj na prag. Mi plašno potegnemo z glav pokrivala, a gospod učitelj reče s prijaznim glasom: „Le noter, otroci, le noter!“

Mi se drenjamo kakor po navadi v cerkev, t. j. počasi — v šolo in se postavimo ob zidu.

„Le počasi, počasi,“ — opominja učitelj slovenski. Nam pa se je to izgovarjanje besede zdelo nekam čudno, nič domače. Vendar se nismo smejali, kar bi se bili gotovo, ko bi se ne bili preveč bali. Učitelj nas uvrsti po klopeh, na desno stran dečke, na levo deklice po velikosti. Jaz, ki sem se mu moral menda zdeti najmanjši, sem prišel v prvo klop na prvo mesto. Meni nasproti pa županova Francika, ki mi je bila všeč zato, ker je bila pegasta po obrazu; To se mi je zdelo neznano lepo.

Ko smo sedeli vsak na svojem mestu, se je brž začelo „meštranje“. Najprej smo morali vsi na, povelje vstajati in sédati, in preden je bilo vse to v redu, je pretekla ura. Jaz sem le zmeraj gledal, kdaj bo pokazal gospod učitelj šibo, in res — ko smo bili vsi tako pripravljene za prejemanje pouka, odpre učitelj miznico in izvleče iz nje šibko, rumeno palčico. S to se vstopi na sredo odra, jo parkrat upogne v znamenje, da je šibka, in reče:

„Vidite, otroci, česar vam jaz ne bom mogel vbiti v glavo, bo morala pa ta-le.“

Pri tem zamahne po zraku na levo in desno in od zgoraj navzdol, da je bilo dobro slišati žvižganje. Jaz se spomnim ob tem Janezovega Janeza izreka o Štrefeljnovem Martinu in skrčim hrbet, ker sem bil učitelju najbližji, torej tudi prvi za šibo. Toda učitelj nas potolaži: „Ta šiba bo le za lene in neubogljive, za pridne

pa ne,“ — ter jo zaklene nazaj v miznico. Nato smo jeli vsi laglje dihati, in pričelo se je izpraševanje po vednostih.

„Ti znaš brati, ne?“ — se obrne učitelj do mene, ko je bral moje ime iz svojega zapisnika.

Jaz prikimam in privlečem izpod klopi z doma prinesene knjige, počekani papir in prazno steklenico za črnilo.

„Kadar te bom kaj vprašal, moraš vstati,“ — me opomni učitelj in pove to tudi vsem drugim. Potem me poizkusi na knjigi, in ko izkušnjo vsaj navidez dovoljno prestanem, me vpraša:

„Ali znaš že tudi kaj nemški?“

„Brati ne, pa nekaj besedi že vem,“ — odgovorim.

„No katere? Povej jih!“

Jaz pogledam v strop in iščem takih besedi, ki sem jih izvedel od očeta, kakor „foter“, „muter“, „pruder“, „tiš“ itd.; gospod učitelj mi zadovoljen potrka na ramo in reče:

„No, ti si že priden; več se boš že še naučil. Veš, nemški mora dandanes vsak znati, da more kam priti. Kdor ne zna, mora pa krave pasti.“

Z drugimi je bila preizkušnja kmalu končana. Nobeden namreč ni znal nič, le županova Francika je poznala nekaj črk. Drugega ta dan ni bilo nič. Učitelj nas je izpustil domov, ko smo odmolili očenaš in Češčeno Marijo stojé in glasno. Iz šole smo morali iti paroma, ravnostako v cerkev, kadar smo imeli mašo. „Jutri

pa zopet pridite vsi in vsak naj prinese sedem krajcarjev za bukve, iz katerih se bomo učili! Kogar ne bo, bo kaznovan.“ — To je bil ta dan zadnji opomin z odra, odkoder nas je opazoval učitelj pri odhajanju.

V šoli smo bili tihi. Tem glasnejši smo pa postali, ko smo prišli tako daleč, da nismo več videli šole. Največ gradiva nam je dal učitelj, ker je govoril tako „špasno“. Skoro vse njegove besede smo prežvečili. Dobro, da nas ni slišal, ker bi bil gotovo poizkusil nad nami svoj „štaberl“.

Doma sem moral očetu brž sporočiti vse dogodbe tega dne. Posebno pa sem jim povedal, da sem bil vprašan tudi nemški.

„No vidiš, dobro, da sem te nekaj naučil,“ — rekó oče ponosno — „le čakaj, saj jih znam še več. Jutri te bo učitelj gotovo vprašal, kaj sem jaz — kako mu boš odgovoril?“

„Si ne upam povedati.“

„O, le govej! No, če te bo vprašal, kaj je tvoj oče, kako boš rekel?“

„Prinčkov Juri, ali pa — gostač.“

„Tepec! Kaj pa delam?“

„Čevlje.“

„No, kaj sem potem?“

„Šoštar.“

„To je po kranjski, po nemški se pa pravi: šušter. Kako boš rekel po nemški: moj oče so šoštar?“

„Foter šušter.“

„To ni zadosti. Moraš reči: Majn foter zint šušter.“

Ta stavek sva godla tako dolgo, da so prišli mati z veliko skledo in so jo postavili na mizo s klicem: „Saj sem vedela, da zdaj šole ne bo konca ne kraja, še doma ne. Jest pojditel!“

Pri jedi so pa vendar vprašali tudi mati: „Koliko si se že naučil v šoli? Nič, kaj ne? Saj sem vedela.“

Namestu mene pa odgovoré oče: „Misliš, da bo kar prvi dan žegnan prišel domov in bo jutri pel novo mašo? To gre počasi; le potrpi, bo že še kaj.“

Drugo jutro, ko sem bil napravljen za šolo in sem hotel vzeti zopet vse knjige s sabo, mi rekó oče:

„To reč pusti doma; se boš kaj drugega učil. Tukaj imaš sedem krajcarjev za bukve. Pa ne pozabi, kar si se naučil od mene.“

2. V šolo!

V šolo torej! Zdaj je odločeno. Snidemo se, in ko bije ura devet, se odpro vrata. Pokaže se učitelj in postoji med vratmi. Ko vidi nas vse sedeče, zavpije na ves glas: „Še enkrat!“ Gre vun in zapre vrata za sabo. Pa zopet jih brž odpre, zopet vsi obsedimo, samo da vsi gledamo še bolj debelo. „Še enkrat!“ — zakriči učitelj. Spet izgine in se brž zopet prikaže, pa prizor se ne izpremeni nič; le da mi neznano radovedno gledamo, kaj bo s tem odpiranjem vrat. Ko učitelj vidi, da s svojim napeljevanjem ne doseže nič, zarezí nad nami:

„Vstanite vsaj, kakor sem vam rekel včeraj!“
 Zdaj šinemo vsi kvišku in stojimo, učitelj pa gre na oder in moli, a mi za njim. Po molitvi zadoni komando: „Sédite!“; vsi se spustimo na klopi nazaj kakor možički na nitkah. Ta ura je bila izpolnjena s tem, da smo zamenjali svojih sedem krajcarjev za knjigo ali „brateltof“; le nekateri niso prinesli denarja, pa so bukvice vendarle dobili z opombo, naj jutri prineso „eno šestico in en krajcar“.

Drugo jutro so prišli gospod kaplan in ko so odprli vrata, je nas vstala že vsaj polovica. Pri gospodu kaplanu je bilo že vse bolj domače; krščanskega nauka smo že vsak kolikortoliko znali, in gospod so govorili tako, da smo jih vsi lahko razumeli.

Seveda sem moral tudi o tem dnevu doma poročati očetu in jim pokazati kupljeno knjigo. To so oče najprej potehtali, in sodba je bila:

„No, malo predrage so te bukvice; po grošu, bi bile prav lahko. Pa se bo videlo, kaj se bo fant iz njih naučil.“

Nato jih odpro, nataknejo svoje očali in začno brati. „Za otroke je to že,“ — rekó potem — mati pa, ki so jih tudi pogledali in nekoliko pobrali, so rekli: „To že ne bo nič; so samo take besede v njih, ki jih vsak ve, pa nič ne povedó.“

Oče so bili pa vendar potolaženi, ko so zagledali v drugem delu knjige tudi nemške črke. Te zveri smo vsi radovedno gledali; še brat, ki je rekel, da so take, kakor da bi kure hodile po blatu. Kaj je vedel brat!

Kmalu v prihodnjih dneh me res vpraša učitelj:

„Kaj je tvoj oče?“

In jaz — z zavestjo učenjaka — napihnjenih prs izustim počasi, a krepko:

„Majn foter zint šušter.“

Učitelju je bilo opaziti na obrazu dobrovoljno smehljanje. Stopi bliže k meni in me poučuje:

„To ni prav; kadar se boš naučil več nemškega, boš to sam spoznal. Kdo te je pa tako naučil?“

„Moj oče,“ — rečem jaz, zdaj že veliko manj korajžno.

„No, povej očetu, da se pravi: M a j n f a t e r i s t a j n š u s t e r. Zapomni si to!“

Ta stavek sem ponavljal po poti domov ves čas, da bi ga ne pozabil, in ko stopim v hišo, se postavim pred očeta, in rečem ponosno:

„Oče, vi ne znate nič.“

„No?!“ — se obrnejo oče k meni in vtaknejo dreto med zobe, — „kaj pa to!“

„Majn fater ist ajn šuster“ — se odrežem jaz ponosno, — „vi ste pa rekli, da se pravi: Majn foter zint šušter.“

„No, vidiš, stari,“ — se oglasio mati — „fant že več zna kakor ti; saj sem vedela, da bo tako.“

„Ti vselej vse veš,“ — zagodrnjajo oče in vlečejo dreto naprej, ki se jim je pa ta dan nenavadno velikokrat utrgala.

Tako sem bil že na nemški poti.

Odslej že nisem bil več samo očetov in materin, ampak učitelj je imel ravnotoliko pravico do mene kakor oče in mati. To sem izkusil kmalu, menda četrty dan. Ker je namreč učitelj dal nam vsem slovesno besedo, da je tisti „štaberl“ le za poredne, neubogljive otroke, se ga jaz, ki sem se štel med pridne, nisem nič več bal. Zato sem, ko ga je vzel v roko in je šel z njim med nami po šoli brž radovedno pogledal za njim, da bi videl, kdo je tisti, ki ga bo okusil prvi. Komaj sem se napol zavrtel nazaj, se obrne tudi učitelj, kakor bi ga bil kdo zbodel v hrbet, in reče ostro :

„Ali nisem rekel, da mora vsak gledati le naprej, tja v tablo, ne pa nazaj?“

In „švrk“ — sem imel eno po plečih, da me je kar zaskelilo. Jaz nisem prav vedel, bi se li spustil v jok ali jo potegnil kar iz šole; drugi so se pa spustili v smeh, dekleta v hihitanje, a to se jim je slabo poneslo, ker „švrk“ in „švrk“ je pelo potem na levo in desno, dekleta pa so morala iti stat iz klopi. To poslednje je zadelo tudi Franico, ki je položila glavo na klop in se smejala v svoj robec. To me je potolažilo, in nepremakljivo zroč v prazno črno tablo, sem mirno pričakoval, kaj bo še prišlo. Blagor onim — sem si mislil — v najzadnji klopi, ker jim ni treba gledati nazaj, da kaj vidijo!

V dnevnem poročilu sem to dogodbo očetu seveda zamolčal, ali tu sem izkusil pregovor, „da nič ne ostane skritega pod solncem“. Tisti Kadivčev Matevž, ki mu po poti nisem hotel dati kruha, gre in me zatoži očetu. Zdaj pa ni

pela samo „kneftra“, ampak ostal sem tudi brez južine in bi bil ostal gotovo tudi brez večerje, da mi ni prinesel brat skrivaj v mrvo pod streho od matere krompirja v oblicah in kos kruha. Revež! Potem je pa dobil tudi brat s palico, mati so pa slišali take, da so se celo meni smilili. Oče so bili v naši hiši mogočen vladar; niso trpeli nobenega upora in so strogo zahtevali, da se njih naredbe izpolnijo natančno. Za nas vse tri pa sem se jaz maščeval nad Kadivčevim s tem, da sem ga iz šole grede vrgel v koprive. Imel je potem obraz, roke in boste noge vse rdeče. Ko bi bil fant vedel, da me sme zatožiti učitelju, bi bil jaz v šoli gotovo kaznovan; še bolj gotovo pa doma in ravnotako gotovo bi ga bil jaz potem vrgel v Smoletovo trnjevo mejo, in tako bi teh „replik in duplik“ ne bilo ne konca, ne kraja, vsaj tako dolgo ne, da bi bil padel sneg. Zato je bilo dobro za nas vse, da se Kadivčev Matevž ni zavedal svojih pravic.

Idimo nazaj v šolo! Reči moram, da taka šolska disciplina, po kateri smo imeli roke in noge le za to, da smo bili mirni, mnogim izmed nas ni bila po volji. Zato si je marsikateri pomagal s tem, da je pač v šolo šel, a vanjo ni prišel, ampak šel je med pastirje ali ležat v gozd. Čez teden dni nas že ni bilo več toliko kot prvi dan, in ko je učitelj to zapazil, je rekel:

„Danes vas veliko manjka. Povejte onim, katerih ni, naj pridejo jutri, ker bom vse naprej bral, in katerega ali katere ne bo tu, bo kaznovan ali kaznovana.“

Nam se je zelo čudno zdelo, kako bo učitelj tiste kaznoval, katerih ne bo v šoli. A mislili smo, da je to rekel samo zato, ker je tako težko govoril slovenski, in je bila vsaka druga beseda nemška — prav kakor govorjenje tistih, ki pridejo od vojakov. Mi smo skoro vsako njegovo besedo prežvečili ter izpačili in doma pravili, kako „špasno“ govori učitelj.

Drugi dan, ko smo odmolili, res odpre učitelj svoj „katalog“ in veli, naj vsak, katerega bo poklical, odgovori s „hier“. To nas je spominjalo na vojake, katere smo parkrat imeli po vaseh, ki so tudi zmeraj vpili „gir“, kadar jih je „naprej bral“ oficir. Zato smo tisti, ki smo se tega spominjali, vpili „gir“; ta ali oni je celo roko pritaknil k ušesu, kakor je videl na vojakih. Le dekleta so se ustavljala in hihitala v roke in robce, poštenega močnega „gir“ pa ni bilo spraviti iz nobene. To prebiranje je trajalo vselej po pol ure, in „štaberl“ je večkrat pel, tudi jih je moralo iti po več na oder stat — tu dečkov, tam deklic, ki so si potem za hrbtom učitelja kazali jezike, kar je imelo včasih take nasledke, da so morali zločinci še klečati, ali pa jim je učiteljeva roka segla za ušesa ali v lase, ali pa so jih dobili preko glave.

Ko so bile take obličnosti končane, in je bilo v šoli toliko reda, da je bilo vse pripravljeno za pouk, se je ta tudi začel. Najprej smo se učili črk, katere sem jaz že vse poznal; zato sem se pripravil na zdatno zdehanje in zasmeh.

hovanje drugih, ki so bili tako „neumni“. Za tako preganjanje dolgega časa sva se zmenila z vstric mi sedečo Franico, ki je tudi že poznala črke, da sva migala z očmi in si dajala znamenja pod klopjo v rokami.

Do tega časa jaz nisem imel prav nič veselja do šole; učil sem se le po sili, ker sem se bal očeta. Zavoljotega tudi nisem bil nič častiželjen; manjkalo mi je vsake ponosnosti; hvala me ni izpodbujala, grajanja me ni bilo sram; sploh sem čutil le to, kar me je bolelo: žejo, lakoto in palico ali „kneftro“. Tudi v šolo sem silil le zato, da mi ni bilo treba ves dan sedeti pri očetu na trinogatem stolu in delati. Ponosen sem bil le na to, če sem katerega svoje enakosti vrgel — o ukaželjnosti pa še sledu ni bilo. In če bi ne bil takrat nič več znal kot drugi in bi se bil moral ravnoliko težko učiti, bi bil nemara rajši ostal doma vkljub „kneftri“ in vkljub pomanjkanju, ki je vladalo v naši borni hiši.

Prvi čut ponosnosti je pa v meni vzbudil gospod kaplan, ki nas je učil krščanski nauk, in o katerem bo še večkrat govorjenje. Kakor v branju, sem bil namreč tudi v krščanskem nauku — in zato gre hvala materi — drugim precej spredaj; zato sem bil tudi ob kaplanovi uri le nepazljiv poslušalec. Ko me enkrat gospod kaplan pri tem zasači, stopi prédme in me vpraša nekaj, kar je ravno razlagal. Jaz, ki nisem bil pazljiv, nisem vedel odgovora; gospod kaplan zavpije nad mano, zavihti „štaberl“ — — mislite?

Nato sem bil jaz že pripravljen in sem skrčil hrbet. Toda, namesto da bi bil zavpil nad mano in prijel za „štaberl“ — se mi začne posmehovati in pravi:

„Ti, Tone, tam v zadnji klopi, povej, kar sem zdaj pravil!“

In tisti Tone, ki še nobene črke ni poznal in je šele lani bil pri birmi, je povedal vse, kar je bil vprašan.

„No, slišiš ti?“ — se obrne potem gospod k meni — „slišiš, ta vé; ti pa, ki imaš pred sabo katekizem, pa tega nisi vedel povedati.“

In po šoli obrnivši se, zakliče:

„Kdo še ve?“

„Jaz — jaz — jaz tudi,“ — je bil odgovor mnogih dečkov in deklet, tudi Franice.

„Saj tudi jaz vem,“ — zakričim jaz, razvnet jeze, in povem dotični stavek.

„Zdaj, ko si slišal od drugih,“ — odgovori gospod in temu odgovoru doda še besede:

„Sram te bodi! Dozdaj sem mislil, da res kaj znaš, ker so mi te prejšnji gospod kaplan hvalili; zdaj pa vidim, da še manj veš kot drugi. Kaj ti koristi katekizem! Če ne boš pazljiv, te ne bom vprašal nikoli več!“

Po teh besedah pokliče gospod še onega Toneta in mu dá podobico njegovega patrona!

Jož, jož, jož, kako me je to bolelo!

Da bi mogel popisati, kako je v meni vrelo, cvrčalo, vzdigalo se, žgalo, trlo, sploh vse, kar se more misliti najbridkejšega, najhujšega! Pod pritiskom tega neprenesljivega čuvstva so si odprle

pot solzé. Začnem jokati na ves glas, da so vsi gledali po meni, in z mano vred se je začela kremžiti tudi Franica in še par deklet, ki so bile mehkejšega srca.

„Zdaj je pa gospod kaplan menda vendar vzel v roke štaberl in me naklestil, da sem nehal tuliti,“ — bo morda kdo mislil.

Kaj še! Gospod me je še dalje pekel na ražnju moje slabe vesti in govoril:

„Vidiš, to je slaba vest. Naj te le peče! Bom le videl, koliko se boš poboljšal do prihodnje ure.“

Ko je bilo tisti dan šole konec, sem pred vsemi drugimi tekel vun, da sem bil kmalu v gozdu. Tu šele sem se začel jeziti nad sabo, butati se po glavi, in prva misel mi je bila, da bi se vlegel v grmovje in čakal, da bi prišel volk ali vsaj lisica póme. Res ležem v mah in premišlujem, kak malopridnež sem — sram me je bilo pred samimsabo. Pa kaj bodo rekli šele oče! Če bi vso „kneftro“ razbili na meni, ali če bi mi ves teden ne dali nič jesti, bi rad prestal. Toda, če bodo tako strašni, kakor so bili gospod kaplan — — na, pa grem kar med rokovnjače ali pa med cigane ali pa na pokopališče, da me vzame strah. Naj me, bo vsaj konec tega!

V tem premišljevanju me zmoti nekaj, kar se mi bliža počasnih korakov. Brž pogledam kvišku — in kaj je? Zajec! Sevé, da jo popihava vsak na svojo stran, ko se spoznava — jaz namreč proti domu. A ko zagledam domačo hišo, so bili moji koraki zopet počasnejši in vest

čimdalje težja. Priplazim se do hiše, ko se je že mračilo; a nisem si upal skozi vrata, marveč sem zlezal pod strešnikom na „ješterleh“; tam sem poslušal, kaj se bo morebiti govorilo o meni.

Mati so bili pred pečjo in so kuhali večerjo. Brat je pa luščil fižol. Iz odprte izbe pa je donelo očetovo kladivo. Oh, kakó je donelo! Nič drugače, kakor je meni tolklo po vesti. Kaj neki bo! Usmili se me Bog!

„Kje je neki fant?“ — zamrmrajo slednjič mati. — „Teci, teci, Lorenc, poglej, če ga še ni, in reci mu, da bo večerja kuhana.“

Brat brž skoči iz luščin in stopi pred vežo. Jaz se pa nisem mogel zdržati, da bi mu ne bil zašepetal čez špranjo izpod strehe:

„Nič ne hodi, saj sem domá!“

„Saj je domá,“ — zakriči neprevidni brat, očetovo kladivo utihne, in slišati je bilo korake v veži.

„Kje je?“ — zadoni očetov glas, da se jaz ves stresem.

„Pod streho,“ — pojasnjuje brat.

„Dol, brž!“ — veli nato očetov glas, materin pa dé vmes bolj tiho: „Ej, pusti ga, bo že prišel.“ Toda, kdor je poznal mojega očeta glas tako kakor jaz, bi šel celo v ogenj, če bi mu bili veleli. Temu glasu se jaz kar nisem mogel ustavljati, marveč sem zlezal trepetaje na vseh udih, po lestvi izpod strehe in sem šele spodaj zapazil, da sem ves črn od okajene strešne slame.

„A, ták si prišel iz šole?“ — zarohné oče, pa dodajo nekako posmehljivo, — „si bil že zopet tepen, je-li! Zakaj si bil tepen, povej!“

„Tepen nisem bil; znal nisem,“ — odgovorim jaz, ves tresoč se.

„Tako? Znal nisi?“

Jaz pripravim život za tisto strašno „kneftro“, mati pa se vstopijo med mene in očeta, brat pa začne tuliti na ves glas.

„Nič se ne bojta, tepel ga ne bom,“ — rekó oče mirno, a posmehljivo — „sram naj ga bo!“

To je bila vsa toča, ki se je ta pot usula name. Mati so bili tega zelo veseli, in brat je tudi utihnil s plakanjem. Jaz pa sem se tiho splazil na klop k peči, ko so me mati poprej osnažili, oče pa so naprej zabijali žebice v podplat. Brž nato prinesó mati večerjo na mizo, vsi sedejo okoli nje, le jaz si nisem upal.

„No, pojdi no!“ — silijo mati, ko so odmolili.

Jaz se ne ganem, a oče, že zajemajoč, rekó:

„Kdor ima slabo vest, mu nič ne diši, tudi jed ne.“

Mati so me še naprej silili, a oče so gledali grdo. Slednjič mi prinesó mati jedi v mali skledici celo k peči, pa jaz je nisem pokusil. Kako bi jedel, ko sem bil tako poln vsega, kar sem danes izkusil, da mi je bilo grlo oteklo in da sem komaj dihal! Spat sem šel — pa kako sem spal!

„Tepel ga ne bom; sram ga naj bo!“ Te očetove besede so me zadele huje kakor sto

„knefter“, in to še vrh kaplanovih besedi! Kdo bo spal tako tepén? Peklo me je v duši kot živ ogenj.

Konec mojega preišljevanja ponoči je bil ta, da sem zjutraj zaprisegel strašno maščevanje:

„Zdaj naj si iščejo oče drugega, nad katerim bodo poizkušali moč svoje „kneftre“; gospod kaplan pa tudi v šoli drugih, ki ne bodo znali; jaz hočem vsak teden dobiti vsaj eno podobico, še premalo jih bodo imeli.“

S to prisego sem šel zjutraj v šolo tešč. Mati so mi ponujali kruha, in ko ga nisem maral, so očitali očetu:

„Zdaj bo pa lakote umrl! To si ti! Saj sem vedela, da bo tako!“

Ker so imeli nekateri izmed nas dobro daleč do šole, je bilo urejeno tako, da nas je nekaj daljnih kar tam ostajalo čez poldne. Kosilo je bilo navadno kos kruha — vsaj pri meni. Tega — če ga nisem dobil doma, kar se je večkrat zgodilo — sem kupil za krajcar pri Lužarju: črnega — lep kos in dobrega. Včasih mi je pa tudi Zavrlova mati mignila, in tam sem zajél še kaj gorkega ali pa tudi dobil kruha. Zavrlova mati je bila dobra žena; Bog ji daj dobro!

Omenjeni, zame osodepolni dan me je tako vsega prerodil, da sem sedél vse ure v šoli kakor naslikan. Nič se nisem ganil, čeravno je včasih želodec hudo krulil. Učitelj se je le toliko pečal z mano, da je parkrat druge opomnil namé,

ki sem sedel tako pri miru, in me priporočal v posnemanje. To je bilo že hladno mazilo za moje rane; da bi bilo le tudi kaj za zobé!

Tisti dan mine dopoldanska šola. Kar nas je ostajalo tam čez poldne, posedemo okrog šole, in vsak vzame iz žepa svoj kos kruha. Le jaz nisem imel nič, čeravno sem bil bolj lačen kot vsi drugi skup. To vidi županova Franica in reče:

„Nič né maraj, le malo počakaj, jaz grem zdaj domov južinat, pa ti prinesem kruha takle kos.“

Ob tem raztegne ročici, kar more, in teče proti domu. Jaz pa grem za cerkev v kot in ležem v senco ter gledam postolke, ki so nosile svojim mladim v zvonik. „Vse já,“ — si rečem — „samo jaz nimam nič, ker sem bil tako poreden.“

„No, kje pa si?“ — se oglasi znani mi glas — nenadoma — „sem že mislila, da si poginil lakote.“

Naglo sedem napol in zagledam pred sabo — — svojo mater s cajno, ki jo postavijo na tla, odgrnejo, in pokaže se lonec, pokrit z reno, iz žepa pa privlečejo kos kruha.

„Na, zdaj jej! Malo mrzlo bo že, ko je tako daleč.“

Ob teh besedah odkrijejo lonec, in zabliska se mi v oči rumenkasto-zelenkasto kašnato zelje, že nekoliko pokrito s skorjo.

Kašnato zelje! Kaj so vse najslastnejše jedi tega sveta proti kašnatomu zelju! Toda nekoliko trdo skuhanu mora biti, še bolj trdo kakor laška

polenta, sploh tako, kakor so ga znali kuhati naša mati. Seve, da je bil svet zame zdaj hipoma ves drugačen, ko so mi mati prinesli zelje. Krehal sem to svojo najljubšo jed, da sem se nad njo skoro zadavil, in izpraznil sem lonec, še preden so mi mati vse povedali, kar se je zgodilo doma. Tega pa ni bilo veliko. Le toliko sem izvedel iz materinih ust, da so očeta dobro ošteli in jim skuhali za kazen sok, meni pa kašnato zelje. Prvega materi nisem prav verjel, drugo pa: morda so jim komaj povedali, da je zelje zame ali pa so ga skuhali skrivaj in ravnotako skrivaj prinesli meni; morda še oče za moje kosilo nič vedeli niso.

Po takem kosilu pospravijo mati „mizo“ in odidejo, naročivši mi, da očetu ni treba „nalašč“ praviti, da so mi prinesli kosila; le, če bi me vprašali, ne smem lagati.

Zdaj sem bil dober mož. Še kruha nisem vsega pojedel. Ko priteče pol ure pred začetkom popoldanske šole Franica vsa brez sape, me dobi še v tistem kotu na tleh, v naročju „brateltof“. Študiral sem pridno nemške „kavke“ in jih ogledoval od vseh strani.

„Na, jej!“ — reče Franica in mi pomoli res pošten kos kruha.

„Sem že sit, Franica, vidiš!“

Pokažem ji kos kruha, ki mi je še ostal; ona ga pogleda, pa pravi izpodbudno:

„Naš je boljši; le pokusi ga; so mi ga mati odrezali za malico.“

„Kaj boš pa ti jedla?“

„Jaz? Hi hi! Drugega bom dobila. Saj je v kleti še dosti hlebov, pa še belih. Le čakaj, kadar boš zopet tepen ali kregan v šoli, ti bom pa prinesla belega.“

„Tak ga pa že ne bom dobil nikoli, Franica!“

„Zakaj pa ne? Saj te učitelj lahko vsak dan tepe, in gospod kaplan vsak dan kregajo!“

„Pa me ne bo nobeden.“

„Ej, kako veš to?“

„Zato, ker bom sedel pri miru in se učil, da bom kmalu vse znal, kar je v teh-le bukvah.“

„Hihi, hihi — vse? Tudi tiste čudne kavke?“

„Tudi!“

Nato se Franica zasmеje na vso moč in teče pravit svojim tovarišicam, katerih se je bilo v tem že nekaj nabralo pred šolo. Pove jim, kar sem rekel jaz, namreč, da se bom naučil brati v „brateltofu“ po tistih kavkah, ki ni nobena drugi podobna. Živahno posmehljivo hihitanje iz trume mi je bilo dosti jasen dokaz, da nobena tega ne verjame. Tega zasmehovanja pa so se našli tudi dečki. In morda bi bilo dolgo trpelo, kar se pokaže učitelj in nas spodi vse skup v šolo. Tu nam najprej zapové, da mora vsak učenec, ko pride, iti naravnost v šolo ter tam, mirno sedeč, pripravljati se za nauk. Potem pa vpraša :

„Zakaj in komu ste se prej tako nespodobno smejali?“

Nihče si ni upal odgovoriti. Šele na drugo ostrejše vprašanje pokaže Franica mene od strani, a vendar tako, da je videl učitelj, pa tudi jaz.

„Tako? Kaj je pa naredil?“ — vpraša učitelj in gre po „štaberl“.

„Nič, nič,“ — reče naglo Franica, ki se je menda zopet bala zame, — „le nekaj je rekel.“

„No kaj? Povej!“

„Da se bo naučil teh-le kavk.“

Franica je že smela tako reči, ker je bila županova. Učitelj jo le strogo pogleda, pa ne spusti „štaberla“ nanjo, ampak stopi dol k njej ter jo vpraša: „Katerih kavk?“

„I, no, teh-le!“ — odgovori Franica in pokaže v „brateltofu“ nemške črke.

„Ti si kayka!“ — zarenči učitelj, ko pogleda v knjigo — „to so nemške črke ali „puštobi.“ — In obrnivši se proti meni, reče prav prijazno: „Tako? Ti se boš učil? No, se pa boš, — vi drugi tepci se kmalu ne boste več smejali. Kdor bo še kaj zinil, bo dobil s tem-le. Ti pa mi kar povej, če ti bo kdo storil kaj žalega ali pa rekel. Očetu pa tudi reci, naj pridejo enkrat k meni.“

Ko pridem popoldne domov, so stali oče ravno pred hišo in gledali po solncu, koliko bo ura. Jaz sem prihajal nekako plašno, a ker niso imeli nič v rokah, sem dobil večji pogum. Pa če bi bili tudi kaj imeli, jaz bi jim bil šel naproti, ker sem si bil svest, da danes nisem zaslužil „kneftre“, in da bo to moj patron, če bom tepen, v nebesih zapisal v moje zasluge, čeprav so me oče.

Pa ta dan ni bilo nič hrupa. Ko sem sporočil očetu, naj gredó enkrat k učitelju, so začeli ugibati, zakaj neki?

„Ej, kake čevlje mu boš naredil,“ — se oglašijo mati — „kaj bo drugega! Pa le dobre mu naredi, da ne bodo potlej tiščali fanta.“

„Jej, jej, poglej no staro! Kje si pa to ujela? To je pa nekaj! Na, ker sem danes opoldne dobil tako slab sok, — tu imaš, pa pojdi v oštarijo in prinesi ga polič, pa še klobaso in hlebec belega kruha, saj fant tudi ni nič jedel.“

Mati niso vedeli, kaj to pomeni, a so vendar šli. V tem pa prileti brat in zagleda tisti kos kruha, ki mi ga je bila dala Franica, in sem ga jaz prinesel domov. Gledal mi je namreč iz žepa. Brž ga potegne vun, pokaže očetu in zakriči: „Saj brat ni lačen. Lejte!“

Ubogi brat! Ta pot je pa on naletel, da je bilo kaj. Oče so ga prijeli, da se je smilil meni, in bi se bil tudi materi, če bi bili že prišli nazaj.

„Ali je to bratovska ljubezen! Ti bom že pokazal nevoščljivemu biti! Da mi greš v kot!“

In odletel je v kot ravno, ko so se odprla vrata in so prišli mati s poličem, s klobaso in s hlebcem belega kruha.

„No, da le mene ni doma,“ — izpregovoré mati — „je že kaj. Saj sem vedela!“

Vendar se je ta reč poravnala tako, da smo nazadnje vsi štirje sedeli za mizo, pili vino, jedli klobaso in beli kruh. Brat je pa vendar moral prej obljubiti, da me ne bo več tožil.

Rekel sem že, da sem bil zdaj na nemškem potu. Pač me je učenje slovenskega branja še toliko trpinčilo kolikor novinca pri vojaki vaje

v hoji, ker sem znal pač že brati, a ne še „puštibirati“, in tudi vejice, pike, vprašaja in kličaja nisem posebno rešpektiral. Vendar sem se tudi tega naučil tako naglo, da sem imel časa, učiti se tudi nemški, k čemer mi je dajal učitelj radovoljno navod. Razen mene se je poprijela nemščine tudi Franica na veliko veselje svojega očeta, župana; pa je zaostala, in vse se je tako zahomotalo, da se je naučila komaj črk, drugega pa nič. In čeravno bi bil oče rad plačeval posebni pouk, je slednjič sam učitelj izprevidel, da nič ne bo, in jo je popustil.

V drugih predmetih: v računstvu, pisanju in v krščanskem nauku, sem napredoval tako, da sem imel doma „Dušno pašo“ kmalu vso nataknjeno s podobicami. Dobival sem jih od gospoda kaplana kot „dokaze pridnosti“, in tudi od gospoda župnika, kadar so prišli kaj poslušat v šolo. Od učitelja sem dobival le pohvalo in sem postal naglo „obermusteršilar“. Kot tak sem zapisaval imena pred šolo nemirnih na tablo, — kar je zapisanim vselej neslo „štaberl“ ali pa klečanje. Skoro noben dan ni bila tabla prazna. Največkrat pa je bil na njej Kadivčev Matevž, ker sem nanj pazil zmeraj najostreje. Pri drugih sem bil pa zelo nepristranski in tudi ne preoster. Rešpekt sem pa imel pri vseh, tudi pri deklicah, ker je moja beseda več veljala pri učitelju kot vseh drugih skupaj. Le Franica se je obračala nazaj ter drugim kazala jezik, česar pa jaz nisem vedel, ker sem takrat vselej gledal v drugo stran, drugače bi bil zapisal tudi

njo. Kazanje jezikov se je bilo pa vendar enkrat zgodilo preveč očitno, in ko porednice vendar nisem zapisal, ampak ji samo zažugal, da jo bom, če to še enkrat stori, se vzdigne Kadivčev Matevž in zavpije :

„Že vem, zakaj Franice ne zapišeš. Bom že učitelju povedal.“

„Zakaj?“ — zarežim jaz mogočno. „Povej; če ne, boš précej na tabli!“

„Zato, ker ti nosi kruha. Misliš, da ne vem?“

To sumničenje moje nepristranosti mi je hipoma zapodilo kri v glavo. Roko je prijel krč, in preden sem se zavedel, je bil Matevž že zopet zapisan na tabli.

„O, naj bom, naj! Bom že povedal, zakaj sem,“ je renčal Matevž in sedel v klop, kjer je naslonil glavo na obe roki.

„Hihi,“ — se je posmehovala Franica — „vidiš, Matevž, zdaj boš pa ti dobil. Mene ne bo zapisal, ne, ne!“

„Zakaj ne?“ — zarežim jaz, zdaj takó razjarjen, da bi bil zapisal celo učitelja samega na tablo. „Le tiho, Franica, še eno reci, pa boš tudi ti tukaj; sem že tak!“

„Kaj? Ti boš mene zapisal, mene?“ — se zatogoti Franica — „ti berač ti! Tvoj oče še svoje hiše nima.“

To mi je bilo zadosti. Brž je stalo Franičino ime s kolikor mogoče debelimi črkami na tabli. Ko Franica to zagleda, se zakadi vsa divja proti meni. A tisti hip se odpró vrata, in

učitelj stopi v sobo. Sevé, da je bilo brž vse tiho. Le Matevževo posmehovanje je bilo slišati iz zadnje klopi.

Po molitvi pogleda učitelj na tablo in bere najprvega Matevža.

„Ti malopridnež ti, že zopet! Sèm, le urno!“ — veli učitelj.

Matevž pride in prejme svoj del s „šta-berlom“. A to pot s čudno vdanostjo; še črhnil ni, čeprav je navadno strašno rjovel.

„Tu boš stal vso uro,“ — grmi učitelj naprej in ga postavi za tablo. „Kdo pa je še zapisan, da ti bo delal družčino?“ Vstopi se zopet pred tablo in pogleda nanjo.

„Kaj? Ali res? Franica? — O — o!“ — se začudi in gleda njo in mene. „Kaj si pa ti naredila, Franica?“

„Nič,“ — odgovori ta kljubavo.

„Nič? Zakaj si jo pa zapisal?“ — se obrne učitelj proti meni.

„Nagajala mi je in rekla, da sem berač, ker moj oče nima svoje hiše,“ — odgovorim jaz z glasom, naznanjujočim čuvstvo nezaslužene-nega razžaljenja.

„Franica, Franica,“ — reče nato učitelj s svarečim glasom — „tega ne smeš več storiti. Kakor ni tvoja zasluga, da imajo tvoj oče svojo hišo, tako tudi ni njegova krivda, da je nimajo njegov oče. Za danes ti bodi prizanešeno; a drugič ne bo več, le varuj se!“

S tem je bila moja veljava v šoli priznana. Celo županova Franica ni bila proti meni nič

Nasledki pri Franici niso bili zame posebno hudi. Deklič se je nekaj časa kremžil, pa se je vendar zopet sprijaznil z mano.

Tako je šlo vse leto. Jaz nisem zamudil vkljub snegu, mrazu in dežju nobene ure. Oče me doma niso posebno priganjali k delu, ker jim je bilo ljubše, da sem se učil — posebno nemški. To jim je veljalo za jedro vse učenosti. Materi pa se je zdelo v pripomoček do belega kruha in morda celo do pečenke, katere nobeden izmed nas še nikdar ni pokusil, in smo o njej le slutili, da mora biti nekaj posebno dobrega. „Kneftra“ pri meni ni več pela, pač pa je brat prišel na vrsto zanjo.

Šolsko leto se je tako bližalo koncu. Jaz se tega nisem nič kaj veselil. Vedel sem, da bodo zame počitnice na čevljarskem stolu, naj že dovršim šolo kakorkoli. Zato — in ker sem se bil poprijel učenja z velikim veseljem — sem gledal prav tužno, ko je prišel učitelj in naznanil, da bomo imeli čez mesec dni javno izkušnjo, h kateri bo prišlo toliko in toliko posvetnih in duhovnih gospodov, pa tudi starši, da bodo videli in slišali, kaj smo se naučili. Ob tem naznanilu pa je razvil učitelj iz papirja dve tanki, a veliki knjigi: eno z rdečimi in pozlačenimi, drugo pa s črnimi platnicami. Mi vsi smo gledali radovedno, kaj bo iz tega, a on nam je pričel razlagati:

„Vidite, otroci, to so dvoje bukve: ene zlate, druge črne. V prve bom zapisal pridne, v druge pa poredne in lene, da jih bodo pri

izkušnji vsi lahko brali v njih. Oboje bukve se bodo potem hranile, in kadar boste veliki, boste še lahko brali sebe zapisane v njih.“

3. Začne se nemščina.

Dasi me ni prav nič skrbelo, da bi ne prišel v zlatih bukvah na prvo mesto, sem bil vendar tisti čas nekako nemiren. Začele so se priprave za izkušnjo, in učitelj me je pridržal enkrat v šoli in rekel:

„Morebiti, da boš ti prvi. Za izkušnjo se pa vendar moraš naučiti kaj posebnega, kar boš dobro znal iz glave — kaj nemškega.“

Čeravno sem se nemških besedi pri branju in pisanju naučil le malo, me vendar to ni ostrašilo. Saj sem se še par let prej naučil latinskih molitev, da sem stregel pri maši, in od tistih tudi nisem razumel nobene. Zato rečem učitelju, naj mi le pové, kaj se imam naučiti, pa se bom.

V „brateltofu“ je bila nemška povest, ki se je pričenovala tako: „Jakob und Anna waren einmal allein zuhause“. Ta povestica se je zdela učitelju primerna zame. Z njegovo pomočjo sem jo znal kmalu tako blebetati kakor drdrá ura — malodane gladkeje kakor moliti očenaš. Že nekaj dni pred izkušnjo se mi ni ustavljala nikjer več, naj sem jo začel od kraja, v sredi ali proti koncu. Materi je doma to moje blebetanje slednjič že tako presedalo, da so godrnjali:

„Oh, da bi bila le kmalu tista ‚prifenga‘, da bo konec tega klepetanja, ki ni nikomur podobno!“

„Ti, ki nič ne zastopiš,“ — so jih zavračali oče — „jaz pa zastopim, zato me nič ušesa ne bole. Boš že videla, kako bodo gospodje gledali fanta, ki jim bo pravil po nemški, kar drugi znajo komaj po kranjski.“

Pride željno pričakovani dan izkušnje, do katerega sem jaz štel dneve po „Pratiki“. Jaz sem bil zjutraj prvi na nogah in se začnem napravljati navsezgodaj v praznično obleko. Tudi čevlje so mi bili oče lepo priredili in kupili nov slamnik. Mati so morali skuhati gobovo kašo, „poštengano“ in posuto z ocvirki, „da bo fant bolj znal,“ — so pripominjali oče. Sami so se pa tudi oblekli v praznično obleko in naročili materi, naj napravijo opoldne dobro južino: ješprenj, pa še kaj v njem. Potem sva šla pa proti šoli, kamor sva prišla dobre pol ure pred začetkom.

Pred šolo je stalo že mnogo mater, ki so prišle nekaj zavoljo svojih otrok, še več pa iz radovednosti. Mene in očeta so pogledovale postrani in šepetale med sabo, rekla pa ni nobena nič. Le župan, ki je prišel topot kot dostojanstvena oseba, je pristopil in ogovoril očeta :

„No, Juri, najina bosta menda prva v zlatih bukvah.“

„Hehe,“ — se nasmejejo oče — „prvi bo menda moj, tvoja bo šele druga.“

Županu ni bil odgovor nič kaj všeč. Šel je med gospodo, ki se je bila zbirala okoli šole. Pripeljalo se je bilo nekaj župnikov in drugih duhovnikov, celo gospod dekan. Meni je začelo postajati tesno, ko sem premišljaj, da bom moral kazati svojo učenost pred vsemi temi gospodi. A oče so me tolažili, češ: „Le korajžen bodi, saj si jedel kašo, in če ti bo kdo kaj hotel, saj bom jaz zraven.“

Učitelj pride tudi praznično oblečen. Nam veli, naj gremo v šolo. Tam zasedemo svoje prostore po klopeh; starši pa se postavijo ob steni, moj oče vstric mene, kar mi je dajalo velik pogum. Na mizi je bilo nekaj pokritega s prtom, pa se ni videlo, kaj. Matere so bile še bolj radovedne kot mi; marsikatera bi bila rada privzdignila prt, pa se ni upala nobena, ker se učitelj ni ganil iz tistega kota.

Kar se odpro vrata, in prvi vstopi gospod dekan, za njim dva posvetna gospoda, potem več duhovnikov, župan in še nekaj drugih gosposko oblečenih, zadnji pa naš gospod kaplan. Ta je prišel zadnji — sem si mislil — ker so vsi višji od njega, le župan ne. Vsi so sedli na prinese stole, in meni je bilo, kakor bi imel biti sodnji dan.

Izpraševanje se prične. Pri drugih je šlo dobro in slabo. Jaz pa sem odgovarjal, pisal in računil na tabli, da je bilo veselje. Moj oče so kazali obraz kakor najjasnejše solnce; to sem videl postrani. Pa tudi gospodje so kazali zadovoljnost — sploh: bil sem v sedmih nebesih.

Če je gospoda zadovoljna z dosedanjimi mojimi odgovori, kaj bo šele z „Jakob und Anna“! Ves se tresem nepotrpežljivosti in ponavljam tiho to „ekstrarihto“ za gospode.

Ko je vse končano, pove učitelj ponižno nekaj gospodu dekanu. Ta prikima, in učitelj me pokliče ter reče, naj izprožim svojo nemško ragljo. Jaz stopim iz klopi, se priklonim — kakor me je učitelj naučil že prej, ne s kolenom, ampak z glavo, — in moja nemška raglja zadrda, da mi je večkrat zmanjkalo sape. Ko izpregovorim zadnjo besedo, postojim, pričakujoč, kak bo uspeh. Očeta vidim stati kakor generala ponosno.

„Sehr gut, sehr gut!“ — se oglasi dekan (bil je, kakor sem izvedel pozneje, po rodu Kočevar, kakor moj učitelj) in me vpraša še nekaj po nemški, česar pa moja učenost ni bila kos razumeti. Namestu mene odgovori učitelj, seveda nemški, česar pa zopet nisem razumel. Pač pa je švigalo moje oko od enega do drugega izmed gospode, in ko sem spoznal po obrazih, da ne more biti zame slabo, sem stopil na migljaj učitelja v svojo klop nazaj.

Tedaj se spogledajo vsi gospodje. Gospod dekan vzame v roke zlato knjigo in naznani, da bodo najpridnejši učenci in učenke dobili darila. Hkrati razgrne učitelj mizo, in pokažejo se kupi zlatovezanih knjig z rdečimi platnicami. Vsi so stali kakor v cerkvi.

Gospod dekan odpre najprej zlato knjigo in bere najprvo moje ime. Jaz, ves zamaknjen,

stopim iz klopi, se po učiteljevem navodu priklonim in sprejemem iz rok gospoda dekana največji kup rdeče-zlatih knjig. Obenem pa pristopi več gospodov, pa mi začno pripenjati na prsi v lepe pisane trakove zašite srebrne dvajsetice, da sem bil podoben generalu, preobloženemu z redi. Za mano pride na vrsto Franica; tudi ta je dobila velik zvezek knjig, a nobene dvajsetice. Jaz sem bil ves pijan slave, da nisem vedel, kaj se je godilo pozneje. Šele ko smo odpeli cesarsko pesem, katere nas je bil naučil učitelj, in ko je odšla vsa gospoda, stopim k očetu. Obraz se jim je lesketal, da je bilo brati z jasnimi črkami: „Vidite, ta, ki je prvi, je moj; vsa fara nima takega!“

Po obrazih mater in nekaterih sošolcev je bila pa brati zelena zavist. Ko smo prišli vsi iz šole, naju ni ogovoril nihče.

Pač! Franica je pritekla s svojim zvezkom knjig (katere je bil pa kupil njen oče) ter, tehtajoč jih v rokah, se je pobahala:

„Moje so lepše od tvojih in več jih je.“

„Pa ti nimaš dvajsetic,“ — jo zavrnem jaz ponosno.

„O, oče jih imajo še več, in če jim rečem, jih bodo tudi dali. In mati jih tudi lahko zašijejo v trakove, pa bo.“

„Pa ti jih ne bodo pripeli na prsi taki gospodje,“ — odgovore moj oče, me primejo za roko ter me odpeljejo v krčmo k Lužarju.

„Danes ga pa že smeva ti in jaz,“ — reko, ko vstopiva — „Lužar, prinesi ga, pa boljšega.“

Seve, da je sledilo splošno občudovanje moje osebe. Hodili so me gledat kakor medveda; oče pa so bili take volje kakor še nikdar poprej. Jaz veselja nisem mogel ne jesti, ne piti, zato sem silil očeta, da greva domov, pokazat se materi in bratu. Šla sva; a jaz sem moral obdržati na prsih vse dvajsetice. In ker je vsak, kogar sva srečala, vprašal očeta po vzrokih mojega ozaljšanja, je bila pot precej dolga. Pred vasjo nama pride naproti brat, in ko me zagleda, teče brž nazaj v hišo in zakriči:

„Mati, pojdite gledat, kakšen je Jaka. Kakor Marija na Šmarni gori, še več svetinj ima!“

„Ne govori tako nespodobno,“ — se oglasio mati ter se brž zatem pokažejo na pragu. Ko me zagledajo, sklenejo roki in se začudijo: „Jej, jej, kaj toliko svetinj si dobil? Kdo ti jih je pa dal?“

„To so drugačne svetinje, stara, kakor jih imaš ti, hehe“ — reko oče — „žegnane niso, pa so srebrne.“

Nato gremo vsi v hišo. Tam se je vsaka reč pogledala natanko; mati in brat nista mogla prehvaliti nobene. Med podarjenimi knjigami so bile tudi nemške molitvene bukvice, lepo v usnju in zlatu vezane. Te smo najbolj občudovali. „Teh ne boš imel za vsako nedeljo, ampak le za večje praznike,“ — opomnijo mati, oče pa reko:

„Zdaj je že dosti, vse to bom jaz spravil! Ti, stara, ne pozabi, da je fant lačen, in prinesi južino. Ti, Lorenc, pa teci po polič vina; midva sva ga že pila, danes ga morata pa še vidva.“

Vesel je bil ta dan za nas vse; mati so skuhali dober „ješprenj“, pa še vino po vrhu, kdo bi si bil želel še kaj boljšega! „Danes je praznik,“ — so rekli oče. Proti večeru smo legli vsi ob končičču v travo in nismo nič delali. Zvečer so pa prihajali sosedje in sosedinje gledat, kaj sem jaz dobil, in občudovanja, hvale pa tudi grajanja ni bilo ne konca, ne kraja.

Cela dva dni po izkušnji sem se veselil svoje slave. Še celo brat je imel zavoljo mene praznike. Tretji dan pa so me oče že zopet posadili na čevljarski stol, in moral sem šivati urbase, štepati pete, krpati raztrgane čevlje, in če tega ni bilo, pa vsaj plesti copate kakor brat. Šivanje podplatov so pridržali oče sebi, ker nisem bil tako močan, da bi bil mogel zadosti trdo zategniti dreto. Z doma pa nisem smel; le če je bila pri naši podružnici maša, so me pustili, da sem šel zvonit in streč, pa sem moral kmalu priti domov. Razentega sva smela z bratom zvečer iti zvonit „Marijo“; jaz sem gonil vélikega, brat pa malega. Mežnar nama je to dovolil zato, ker sem bil jaz prvi „prémohar“, — je rekel.

Tako je bilo vse pri kraju. Šolo sem bil izdelal, znal dobro brati, pisati še celo nemške črke, računati, razentega pa še povest „Jakob und Anna“, in s tem je bila dokončana moja „visoka šola“. Več se v naši šoli nisem mogel naučiti. Oče so postali tudi čimdalje bolj kratkih besedi, in če bi mati ne prišli s kako svojo vmes, bilo bi naše življenje podobno onemu po prisilnih delavnicah. Če nisem sedel na trinogatem

stolu, sem pa sedel za kolovratom — posebno, kadar so mati kuhali. Knjigo in pero sem smel vzeti v roke le ob nedeljah in praznikih. Tačas sem iz svojih „prémobnih bukvic“ kaj bral vsej družini, pa še drugim, ki so prišli poslušat. Tako bi bilo menda tudi ostalo — jaz bi bil rastel pri rokodelstvu, in dobro, če bi tega, česar sem se navadil v šoli, ne bil pozabil, — kar se je moja zadeva na enkrat zasukala vse drugače.

Nekega dne sedimo vsi pri svojem delu, kar se odpro vrata in v hišo stopi — kdo, kaj mislite? Nihče drugi kot gospod kaplan s „Hvaljen bodi!“ Taka čast se naši borni hiši ni prigodila še nikdar. Tudi je nismo pričakovali pri zdravem telesu. Oče tačas skočijo brž pokonci, se odkrijejo in spuste zavihane rokave dol; mati otresejo pazderje s predpasnika, in vsi skup gremo poljubit roko prijaznemu gospodu. Nato mati obrišejo brž dolgo klop, a gospod reče prijazno, potrkvši mene na glavo:

„Je že dobro, že! No, kako je, Jakop? Ali še kaj znaš iz šole? Še nisi vsega pozabil?“

„O, ni še, ne,“ odgovoré namesto mene oče — „vsako nedeljo bere in piše; tisto nemško storijo pa vsak dan vso pove iz glave, tako da jo bom kmalu že jaz znal.“

„Prav, prav,“ — reče gospod kaplan, sede na klop in nasloni roke na palico — „kaj pa zdaj mislite začeti ž njim?“

„I, nič; izučil se -bo rokodelstva, potem ga bom pa spravil v Ljubljano h kakemu mojstru, če Bog da.“

„Hm, hm! Fant ima dobro glavo, za roko-
delstvo je pa premajhen in preslab. Kaj, ko bi
ga dali naprej v šolo?“

Te besede gospoda kaplana mi zadone na
uho prijetneje od vseh štirih zvonov, kadar so
pritrkavali nanje. Zato napnem ušesa, da slišim
očetov odgovor.

„Dobro bi že bilo, ali kdo ga bo pa za-
kladal?“ — opomnijo oče.

„Ej, nekaj boste že mogli dati vi, nekaj se
bo pa dobilo od drugih,“ — reče gospod kaplan.

„Bo treba obleke, hrane, stanovanja, bukev,
pa še marsikaj drugega,“ — ugovarjajo oče.

„Nekaj tega je že preskrbljenega“ — pravi
gospod kaplan — „jaz sem govoril z očetom
gvardijanom v Kamniku, in ta mi je obljubil
za fanta hrano, in če bo priden, čez nekaj časa
tudi stanovanje v kloštru. Zaradi obleke naj
pride jutri fant k meni; jaz imam nekaj ob-
nošene. Krojač mu bo vzel mero, da jo prenaredi
zanj. Vi mu pa napravite perilo in rjuhe za po-
steljo; za šolske bukve se bo pa že kaj nabralo;
gospod župnik so obljubili, da bodo tudi neko-
liko pomagali. Kaj pravite na to?“

„I no, saj to je že vse, kar bo fantu treba,“
— odgovore oče — „vse drugo bo veljalo le
par grošev.“

„Kaj pa ti, Jakop?“ — se obrne gospod
kaplan do mene — „ali bi šel rad v šolo?“

„Seve, da bi šel rad,“ — sem odgovoril, ker
so se mi med pogovorom kar cedile sline, nekaj
zato, ker sem silno nerad sedel na trinožcu in

vlekel dreto; nekaj pa zato, ker sem res že začel hrepeneti po učenju, do katerega so se mi vrata odprla tako nenadoma.

„Premislite torej to reč vsi, pa naj mi jutri pride fant povedat. Potem pa glejte, da ga nekoliko opravite; čez štirinajst dni mora biti že v mestu, ker se začno šole.“

Izgovorivši odide gospod kaplan. Pri nas pa se je pričelo glavno posvetovanje zaradi moje oprave, in to je trajalo še ponoči. Drugi dan mi reko oče, naj le grem h gospodu kaplanu in povem, da bom šel v šolo. Grem, gospod kaplan mi da pomeriti hlače in suktnjo; krojač vzame gospodovo precej dolgo zelenkasto suktnjo in gre ž njo. Potem me pelje gospod kaplan najprej h gospodu župniku, ki je bil jako prijazen z mano in vesel, da grem v šolo. Zatem še k učitelju, ki mi naredi šolsko izpričevalo — nemško seveda. Takrat nisem razumel v njem drugega kot celo rajdo „sehr gut“. Učitelj mi potrka na rame in reče:

„Le pridno se uči, da boš delal čast naši šoli.“

Jaz obljubim to in grem domov z izpričevalom, katero sem moral prebrati očetu. Razumeli so ga toliko kot jaz; vendar so jim bili „sehr gut“ strašno všeč. Ko so izpričevalo ogledali tudi mati, je šlo za tablico v kot, kjer je čakalo do tja, da sva šla z očetom v Kamnik iskat stanovanja. Gospod kaplan nama je dal pismo do patra gvardijana, in s tem oborožena sva stopila nekega dne gologlava „na porto“, kjer naju je ustavil „frater“ z vprašanjem:

„Nov študent, kajne? Bi rad dobil hrane pri nas? Nič, nič, jih imamo že preveč. Le idita!“

Jaz se obrnem žalosten, da grem, toda oče niso bili tak strahopetec. Brž se postavijo s sledečim odgovorom :

„Ni res, ne! Le pokažite nama sobo patra gvardijana; je že pismo do njih tu.“

„Od koga? Dajte ga sem!“ — veli frater, nekoliko razžaljen.

„Ej ne, vi nimate kapuce, niste pater,“ — se branijo oče.

„Jaz vas pa ne pustim noter,“ — odgovori frater precej osorno.

„No, kaj pa je, kaj?“ — zadoni v hipu za nami glas. Midva se obrneva in zagledava pred sabo patra majhne, nekoliko okrogle postave in dobrovoljnega obraza. Frater se brž prikloni in reče nekaj po nemški. Meni se je zdelo, da je pravil, da sva prišla zame prosit hrane, pa nama je rekel, da jih je že dosti. Moj oče pomolé kaplanovo pismo in učiteljevo izpričevalo, pater vzame oboje in odpre najprvo pismo. Komaj pogleda vanje, se obrne k meni, me pogleda in reče vljudno :

„A, to je tisti fant? No, je že dobro.“ In pogledavši izpričevalo mi položi na glavo roko in reče : „Dobro si se učil, prav dobro; če se boš tudi pri nas tako, boš prvi v šoli.“

Frater je bil medtem tiho odšel. Naju pa pelje pater v „pekarijo“ pred kuhinjo, kjer dobiva kruha in vina. „Le počakajta tu nekoliko, da spišem pismo, da ga bosta nesla gospodu,“ —

reče in odide. Midva pa si skoro nisva upala ne jesti, ne piti, še manj pa glasno govoriti. Le šepetala sva in ogledovala véliko peč. Oče so brž izračunali, koliko kruha se da v njej speči naenkrat, jaz pa sem študiral širjavo polic.

V tem samotnem premišljevanju naju zmoti pater, ki pride nazaj in, zapazivši najino plašnost, reče izpodbudljivo :

„No, ali nista nič žejna? Le pijta, le; in ti fant, jej, da boš vedel, kakšen je klošterski kruh.“

Potem sede k nama in nataka. Meni pa odreže velik kos kruha. Tega se jaz, tako pobodren, res lotim. Bil je častiti pater zelo vljuden; še celo jaz sem dobil korajžo, odgovarjati mu. Samo, ko me je nekaj vprašal po nemški, sem ga gledal debelo in nič odgovoril, čeravno so me opominjali oče, naj se nikdar ne bojim.

„No, pri nas se bo že naučil,“ — potolaži očeta pater, — „saj brati in pisati že zna, kakor kaže šolsko izpričevalo. Ko bo v mestu, bo postal tudi bolj korajžen. Zdaj pojditaj; hlapec bo šel z vama in pokazal, kje bo fant stanoval. Gospodu pa dajta tole pismo.“

Zahvalivši se, se posloviva. Na porti naju je čakal hlapec. Odpeljal naju je k „Micki“ v strojarjevi hiši. Na tej hiši je bilo namazano na zid nekaj živinski koži podobnega. Hlapec pove gospodinji, da sem jaz tisti, ki bo tukaj hodil v šolo, v kloštru imel hrano, pri njej pa stanovanje, kakor so že povedali pater gvardijan. Micka, ženska srednjih let, me pogleda, potem pa „zglihata“ z

očetom za rjuhe, srajce, spodnje hlače itd., in ko sva vse to opravila, jo mahneva zopet domov — skoro tri ure hoda. Jaz sem si brž zunaj mesta sezul čevlje, ki jih nisem bil vajen, pa sem vendar še zaostajal. Oče so me morali čakati skoro vsako četrto ure in me naganjati k hitrejši hoji. Govorila nisva mnogo po poti, kakor sploh ne, ker so imeli oče navado, da so zmeraj korakali molče. Tedaj pa so se mi zdeli vso pot še posebno zamišljeni.

Pri fari sva šla brž h gospodu kaplanu. Jaz sem moral zopet obuti čevlje, in tam sva oddala pismo patra gvardijana. Gospod ga prebere, potem pa naju vpraša, kako sva opravila. Oče povedo vse natanko, in nato reče gospod kaplan:

„Tako je zdaj vse v redu. Fant naj se doma še pridno uči; preden pa gresta v Kamnik, se pa oglasita še pri meni.“

Oče se lepo zahvalijo, kakor so že znali, potem pa jo kreneva domov. Doma reko oče ponosno materi:

„Vidiš stara, zdaj pa imaš študenta!“

Mati so se namuzali, rekli pa niso nič.

Po vsej fari je šla nato kmalu govornica: „Jurjev pojde v šolo!“ To je izpodbudilo še tri druge kmete, da so šli s svojimi v Kamnik, naročat hrano in stanovanje za svoje. Toda iz svojega, ker so bili gruntarji. Dva bogatejših staršev pa sta šla v Ljubljano, kajti: kaj bo Kamnik v primeri z Ljubljano! S tem, da gresta v Ljubljano, sta se tudi v nedeljo, ko smo se dobili po maši, očitno pobahala. Franičin brat in Ocepkov

sta bila že tako v Ljubljani, pa še nekaj drugih v višjih šolah; a ti so govorili le z gospodom kaplanom in med seboj, z nami ne.

Na poti iz cerkve priteče za mano Franica s svojo zlatovezано molitveno knjižico, ki jo je bila dobila za „prémoh“, in me ogovori:

„Ali boš šel res v Kamnik v šolo?“

„Misliš, da ne?“ — se postavim jaz ponosno.

„Jaz bom pa še tukaj hodila, so rekli oče, potlej me bodo dali pa k nunam, pa v Ljubljano.“

„No, le hodi doma, le! Zdaj boš ti prva, ko mene ne bo.“

„Malo dolgčas bo, posebno od začetka,“ — opomni nato nekoliko zategnjeno.

„Ej, meni bo tudi gotovo, ko bom prišel med gosposke.“

„Ali boš prišel kaj na počitnice?“

„I, seveda, že o Božiču.“

„Boš pa kaj povedal, kako ti bo?“

„Kajpada, Franica!“

„Pa nikanar nič ne zameri zavolj šole, saj veš!“

„Bog ne daj! Pa tudi ti pozabi, da sem te takrat zapisal na tablo!“

„Sem že pozabila. Z Bogom!“

Jaz ji podam roko, potem pa se ločiva na razpotju.

To je bila najina ločitev. O počitnicah sem jo pač še videl, tudi sva še govorila, pa le par besedi, in še te so bile precej mrzle — moje in njene. Pozabila sva drug na drugega: jaz sem študiral, ona pa doma rastla kakor vsako kmetiško dekle. Ko sem jo čez mnogo let zopet

videl, je bila že omožena in je imela več otrok. Nekdanji Franici ni bila več podobna. Tudi nekdanjih dogodb se ni več spominjala. Tako se ljudje izpremene!

Od Franice sem se bil torej poslovil. Le teden dni še, in treba bo iti z doma. Čeravno se mi doma ni godilo nič prida, se mi je vendar zdelo težko, ko je napočil dan odhoda. Mati so bili že prej priskrbeli nekaj srajc, spodnjih hlač in rjuh, oče pa čevlje in kapo. Vse to in še hlebec kruha so natlačili v bisago; mati pa so napravili kosilo: kašnato zelje in gobovo kašo. Potem pa sva odrinila z očetom, in brat in mati sta naju spremila še do boršta. Tam sem vzela od obeh slovo. Obljubila sta mi, da me bosta prišla večkrat obiskat: enkrat oče, enkrat pa ona oba in tako zaporedoma.

Pri fari se oglasiva še pri gospodu kaplanu, kjer dobiva res nove dolge hlače in suknjo zame. „Le pridno se uči,“ — me je opominjal gospod — „meni bodo že gospod pater pisali, pa bom še tudi sam prišel povprašat, kako je. Tukaj imaš še par krajcarjev za sadje.“

Jaz obljubim, da se bom učil najpridneje; potem pa greva še h gospodu župniku, ki me enako opominja in obljubi podporo za bukve in za stanovanje. Od njega pa še h gospodu učitelju, ki mi naroči, naj se najprvo pridno učim nemški, da mu bom mogel, ko pridem na počitnice, odgovarjati nemški na njegova vprašanja. Tudi to obljubim. Potem jo udariva proti Kamniku, kamor prideva popoldne. Po poti so mi

dajali oče razne nauke in mi kazali, kako lepa bo moja prihodnost, če se bom učil pridno, se lepo vedel in ubogal učenika.

„Vidiš, kako lepo bo, če boš enkrat postal kaplan ali pa celo župnik,“ — so mi razkladali — „bel kruh in meso, pa še kaj boljšega boš jedel; vse te bo častilo, in naju boš lahko vzal k sebi, ko bova stara in ne bova mogla več delati.“

Nadalje so mi razlagali vzvišenost duhovskega stanu. Jaz sem jih poslušal pazljivo in ko sva prišla v Kamnik, sem bil ves zamišljen in omamljen. Najprvo sva šla k Micki, kjer je bilo že več „študentov“; tam sva pustila robo, potem pa sva krenila v samostan.

„Je že dobro, že,“ — so rekli pater gvardijan, ko sva se predstavila — „jutri opoldne pridi h kosilu in zvečer na večerjo. Zjutraj pa pridi, da boš pokazal, kako znaš streči k maši. Zdaj se pa oglasita še pri patru Generozu, da fanta zapiše za šolo.“

Pri patru Generozu sva kmalu opravila. Ker je bilo več ljudi, ki so pripeljali svoje zapisat, sva pustila tam moj rojstni list in šolsko izpričevalo, pa potem šla nazaj k Micki, ki mi je odkazala moje prostore: posteljo in prostor pri mizi, ki je stala na sredi, s posteljami obrobljene sobe. Po kratkem pogovoru in potem, ko so bili oče zložili mojo obleko v kot za posteljo, pa dali hlebec kruha in nekaj denarja gospodinji, so spet vrgli izpraznjeno bisago čez ramo in prijeli za kljuko, da gredo domov. Dotja sem se

držal jaz še dosti trdno in moško; ko pa oče odpro vrata, se spustim v jok, pa za njimi.

„Ej, ne bodi tako otročji,“ — me tolažijo oče — „saj si že velik. Saj bo kmalu zopet kdo prišel; če ne jaz, pa mati, da ti kaj prineseva.“

V tolaženju se jim pridruži še gospodinja, ki mi da velik kos belega kruha in kostanja, da bi me zmotila. A vse nič ni pomagalo: jaz sem tulil, da so se mi drugi, ki so bili prišli že prejšnji dan, smejali in raztezavali usta, kakor bi me hoteli snesti. V tem pa so oče tiho odšli, in ko sem jaz le silil za njimi, mi odpre gospodinja vrata in reče:

„No, če nočeš pri nas ostati, pa pojdi z očetom nazaj domov.“

Jaz hitro šinem gologlav skozi vrata in derem po stopnicah dol in na ulico. Toda nikjer več ni bilo očeta; odšli so že in pustili mene med tujimi ljudmi — samega! Oh, oh, oh, kaj bo to!

Gospodinja Micka pride in me spravi nazaj v sobo. Tam sedem v kot in se razjokam prav do dobrega. Drugim, ki so se mi hoteli posmehovati, pa to strogo prepove. To mi je dobro delo. Sedel sem tiho v kot, kruha in kostanja se nisem dotaknil, pač pa sem kmalu mirno zaspal. Gospodinja me je menda potem spravila v posteljo. To slutim iz tega, ker sem se zjutraj zbudil v njej. Zmanem si oči in brž zapazim, da to, kar se je zgodilo včeraj z mano, niso bile sanje. Zopet me obide gřenka tužnost. Kar se spomnim naročila patra gvardijana, naj pridem

pokazat, kako znam streči pri maši. Naglo šinem v svojo kmetiško obleko, kratke hlače in dolge čevlje, in ko odprem vrata, da grem, se prikaže gospodinja in vpraša:

„Kam pa, kam? Saj očeta ni več tu; so že doma.“

„V kloster grem ministrirat; so mi rekli včeraj pater gvardijan.“

„Pa se moraš vendar prej umiti,“ — me opomni gospodinja — „saj je v sobi skleda z vodo. Umiti se boš moral vsak dan, da veš.“

Jaz grem nazaj in se umijem v skledi. Prej nisem vedel, da je za umivanje. Doma se nisem umival vsak dan, in kedar sem se, sem vzel korec in si vlil vode v roke, sklede pa za to ni bilo treba.

Ko se tako „po gosposki“ umijem, udarim skozi vrata, a zopet me ustavi gospodinja z ugovorom:

„Saj ne veš kam. Bom šla jaz s tabo! Počakaj malo!“

Nato gre v sobo in ogrne dolgo ruto ter me žene k frančiškanom v zakristijo. Tam pove cerkovniku, kako in kaj je z mano. Ta me začne izpraševati. Moral sem mu moliti vse, kar odgovarja ministrant pri maši. Potem me je pozkušil še z zvončkom in nato rekel precej zadovoljen:

„Boš pa kar patru gvardijanu stregel, ki imajo danes mašo o pol osmih. Le počakaj tu!“

Micka, ki je vse to poslušala, odide. Kmalu za njo pride pater gvardijan, me pogleda in reče:

„No, si že tu? Ali znaš dobro ministrirati?“

„Bo že šlo,“ — odgovori namesto mene mežnar, — „nekoliko okoren je še in zvončkati tudi ne zna prav dobro.“

„Ali nimaš dolgih hlač?“ — vpraša pater, ko me pogleda od nog do glave.

„Imam jih že, pa so le za praznik, so rekli oče,“ — se odzovem jaz nekoliko plašen.

„Saj sem mu tudi jaz rekel že zavoljo teh kmetiških hlač,“ — pridene cerkovnik, čeravno ni bilo res. Meni veli: „Brž jih pojdi obleč, drugače ne boš ministriral. Tukaj smo v mestu!“

„Le tu bodi, le,“ — reče pater gvardijan meni; cerkovniku pa da pod nos: „Za ministriranje ni treba dolgih hlač. Ti jih imaš, pa vendar ministriraš slabo.“

V tem se pridrvi v zakristijo še nekaj fantov, ki me radovedni ogledujejo. Eden stopi celo k meni in mi hoče iztrgati mašne bukve, ki sem jih držal v rokah. Jaz, zakristij že bolj vaje kot mesta, se branim — in začne se rvanje med nama, ki bi se bilo pa slabo končalo zame, ker sta onemu priskočila še dva. Kar se obrne pater, že napol opravljen, nazaj in veli:

„Mir, pobje! Ta bo danes meni stregel k maši!“

Vsi se umaknejo in me grdo gledajo. Jaz pa stojim ponosno in čakam, da gre cerkovnik prižigat, potem pa stopam pred patrom k oltarju. Cerkovnik in oni trije pa so gledali kakor ostri sodniki izza mreže, kako mi bo šlo. A šlo je vse dobro. Ko sva prišla s patrom v zakristijo

nazaj, me je pohvalil in rekel, naj pridem odslej vsako jutro čakati v zakristijo, če me bo treba. Opoldne pa naj pridem pred kuhinjo, kjer bom kosil z drugimi tremi vred.

„A, to je pa novi klošterski muc,“ — so se mi posmehovali oni trije, ko sem šel po „porti“ iz samostana domov.

4. „Klošterski muc.“

Zdaj sem bil torej „klošterski muc“. Pomenljivost te „šarže“ sem kmalu izvedel in to naznotraj in nazunaj. Ob enajstih sem se imel namreč predstaviti raznim dostojanstvenikom: kakor kuharju, kuhinjskemu „elevu“ ali strežniku, vsem hlapcem, med katerimi je bil tudi cerkovnik, naposled pa še trem višjim „mucom“, ki so bili tam že udomačeni in — kakor sem brž zapazil — silno poredni. Frater kuhar ni ravno nič rekel; njegov „eleve“ je bil zelo potegnjenega telesa, pa ne v kuti, in je imel nalogo, pomivati posodo in — kakor sem brž spoznal — tudi nalogo lasati „muce“. Ta me je postavil takoj nato, da sem gledal, kako so oni „muci“ drgnili z žaganjem posodo, potem pa jo brisali z omelom, da bi se tega do jutri naučil tudi jaz. To je bilo zame silno dolgočasno opravilo. Potem pa so prišli hlapci, in vsak si je ogledal novince „muca“ ter mu brž dal čutiti svojo večjo veljavnost. „Je že zopet nov tu, ki bo zastonj jedel“ — reče eden izmed njih, — „mi mu bomo pa skup nosili in delali.“ — „O, jutri bo

že tudi on delal, premalo ga bo,“ — se oglašil najvišji „muc“, ki je bil s hlapci, s kuharjem in z njegovim pomočnikom že bolje znan.

Taki pogovori so bili slaba priprava za kosilo. Ko nese opoldne „višji muc“ skledo vun pred kuhinjo v lopo in tudi meni veli, naj grem za njim, bi bil šel gotovo rajši domov, čeravno sem bil že hudo lačen. Bili smo štirje; jaz sem dobil zadnji prostor. Oni trije so začeli jesti, mene pa so nekako posmehljivo gledali postrani.

„Glej ga no kmeta,“ — reče čez nekoliko časa prvi — „še jesti noče! Seve, na kmetih je vse boljše!“

„Saj bi rad jedel,“ — se zakremžim jaz.

„Zakaj pa ne ješ?“ — se krohotajo oni trije.

„Nimam žlice,“ — zinem jaz.

„A žlice nimaš! Kakšno bi pa rad imel, zlato ali srebrno? Kar reci, pa ti bo padla z neba.“

Splošen smeh. Meni je pa bilo tako kakor v megli, kadar se napravlja za dež. Slednjič se me vendar usmili najmlajši „muc“ in reče:

„Tukaj mora vsak prinesti žlico s seboj. Pojdi v kuhinjo in prosi kuharja, naj ti za danes eno posodi. Jutri pa si jo le priskrbi.“

Čeravno bojazljiv, grem vendar v kuhinjo, kjer mi frater res posodi žlico. S to pridem nazaj. Toda skleda je bila že prazna. Drugi pa so se mi posmehovali. Hudobneži so bili nalašč pojedli vse sami. Tako sem imel žlico, pa jesti nič. Vržem torej še žlico v skledo nazaj in

grem domov lačen in še vse bolj pobit kakor takrat, kadar so vihteli oče nad mano svojo „kneftro“. Doma so bili pa ravno odkosili. Brž me vprašajo, kako sem kaj kosil. To se mi je zdelo kakor zarota vseh proti meni, teh in onih samostanskih. Zato sem sedel v kot in vzal v roke nemški katekizem, ki sem ga bil dobil za premij. V kotu sem sedel in se hrepenče spominjal doma: kaj delajo oče, kaj mati in kaj brat. Kako bi bil rad zopet med njimi! Lakota mi ni déla tako hudo kakor ta neobčutljivost tujih ljudi.

V tem pride gospodinja in veli, da gremo vsi na izprehod. Šli smo na Žale, potem pa na Kalvarijo. Drugi so skakali, a jaz — jaz sem komaj lezel, ker sem bil tako strašno lačen. Čez par ur pridemo nazaj domov. Micka da vsakemu nekaj iz shrambe, kjer je bilo spravljeno naše jedilno blago, tudi meni kos kruha in par jabolk — pa kaj je bilo to za mojo lakoto! Oh, kje so mati, mati! Gospodinja Micka je videla, kako naglo sem pospravil kruh in sadje; pa ne, da bi mi bila zopet kaj prinesla ali me vsaj vprašala, če sem še lačen — kakor mati doma.

Tako sem prebil do večera. Da bi se bil seznanil s svojimi tovariši, v to nisem imel nič pravega veselja. Šele ko jim prinese Micka večerjo na mizo, se spomnim, da bo treba tudi meni iti v samostan večerjat. Tega se spomni tudi Micka in me na to opozori; a jaz se ne ganem.

„Le pojdi, le,“ — opominja Micka — „čepprav nisi lačen. To je zaradi reda, ker reda se boš moral navaditi.“

Jaz se še zmeraj obotavljam in nimam pravega veselja, da bi šel. „Zakaj pa ne greš?“ — vpraša vdručič Micka.

„Nimam žlice,“ — se izpovem jaz.

„Kako si pa opoldne jedel?“ — me vpraša na to.

„Nič!“ — je bil moj zabuhli odgovor.

„Glej ga no kmeta! Tak si bil brez kosila? Zakaj nisi tega povedal? Na, tu imaš žlico, pa pojdi!“

Z žlico oborožen se napotim v samostan. Tam najdem zopet vse tri gade. Zdaj se mi pa niso več posmehovali, ker sem že imel žlico, ampak so porinili predme skledo s turščnim močnikom, naj se le najem. Jedla sva le dva najmanjši in jaz; večja „muca“ pa sta izvlekla iz žepov vsak kos mesenega in belega kruha ter sta naju gledala zaničljivo, ko sva klepala tisti močnik.

Tak pričetek bivanja v Kamniku zame ni bil nič kaj vesel. Ponoči se mi je sanjalo o domu — a kaj, ko sem se zbudil vselej na tuji postelji! Zopet sem šel streč k maši, potem sem dobil za zajtrk kos rženega kruha, ob osmih pa hajd v šolo! Pater Generoz nas je spravil vse, kar se nas je zapisalo nanovo, v največjo sobo, v „ôbere“, kakor se je reklo takrat. Tam so nas izbrali in razložili, in jaz sem prišel v drugi (sedanji tretji) razred.

Če sem bil sprejet po tovariših v samostanu vseprej kot prijazno, kaj bi šele rekel, kako sem bil sprejet po součencih v šoli! To je bil krohot, zasmehovanje mojih kratkih hlač in dolgih čevljev, mojega „kastórja“ in na čelo počesanih las! Posebno so se odlikovali v tem meščanski sinovi — taki, ki so bili že prejšnje leto v tem razredu, pa jih niso pustili naprej. Ti so se zaganjali vame z nemškimi besedami kakor sršeni, in en šibek potegón me je celo dregnil v nos. Toda tedaj je prekipela moja jeza; potrpežljivosti je bilo kraj — pa sem ga brcnil parkrat z nogo, da je kar odletel k zidu. To je vzbudilo velik vrišč; moje junaštvo je našlo takoj nekaj pripoznanja, in mnogo se jih je smejalo onemu potegónu, ki je tako hudo naletel. Drugi so pa kričali:

„Tega kmeta nikar ne dražite; ima podkovane čevlje.“

Jaz se nato postavim v brambo. Če bi se bil še kdo zakadil vame, sem ga bil pripravljen obrcati, naj si bo potem že kdorkoli. Toda vsega prepira je bilo takoj konec, ko se odpro vrata in se prikaže že znana mi podoba patra gvardijana, našega bodočega učitelja. Vsi se dvignejo po klopeh, le jaz ostanem na strani. Pater naredi križ — po nemški, potem molimo vsi enoglasno „Vater unser“, kar sem že tudi jaz znal iz domače šole. Po molitvi vsi drugi sedejo po klopeh, le jaz s svojim „kastórjem“ ostanem ob zidu kakor kol. Pater me zagleda in pravi:

„Aha, ti si tudi še tukaj. Le čakaj, kam te bomo djali? Bolj majhen si, boš ravno za prvo klop. Le sem sedi!“

In posadi me na prvo mesto; potem pa uredi še tudi druge. „Repetenti“ so prišli bolj v zadnje klopi, da ne bi motili drugih. Pozabiti pa tudi ne smem omeniti, da je pater Gotthard to urejanje izvrševal s „štabrlom“ v roki, kate-rega pa vendar ta dan še ni okusil nobeden.

Ko je bilo vse v redu in smo imeli vsi roke na klopeh, gre pater za kateder, sede in nam začne razlagati naše dolžnosti — nekoliko po nemški, nekoliko po „kranjski“ (slovenskega takrat še ni bilo). Mene je posebno hudo zadela zapoved, da moramo v šoli in na poti iz nje ali do nje med sabo govoriti le nemški. Kdor bi govoril kranjski, ga ima vsak dolžnost naznaniti. Tak nepokornež bo potem dobil zasluženo plačilo s „štabrlom“. Kdor bi se pa vkljub „štabrlu“ ne poboljšal, bo nesel domov na hrbtu oslovski jezik iz papirja.

Bože mili! Da bi jaz ne smel več govoriti kranjski! I, kaj pa bom? Ali bom zmeraj deklamiral „Jakob und Anna“? Ali pa molil očenaš, ker drugega nemškega pod milim Bogom nisem nič znal! Popolnoma mi upade srce, ko mi da pater šolske knjige, za ta razred potrebne, na račun našega gospoda kaplana. Odprem jih, in bile so res čisto nemške vse, vse! Jaz pa sem nemški tako težko bral, da bi bil rajši po enem samem, še tako ozkem in okroglem brunu hodil čez široko vodo. O joj, joj, kaj bo to?

Opoldne mi kosilo ni nič kaj dišalo. Če bi me tudi ne bili „rihtali“ pred njim v kuhinji zavoljo moje neokretnosti in posmehovali se „študentu v kmetiških hlačah“ — enako! Micka me je sicer doma tolažila, češ izkrajja se vsakemu tako godi, — sčasoma pa, ko se privadim, bo že bolje. Da nam bo pa z nemščino v šoli lajše, bo pa tudi ona domá govorila z nami le nemški.

Popoldne je prišel v šolo pater Ferdinand, naš katehet. Ta meni ni bil tako všeč, kakor pater Gotthard. Bil je temnejši in resnejšega obraza. Tudi on nas je razvrstil po klopeh, a po svoje. Jaz sem prišel v tretjo klop; v prve klopi pa so prišli vsi „repetenti“. Tako — je rekel — bomo sedeli pri njegovi uri. Ko je bilo to urejeno, se je pričel nauk. Jaz sem moral prestati izkušnjo v verouku — in sicer iz milosti še v domačem jeziku.

„No, kranjski že znaš nekaj,“ — pripomni pater končno — „naprej se boš učil pa tudi nemški krščanski nauk.“

„Za Boga! Ali imajo Nemci drugačen krščanski nauk?“ — se tiho začudim, ne rečem pa nič, ker sem bil preplášen.

In res smo dobili že takoj prvi dan prvo stran katekizma, da se ga naučimo po nemški. Joj, kako sem se jaz učil tistih vrst! Začel sem brž po šoli in zvečer sem znal kake štiri vrste, toda besede nisem razumel nobene. Enako meni so se učili drugi, kar jih je bilo z mano. A njim je šlo vse lajše, ker so že bolje znali nemški.

Slednjič pretrga moje žlobodranje Micka in zarenči:

„Zdaj bomo molili ‚roženkranc‘. Vsak teden ga bo molil eden naprej. Ti boš začel danes. Jutri pa vstani zgodaj in pojdi v cerkev; tam se priporoči svojemu patronu v velikem oltarju, da ti pomaga pri učenju. Zdaj pa le moli.“

In molil sem „naprej“ roženkranc, kakor že večkrat doma tudi, a topot mi ni šlo gladko. Vedno so se mi zapletale vmes nemške besede katekizma tako, da je morala zadnji konec molitve prevzeti Micka sama. Zato me je pa po molitvi dobro ozmerjala, kar mi je delo jako hudo. Noč je bila nemirna, ker sem se vedno strašil.

Drugi dan smo dobili že tudi od patra Gottharda učenja iz šolskih knjig — zopet vse le nemški. Tako sem imel že toliko na glavi, da me je bilo kar strah. Kdaj bom vse prebral, kdaj se pa šele naučil vsega! Po velikem trudu ter stoinstokratnem ponavljanju sem si bil vendar ubil besede po vrsti v glavo in ko je bila ura, sem šel s težkim srcem v šolo. Res sem bil vprašan prvi in sem začel drdrati kakor ura, kadar se izproži. A katehet me ustavi brž v sredi ter me vpraša, naj mu to povem počasi. Tedaj sem bil ves zmeden. Vse črno in višnjevo mi je bilo pred očmi; ne ene besede nisem mogel več spraviti iz sebe.

„Ti premalo znaš nemški,“ — reče pater; — „za danes naj bo, ker vidim, da si se učil; drugič boš moral pa že znati bolje.“

Poleg mene je sedel Jože Ogrinec, Medvedov iz Podgorja, poznejši pisatelj in profesor, ki je prezgodaj umrl daleč od domovine. Ker je bil oblečen blizu enako meni, — le da je imel hlače dolge — sva se seznanila že prve dni; prijatelja pa sva postala šele, ko se je pokazalo, da nama gre z nemščino enako slabo. O ti vražja nemščina! Kar nikakor ni šla v glavo; le toliko nama je koristila, da sva — molčala.

Da se je izpolnjevala patrova zapoved glede nemškega govorjenja, je bil nastavljen za vsako klop policaj, imenovan „musteršilar“. Ta je imel pod oblastjo vso klop. „Inštrument“ njegov je bil listek, na katerem je imel zapisane svoje podložne. Delal jim je pike, če so govorili slovenski. Ti zopet so bili pod nadzorstvom najvišjega policaja, „obermusteršilarja“. Plačilni dnevi so bile sobote. Takrat so se oddajali listki, in „štابل“ je poravnal vse račune. Le manjši grehi so se popravljali s klečanjem, s potezanjem ušes ali s „pelitencami“. Jaz sem dobil prvokrat le „pelitenc“; moral sem dvajsetkrat prepisati nemški stavek: „In der Schule muß jeder deutsch reden“, — Jože pa celo tridesetkrat. In to ravno za četrtek popoldne, ko smo imeli prosto in so drugi moji sobivalci šli z Micko v Nevlje ali v Mekinje skakat po travi — ona pa je zraven „štrikala“.

„Aha, prav ti je,“ — je rekla Micka — „le piši doma, le. Saj sem ti rekla, da ne smeš govoriti po kranjski.“

Vsi so šli, Micka pa je mene zaklenila v sobo. Vsega bridkega čuvstva poln sedem za mizo, spišem tisti „pelitenc“, pa ni šlo in ni šlo nikakor. Obide me tužnost, da bi bil najrajši umrl pri tisti priči. Potlej bi bili že videli tisti, ki me tako trpinčijo! To ni nič — tako ne bom študiral — rajši grem domov šivat čevlje ali pa past krave. Da, rajši grem!

Brž vržem vse skupaj v kot, denem kastór na glavo in primem za kljuko. Ali kaj, vrata so zaklenjena! Stresam jih in stresam, potiskam zapah nazaj — vse zastonj. Skozi vrata ne gre, pa k oknu! Ali to je previsoko, in na ulicah je vse polno ljudi. Oziram se po sobi — ha! Tamle za Mickino posteljo, v tistem z zagrinjali prikritem skrivnostnem svetišču, je okence, — ozko pač, pa vendar primerno, da se ravno splazim skozi. To okence je bilo na leseni hodnik. Brž sem bil zunaj, s hodnika pa po stopnicah na ulico, od tu pa v tek, — le še klobuk potlačim na glavo, da bi me kdo ne spoznal. Tako derem skozi vse mesto; šele onkraj mesta med kozolci se ustavim, da naberem zopet sape. Ampak kaj, ko bi kdo pritekel za mano! Le brž zopet v tek!

In drvim naprej kakor hudournik, da sem bil kmalu na cesti vštric podgorske cerkve.

„Ohá, ohá, počakaj no! Kam pa tako dereš? Saj te nihče ne podi!“

Tako zavpije otroški glas od strani. Jaz se ozrem in zagledam Jožeta. Prvi hip se ga ustrašim, potlej pa vendar postojim in ga vprašam:

„Kaj pa delaš tu? Ali ne pišeš ‚pelitenca‘?“

„Ali ga ti ne?“

„Jaz ga ne bom!“

„Boš ga, boš, premalo te bo. Če ga jutri ne boš imel, boš pa dobil s ‚štabrlom‘.“

„Ha ha, ne bom ne; saj me ne bo več v šolo. Le jutri povej, da sem šel domov, naj me kar izbrišejo!“

Po teh besedah se zopet spustim v dir, da mi je izginjala prav naglo pot pod nogami. Tako sem večjidel tekel, hodil le malo, da sem zopet dobil sape. Šele ko sem zagledal domačo vas, sem jel hoditi počasneje, da bi premislil, kaj bom rekel očetu, ko pridem domov. Ej, naj bo, kar hoče; če mora biti človek tepen, ni veliko razločka med „kneftro“ in „štabrlom“. Torej le v hišo, bodi si karkoli!

V veži dobim mater, ki so ravno rezali repo. „Vidiš ga no, kaj si ti?“ — reko in se začudijo, da jim kar repa in nož padeta iz roke. Izbna vrata se brž odpro, in prikaže se strašna oseba očetova z usnjatim predpasnikom in s „kneftro“ v roki.

„Po kaj si pa prišel? Ali nimaš šole?“ — zagrme.

„Danes je četrtek, imamo prosto,“ — zajeceljam jaz bojzljivo.

„Kdaj boš šel pa nazaj?“ — vprašajo mati.

„Jaz ne grem več, bom rajši doma,“ — brbljam in se obrnem v stran.

„A, tako je? V šolo ne maraš hoditi, si prelen,“ — grme oče naprej — „zakaj ne?“

„Ne znam nemški,“ — se kremžim jaz.

„Saj ravno zato moraš hoditi, da se naučiš. Alo, le brž nazaj!“

„Kam? V Kamnik? Ne grem!“ rečem jaz in sedem na stol pred pečjo.

„No, bom videl, ali boš šel ali ne!“

Oče se zasučejo, gredo nazaj v izbo, mati pa za njimi. Slišati je bilo nekako godrnjanje, na katero pa so oče odgovarjali. Kmalu so stopili zopet v vežo, napravljeni za pot. Primejo me za roko in reko: „Alo, marš, ti bom že pokazal hoditi domov!“

In šla sva nazaj po isti poti, pa kako naglo! Zdaj sem moral biti pa zmeraj pred očetom, ne za njimi. To je bil pravi križev ipot: tri ure sem, tri nazaj! Mislil sem, da mi bodo odpadle noge, a oče so bili neusmiljeni, če sem pešal. Poganjali so me z dregljaji. Šele blizu Kamnika so me prijeli za roko in vlekli za sabo. Dobro, da sem bil pustil vsaj čevlje v Kamniku, drugače bi bil imel polno žuljev na nogah. Govorila nisva vso pot nič več kot toliko, da so izvedeli oče vzrok mojega bega.

Micka je bila v hudem strahu, ko je prišla z drugimi domov, in me nikjer ni našla, čeravno so bila vrata še zaklenjena. Ko stopiva z očetom v hišo, naju vse pogleda z začudenjem, Micka pa vpraša:

„Za božjo voljo, kje je pa bil fant?“

„Pri meni,“ — odgovore oče. Pričakoval sem, da bodo povedali še vse drugo, pa tega niso storili.

„Tako! To je druga. Kako je pa prišel iz hiše?“

„Skoz okno, tamle,“ — rečem jaz že pogumneje.

„Ko bi bila vedela, da boste vi prišli, oče, bi ga pa ne bila zaklenila,“ — se je izgovarjala Micka — „pa je imel pisati ‚pelitenc‘. No, ga bo pa zdaj pri luči.“

„Le piši ga, nerodnež, da ga spišeš,“ — so zarobantili oče, potem pa šli. Jaz si nisem upal stopiti za njimi, da bi se bil poslovil. —

Pisal sem tisti „pelitenc“ — ne vem — doklej. Spisan je bil, jaz pa sem zaspal na njem. Lučca je brlela, dokler je imela olja. Menda jo je zadušil velikanski utrinek.

Drugi dan sem bil zopet v šoli in sem oddal svoj „pelitenc“. Jože se je strašno čudil temu. Nasledkov ni bilo drugih kot ta, da so me ves teden bolele noge.

Slovenski ali „kranjski“ govoriti v šoli in zunaj šole, nam torej ni bilo dovoljeno. Izkraja smo mislili, da je to le volja patrova. Zato se ga nismo mogli privaditi, čeravno je bil drugače dober gospod. Zlasti meni je bil všeč, ker je rekel enkrat v samostanu vpričo vseh onih treh sojedcev, naj le povem, če mi kdo stori kaj žalega. Ko je pa videl par sobot zaporedoma, koliko nas je zapisanih po „musteršilarjih“ za voljo slovenskega govorjenja, da bi bilo moralo vsaj pol šole dobiti „štabri“, druga polovica pa klečati in pisati „pelitence“ — je pa raztrgal vse liste, stopil na sredo odra, vzdignil „štabri“ in rekel slovesno po slovenski:

„Vidite, dečki, ta ukaz zavoljo nemškega govorjenja ni moj, ampak je višje oblasti. Kdor mu torej kljubuje, ne kljubuje meni, ampak njej. Bodite torej pametni in ne nagajajte mi. Ta „štabrl“ ni moj, in če vas tepe, ne tepem vas jaz, ampak oni, ki so mi ga dali v roko. Po tem se ravnajte! Danes ne bo nobeden tepen; toda glejte, da bo drugo soboto bolje.“

Nekateri smo to razumeli, drugi pa zopet ne. Med prvimi sva bila jaz in Jože. Ko sva šla iz šole, sva jo krenila okoli Malega grada in ugibala, kako bi izvêdla, da ne bi žalila patra, da bi naju ne zapisal „mustershilar“ in da bi potem ne bila kaznovana. Govoriti mora vsak, zakaj ima pa jezik? Sedeva torej tam zadaj za Bistrico v travo in ugibava, kako bi se vsaj midva rešila kazni, če bi govorila med seboj, ker nemški sva znala oba enako slabo. In uganila sva jo. Iznašla sva tisti jezik, ki smo mu pozneje rekli „tajč pohrusten“. Svoje slovnice ta jezik dozdej še nima; tudi mi ni znano, če ga učenci še kje govore. Zato bodi tu navedenih le nekoliko stavkov, po katerih si lahko vsak sam sestavi slovnico tega znamenitega jezika. Najbolje gre to v pogovoru, n. pr.:

„In di — du našribal di aufgobe?“ — „Der in di niht! Tu mi tvojo posoden, da jaz prepisen.“ — „In di bos pater reken, če dajn in majn glajh sajn?“ — „Ih anders poprepisen!“ — „Du niks kenen aus di buh.“ — „Aber že poviden, beser pokenen.“ — „Ih dih zapisen na cegelcen, tu kranjski pošprehen!“ —

„Niks, niks, ih niks kranjski, ih tajč pošprehen, ih dih pater ferklogen, če ti me zapisen.“

Jelite, kako je to lepo! V dveh dneh smo vsi znali ta jezik, in drugo soboto je dobil pater od „musteršilarjev“ samo prazne liste, čemur se je strašno čudil. Poklical je celo „obermusteršilarja“ ter ga povprašal, če res nihče ni več govoril „kranjski“.

„Nihče,“ — je odgovoril najvišji policaj — in to popolnoma po svoji vesti, ker to, kar smo govorili mi, ni bilo „kranjsko“. To vsak lahko spozna.

Težko je pa bilo to leto. Ne maram popisovati vseh težav, ki sem jih imel z nemščino. Ko sem prišel o Božiču domov na počitnice, so me pri fari obsuli vsi gospodje: župnik, kaplan in učitelj z nemškimi vprašanji. Ta sem pa komaj še razumel, kako-li bi bil odgovarjal nanja! Vendar pa so bili vsi trije gospodje s tem, kar so spravili iz mene, tako zadovoljni, da so mi dovolili pri vseh mašah streči za prvega, za kar je bila huda zamera pri navadnem prvem ministrantu. Seve, da sem bil prišel nazaj že v tisti „gosposki“ obleki, ki mi jo je bil naredil domači krojač iz kaplanove. Bila je zelenkasta, to še vem. Ko sem se doma pokazal v dolgih hlačah, so me vsi nekdanji sošolci, pa tudi še drugi fantje gledali pisano; le deklice so še imele zame prijaznejše obraze. A jaz se za to nisem brigal; vesel sem bil, da so bili gospodje zadovoljni z mano, zlasti gospod kaplan, ki je več-

krat pismeno povprašal po mojem napredovanju in me parkrat obiskal tudi v Kamniku.

Učil sem se pa! Učil na vse pretege posebno nemški. Nekaj me je k temu gnala želja, da napravim veselje gospodu kaplanu zavoljo njegovih dobrot; še več pa častihlepnost, ker me je strašno bodlo, da jih je bilo toliko pred mano. Tako sem preskočil enega in drugega, in ob koncu prvega polletja sem bil že prvi. Potem sem postal tudi „obermusteršilar“, Jože pa le „musteršilar“. Ko sem prišel s to novico o pustu domov, je bilo veliko veselje v hiši. Pa tudi v farovžu, v kaplaniji in v „šomaštiji“ sem bil pohvaljen; v zadnji posebno zato, ker sem se že res znal odrezati nekaj nemški. „Vidiš,“ — je rekel učitelj — „nemščina je prva reč. Če bi se je ne bil tukaj nekaj naučil, bi ne bil v Kamniku prvi.“

Tudi Micka je bila ponosna na to, da ima na kvartirji prvega. Zato mi je jelo postajati življenje prijetnejše tudi pri njej. — Ta Micka je bila sploh čudna oseba. Pobožna skoro preveč. Vodila nas je ob nedeljah in praznikih k vsem mašam in pridigam, kolikor jih je bilo v Kamniku. In to tudi pozimi, ko sem se jaz ves tresel v svoji borni obleki v mrzli cerkvi. Če bi ne bil tako kmetiško utrjen, bi bil vse to težko prestal. Med nami je pa slovela Micka tudi še zato, ker je nobeden še nikdar ni videl jesti. Verjeli ji pač nismo, da bi njej tega ne bilo treba, kakor nam; a nasprotnega ji nihče ni mogel dokazati, čeravno smo jo vsi silno zalezovali.

Šele proti koncu leta jo je eden izmed nas, ki je med šolsko uro prišel domov po pozabljeno nalogo, zasačil pri loncu kave, katerega je pa brž skrila v peč. S tem je bil pa tudi konec te njene slave; mi smo vedeli, da je kakor mi, pa le takrat, kadar je nihče ne vidi — kakor to dela jež.

Kakor Micke sem se počasi privadil tudi samostana in njegovih prebivalcev tako, da mi je bilo vse domače, in da nisem posebno pogrešal očeta ali matere, če jih ni bilo predolgo k meni. Z „muci“ sem se bil kmalu sprijaznil, ker smo imeli veden boj s hlapci. Hrana mi je teknila dobro; in čim manj težav sem imel pozneje z nemščino, tem več časa je bilo za ministriranje in za zvonjenje. Tudi ročna dela v kuhinji so mi šla urneje izpod rok. In tako sem prišel včasih do kaj boljšega, celo do vina. V šoli mi ni šlo več tako težko, kar sem bil premagal nemščino. Temveč pa so trpeli drugi zavoljo nje. Mojega „nadpolicajstva“ je bil malokdo vesel. Posebno meščanske Francete, Janeze in Jožete (eno teh imen je gotovo imel vsak „purgarski“ sin) sem imel na muhi. Nisem mogel pozabiti, kako so me zasmehovali izkraja. Tisti dolgi potegón — koliko jih je držal zavoljo mojih ovadb!

Šolsko leto se je bližalo tako koncu. Neka dne me pokliče pater Gotthard v svojo sobo in me vpraša:

„Čaj, pokaži se! Stopi naravnost pokonci!“

Jaz stopim. Pater me ogleda od vseh strani in veli zopet:

„Zdaj stopi počasno, spoštljivo proti meni; misli, da sem škof ali cesar ali kaj takega!“

Jaz ubogam in se pomikam proti njemu. Ko sem dosti blizu, zopet ukaže:

„Prikloni se!“

Jaz se priklonim, kolikor mi dá kmetiški hrbet. To pa patru ni bilo kar nič všeč. Tedaj se prične šola v hoji, v priklanjanju in spodobnem umikanju, da se ne pokaže hrbet. Ti šment ti, kdo bi bil mislil, da je to tako težko!

„Ni še dobro, boš moral še priti,“ ukaže pater. Vadi se doma v priklanjanju, da ne boš kakor hribovec. Potlej pa še eno: ali veš dobiti kje frak ali vsaj črno suknjo, visok klobuk in rokavice, da ti bo vse prav?“

Kje bom jaz to vedel? Brž odgovorim, da tega ne vem dobiti nikjer. Kvečemu, če bi mi posodil Štrefelnov Martin; pa tudi ne vem, za kaj bi mi bilo.

„No, morda bom pa jaz kaj dobil; le pridi jutri sem,“ — veli pater gvardijan in me izpusti.

Ko drugi dan zopet pridem, zagledam na njegovi postelji res vse troje gori omenjenih reči — zraven pa še tudi črne hlače. Pater mi pomaga obleči vse to. Ko tako našemljen stojim pred njim, se nasmeje na ves glas in reče:

„Kakor da bi mačka oblekel! Suknja predolga na vseh krajih, hlače boš pohodil, klobuk sedi na ušesih, roke pa v rokavicah kakor kremplji. Za gospoda ti že nisi ustvarjen. Ta-

kega te ne morem pokazati gospodi, bo le preveč smeha. Poizkusi malo hoditi in se prikloniti!“

Jaz se jamem premikati, pater pa tako smejati, da sem mu moral tudi jaz pomagati, drugače bi ne bilo konca. V tem zapoje zvonec, ki vabi patre k večerji. Jaz se hočem iznebiti te nepristojne obleke, a pater ploskne z rokama ter reče, da moram iti ž njim v refektorij. Meni je bilo že vseeno, naj naredi z mano, kar hoče. Da hudega nič ne bo, za to mi je bil porok ž njegov dobrovoljni obraz. Pater Gotthard je rad napravil kako šalo.

Drugi patri so bili že odšli v refektorij, ko midva dospeva do vrat. Pater gvardijan jih odpre, potisne mene noter in jih zopet zapre za mano. Sam pa ostane zunaj.

Jojo, jojo, to je bil krohot! Jaz sem bil brž ves zmešan in omamljen; patri so me prišli gledat in obračali me na vse strani, dokler me niso spoznali. Jaz bi bil najrajši zunaj; zato silim proti vratom, pa te se zopet odpro in pater gvardijan se prikaže, me prime za roko in pelje k svojemu sedežu ter oznani:

„Ta žlahtni gospod bo nocoj pri nas večerjal. Pa tak kakor je: s cilindrom na glavi in z rokavicami na rokah.“

Zopet smeh! Meni se je zdelo najbolje, če jim pomagam pri tem. Frater pogrne mizo pred mano in mi streže kakor drugim. A kaj, ko z rokavicami nisem mogel držati ne žlice, ne vilic, ne noža! Vse mi je letelo iz rok. Slednjič mi

pade na mizo še cilinder ter prekučne gvardijanovo majoliko z vinom, a ne one z vodo!

Konec vse te šale je bil, da mi je rekel pater gvardijan:

„Ne, v taki obleki se že ne moreš pokazati nikomur. Rajši pridi v svoji obleki po premij!“

Zunaj refektorija so me že čakali hlapci in oni trije „muci“. Špektakelj je bil tak, da so prišli vun gledat še patri. Ko so se vsi dosti nasmejali „gospodu s frakom, cilindrom in rokavicami“, reče naposled pater gvardijan:

„Dosti je te burke. Pojdi z mano, sleci gospoda in obleci zopet fanta.“

Jaz ubogam in grem domov nekoliko dobre, nekoliko pa slabe volje. V šoli je bilo drugi dan vse nemirno, ker so bili oni „muci“ povedali, kaj se je godilo prejšnji dan z mano v kloštru. Zavoljotega sem imel jaz ta dan zapisanih vse polno nemirnih. A pater Gotthard je raztrgal list, rekoč, da zavoljo moje maškare ne bo nihče kaznovan, posebno še zadnje dni ne.

Izkušnja je prišla. Jaz sem se oblekel zanjo karmoč praznično. Vršila se je zame precej slabo. Bil sem ves zmešan; tudi je bilo prisotne preveč visoke posvetne in duhovne gospode. Prav nič zadovoljen sam s seboj, a ves vroč in rdeč kot rak sem stal tam. Ko me je ta ali oni kaj vprašal, sam nisem vedel, kaj sem odgovarjal. Posebno slabo sem se moral obnesti katehetu patru Ferdinandu, ker sem slišal, kako je rekel v moj zagovor gospodi:

„Ves zmešan je danes. Pa je tudi šele prvo leto tukaj v mestu. Toliko gospode še menda nikdar ni videl skupaj. Skoro bi stavil, da danes še očenaša ne zna moliti nemški.“

. Pater Gotthard pa pristavi temu:

„Vse, kar zna, se je naučil v enem letu. Ko je prišel sem, ni znal nič nemški. Jaz mislim, da je danes zato tak, ker se mu zatikajo nemške besede. Drugače je bil zmeraj najboljši v šoli.“

In ko je bila izkušnja končana, me dohiti pater Gotthard in mi zašepeta precej silno na uho:

„Ti butelj ti! Zakaj si tako plašen? Meniš, da te bodo gospodje snedli? Ako bi bil jaz vedel, da nam boš pri očitni izkušnji naredil tako sramoto, bi te ne bil postavil za prvega premijanta. Vendar zdaj pojdi in glej, da se boš pri delitvi premij obnašal spodobneje.“

Kako se je vršila delitev premij, ne vem. K zavesti sem prišel šele, ko sem imel celo skladovnico — v zlatem in rdečem usnju vezanih — knjig na rokah, na vrhu pa ravno tako vezane „perijohe“. Zunaj šole sta me namreč čakala Micka in oče, in ta dva sta me šele spravila k zavednosti. S tem vred sem se pa tudi spomnil vsega, kar se je godilo ta dan. In ob tem nisem bil nič kaj vesel svojega premija. Tembolj vesela pa sta bila oče in Micka, tako da ta dan nisem šel kosit v kloster, ampak k Cenetu. V kloštru so imeli pa veliko pojedino, ker je skoro vsa gospoda kosila tam. Dolgo sva moralā čakati z očetom, da sva prišla do patra gvar-

dijana, zahvalit se mu za hrano in prosit še za drugo leto. Ob tej priliki je rekel pater očetu:

„Je že dobro! Samo fant je bil danes ves zmešan. Naj le še pride drugo leto. Oglasita se pri gospodu kaplanu in recita, da mu bom že pisal. Fant naj se pa o počitnicah doma pridno uči, da ne bo kaj pozabil, posebno nemški.“

Po tem opominu greva. Oče pobašejo moje reči v bisago, jaz pa šolske knjige in premij v robec, in tako jo mahneva proti domu. Oče so stopali ponosno, jaz pa sem smel iti vštric njih, ne več zadaj ali spredaj. Tako koračiva po cesti pod Podgorjem. Tam pri dveh lipah pa malo leževa v senco, in oče reko:

„Pokaži no tiste perijohe, da bom videl, če si res tiskan za prvega.“

Jaz jim dam tiste „perijohe“ in oče gledajo v nje, da pridejo do mojega, oziroma svojega priimka. Drugega tako niso razumeli, ker je bilo vse nemško. Zato sem jim moral jaz kazati pot do tja. Ko zagledajo ta priimek, se zamislijo vanj in jaz tudi, ker nisva videla tega še nikjer. Čez nekoliko časa, ko se nagledajo, reko zopet:

„Mora že biti res, kar je tiskano. Zdaj pa le pojdiva, da prideva še do noči domov. Med potom se morava oglasiti še v farovžu in v šoli.“

Napotiva se dalje, a ta pot proti domu ni bila tako kratka kakor je sicer. Že tam pod Križem stoji krčma. V isto zavijeva in ga popijeva poliček.

„Fanta peljete iz šole, kajne?“ — vpraša krčmarica, ko jo oče pokličejo zaradi računa. „Je dobro izdelal?“

„Hm, hm, bolje nobeden ni; on je prvi!“

„Kaj? Prvi tale?! O, tak ga bota pa izpila še en poliček.“

In preden morejo oče kaj reči, je že zopet polič na mizi. Morda bi bil prišel še kateri, pa jaz bi bil že tako rad v farovžu, da bi se tam pobahal s premijem, in tudi doma, ker so mi oče rekli, da naju čaka doma velik lonec kaš-natega zelja. Zato odrineva po drugem poliču, katerega zaračuni krčmarica za dva krajcarja ceneje, „zavoljo mene“ — je rekla.

Tako prideva do Most, oba zelo vesela, jaz še celo nekoliko omočen. Tam naju sreča stric, ki že oddaleč zavpije:

„No, Juri, ali je izdelal fant? Saj sem rekel, da ne bo!“

„Tvoj bi že ne bil,“ — se odrežejo oče — „a moj je, in še prvi je.“

„Kaj? Prvi v Kamniku med gosposkimi?! No, saj sem vedel: kar je nas, smo vsi bolj kampeljni kakor gosposki.“

„Z žlahto se rad baha vsak, kdor sam nič nima,“ — odgovore oče. Stric še tudi nekaj odgovori, a konec prepira je bil ta, da smo krenili vsi trije v krčmo tam na voglu. Tam smo ga zopet izpili par poličev, največ stric, ki pa zato ni nič plačal. Jaz nisem pil. Rajši sem gledal „perijohe“ in svoje v njih tiskano ime. Solnce je bilo komaj še ped nad gorami, ko jo

mahneva naprej proti domu. Stric pa po svojih opravkih: popravljaj je namreč okna.

Oče so se mi zdeli tisti večer nekoliko omahljivi — nič kaj naravnost nisva šla. Zato pa tudi nisva krenila pri fari ne v farovž, ne v kaplanijo, ne v šolo. „Bova šla pa jutri,“ — so rekli oče — „zdaj pojdiva rajši za ozarami, saj se dela že noč.“ Meni je bilo tudi prav. Tako greva po polju, kjer naju ljudje pogosto vprašujejo, kako sem izdelal šolo. A oče so odgovarjali kratkih besedi: „Bote že slišali!“ Na to je bilo od vseh strani posmehovanje: „Cvajte je dobil! Kaj pa bo drugega dobil kajžarski sin? Saj še gruntarski ne izdelajo!“

„Saj sem vedela, da vaju ne bo do noči. Kakšno bo kašnato zelje! Sta pa že zopet pila kje, kajne? O, saj se ti vidi, da sta!“

„Tiho bodi, stara,“ — odgovore oče — „nocoj ga boš tudi ti pila, če boš hotela. Zdaj pojdi in naredi luč, da boš videla, kaj sva prinesla.“

Nekako dobrovoljno godrnjanje se je čulo iz materinih ust. Potem poiščejo „leščerbo“ in naredo luč. V tem pridrvi tudi brat odnekod s krikom: „Jaka je doma! Jutri ne bom nič delal, moram brž leteti k teti.“ In še preden so mati naredili luč, je bila že teta, žena klavca in materina sestra, pri nas in vsi so radovedno gledali, kaj se bo izvalilo iz moje cule.

Ne bom popisoval tega prizora pri brleči luči. Le to omenim, da so mati rekli zopet po svoji navadi:

„No vidiš, stari, saj sem vedela, da bo prvi, če ga dava v šolo. Pa si ti zmeraj tiščal, da ga ne dajva.“

„Res je, danes naj tvoja velja,“ — reko oče dobrovoljno; bratu pa vele: „Na, pojdi ga po en polič, da ga boste pili tudi drugi.“

„Ne, ne,“ — se oglasi teta — „nocoj bom jaz plačala. Tu, Lorenc, pojdi in prinesi ga bokal, pa varuj se, da ga ne ubiješ!“

Teta razvije iz mošnje tri šestice. Te da bratu, potem pa vzame še srebrno dvajsetico; to pa pomoli meni in reče: „To je tvoje, ki si se pridno učil. Drugi so zmeraj rekli, da ne boš izdelal; jaz pa, da boš. Na, le spravi!“

Mati so v tem prinesli kašnato zelje. A jesti ga ni maral nihče. Le sami so ga pokusili nekaj žlic, potem ga pa nesli nazaj v peč godrnjaje: „Saj sem že naprej vedela, da ga ne bo nihče jedel. To je vselej, kadar se stari naje belega kruha in napije vina. Bo pa jutri dobro!“

Brat pride z bokalom vina, in oče reko: „No, stara, pojdi sem, daj glaž! Ti ga boš prva pila, potem pa teta fantova, ki je dala zanj. Tebi gre prvi glaž, ker si mati prvega prémoharja v Kamniku.“

Mati se nekako namuzajo, si s predpasnikom obrišejo usta in pijo.

„Vesela bodi, stara, in potegni ga,“ — opominjajo oče — „saj smo vsi veseli danes.“

Tudi teta začne pritiskati in reče, da če ga bo zmanjkalo, bo dala pa še za en bokal in še za enega, da ga bo dosti.

„Saj sem vesela,“ — reko mati — „pa sem mu vendar jaz tudi največ pomagala, ko sem mu nosila kruha in sadja v Kamnik. Ti si bil komaj petkrat pri njem.“

„No, naj bo; danes naj ti vse tvoje velja. Brez tebe bi ne bil prvi,“ — reko oče — „zdaj pa poglej, kaj sva prinesla iz Kamnika.“

Vsi se zagledajo v zlato- in rdeče vezane knjige in jih občudujejo, dasi jih nihče ne razume, ker so vse nemške.

„Ali ti tega kaj zastopiš?“ — vpraša teta mater.

„Če bi imela špegle, bi morda že kaj vedela,“ — odgovore mati.

„Na jih!“ — se oglasio oče — „pa beri!“

Mati nataknejo očala, pa ni bilo nič. Nato se porogajo oče: „Glej stara, fant pa zna to brati brez špeglov — kaj ne?“ — se obrnejo do mene.

„Seveda znam,“ — rečem jaz in začnem brati. V tem pridejo še drugi sosedje in tudi krčmar, moj boter. Vsi pazljivo poslušajo branje, čeravno nič ne razumejo.

„Vidite, vidite,“ — se oglasi boter, ko je meni zmanjkalo sape pri branju — „kako zna Jaka brati! Ali je kdo kaj zastopil?“

Vsi odmajó z glavami, on pa nadaljuje:

„To mora biti pa strašno učeno. Jaz sem bil enkrat v kanceliji, ko je visok gospod nam bral nekaj ravnotakega, pa smo vsi debelo gledali. Potlej je pa rekel: ‚Vi ste vsi preneumni, da bi kaj takega zastopili.‘ — No, Jaka pa že

zna ravnotako brati, da ga nihče ne zastopi. To je strašno učeno. On pa že zastopi; kajne, da zastopiš, Jaka?“

„I, seveda zastopi,“ — odgovore oče namesto mene.

„No, glejte, tako učen je že, pa še komaj eno leto hodi v šolo! Jaz sem pa njegov boter! Saj se mi je zdelo pri krstu, da bo nekaj iz njega.“

Tak je bil večer, ko sem prinesel domov svoj premij.

Drugi dan greva z očetom k fari. Da vzameva s seboj tudi „perijohe“ in moje šolsko darilo, se samoobsebi razume. Enako tudi to, da so me pohvalili vsi trije gospodje. Učitelj mi je dal še celo drobno knjižico nemških povesti. Teh pač nič nisem razumel, a je rekel učitelj, naj jih le berem, sčasom jih bom že tudi razumel. Domov grede sva pa spet gledala z očetom v „perijohah“ moje tiskano ime.

Oče so bili te misli, da bodo prišli „perijohe“ k starim pratikam in potem spravili za veliko tablo sv. Trojice v kotu, da jih ne bo vsak valjal po rokah, ampak jih le sami pregledovali ob nedeljah in praznikih. To so tudi storili, in shranjeni so bili ti „perijohi“ tako dolgo za podobo, da so jih prejeli molji.

Zdaj sem torej imel počitnice. Pa ne takih, da bi bil pohajkoval in se veselil življenja brez dela. Prvi dan mi oče res niso branili, da sva šla z bratom ogledat vse tiste kraje, katerih že skoro leto in dan nisem videl, in da mi je

brat pokazal vsa ptičja in veveričja gnezda, za katera je bil izvedel v tem času. Tudi vsem tetam in stricem me je šel kazat, posebno Pipanovemu Francetu, s katerim sem se včasih prej vozil v gnojnem košu na polje, če le očeta ni bilo doma. Toda drugi dan po kosilu so oče že rekli:

„Zdaj sta se pa že naletala; bo treba kaj delati. Zjutraj boš hodil k maši, kadar bo v domači cerkvi; potlej boš pa eno uro ali kaj takega pri bukvah, da kaj ne pozabiš in se učiš naprej. Ves drugi čas ob delavnikih bo pa za pletenje copat, da boš kaj zaslužil. Razletaš se lahko ob nedeljah popoldne.“

Reči moram, da mi ta dnevni red ni bil nič kaj všeč. Zakaj pa študiram, da bi moral delati ravnotako, kakor drugi n. pr. moj brat, ki se je naučil komaj malo brati slovensko?! Vendar vse ustavljanje ni nič pomagalo. Oče se niso dali prepričati, kako nespodobno je za prvega premijanta drugega (zdaj tretjega) razreda normalke, če mora plesti copate. Če je namreč to kaj podobno gosposkemu delu, je pa tudi ovseni kruh meso. Očetove „kneftre“ se pač nisem več hudo bal, ker prvega kamniškega premijanta menda ne bodo topli ž njo; pa ubogati sem moral.

Dni prvega tedna sem tako prebil pri pletenju copat. K dreti me oče vendar niso hoteli več pripreči. In prišla je nedelja. Seveda sem bil prvi ministrant. Vêdel sem se že elegantno; moj tovariš je bil proti meni kakor hribovec

proti salonskemu plesalcu. Vse je gledalo le mene: kako sem se znal priklanjati, kako gladko enakomerno hoditi, kako ravno stati in klečati, ne kakor štor, če ga kam prisloniš. Pa kako sem šele znal zvončkati! „Tidrdim-tim-tim-tim“ v taktu in po notah, da je vse poslušalo v cerkvi in govorilo o meni po poti iz cerkve. Stari Pipan je celo naročil materi: „Naj pride tvoj študent popoldne k nam, bo dobil malico zato, ker zna tako lepo zvončkati pri maši, kakor nobeden, kar jih je.“

Po krščanskem nauku je bila zame prosta ura. Šla sva z bratom med stare znance, med pastirje. Toda ti niso marali več poznati „preoblečenega kmeta“; še „svinjke biti“ mi niso pustili. Posmehovanja ni bilo ne konca, ne kraja. Zato sva z bratom odšla zaničevaje in prišla nazaj v vas, kjer so sedeli po ograjah bolj odrastli fantje. Tukaj je bilo pa šele posmehovanja! Malo je manjkalo, da me niso pretepli ob belem dnevu. Eden je zakričal za mano: „Boš tekel, škric!“ Ko jaz tega nisem storil, prileti mi pod noge porajkelj, da mi jih izpodnese. Ko potem prideva z bratom domov, reko oče:

„No vidiš, kakšni so! Gola nevoščljivost jih je. Kaj boš počel med njimi? Ali ni bolje, da si pri domu in delaš?“

Jaz sem to izprevidel. Saj so mi že tudi v cerkvi, ko sem šel iz zakristije, nastavljali noge in mi pljuvali na obleko, če so le mogli. Rad sem imel pač svoj kraj, toda mladi ljudje v njem so bili preporedni. Zato mi ni bilo več tako

težko, ostati v hiši pri delu. In morda bi bil oba meseca počitnic prebil tako, ako bi se ne bilo kar nenadoma zasukalo drugače. To se je pa zgodilo tako-le:

Nekega dne, ko vsi sedimo pri delu, se pokaže pri odprtem oknu obraz Štrefeljnovega Martina. Pogleda v sobo in vpraša po svoji navadi robato:

„Ali je tukaj en študent?“

„Menda že bo,“ — odgovore oče — „kaj mu pa hočeš?“

„Tebi nič mar,“ — se zadere Martin — „tukaj imam pismo zanj, ne zate!“

S temi besedami vrže Martin pismo v sobo, njegov obraz pa izgine izpred okna, in kmalu tudi njega ni bilo več videti.

Pismo in še celo zapečateno! Kar stoji ta hiša, morda še ni videla nobenega pisma. Gotovo pa je to, da naša rodovina do tja ni prejela nobenega. Zato je lahko razumljivo, da oče obriše roke, preden ga pobero. Nataknejo očala in gledajo štirivoglato novost od vseh strani. Mati pa iztegnejo roko po njem in pravijo:

„Čaj no, daj ga sem! Saj ti nič ne vidiš?“

„Ej, fant naj ga pogleda, saj midva ne znava brati pisanega,“ — reko oče in podajo pismo meni.

Jaz vzamem pismo in pogledam napis. „Name je, oče, name,“ — zavriskam.

„No, saj sem vedela, da bo kaj takega,“ — se oglasijo mati. — „V Kamniku se gospodje jezé, da je naš prvi; zdaj bo pa zaprt on ali pa ti.“

„Tiho bodi!“ — velé oče — „saj še ne veš, kaj je v njem. Naj ga fant prebere prej. Le pazi, da ga ne raztrgaš,“ — reko potem meni in mi ga dajo v roke.

Pismo je nekaj posebnega. Dokler je še zaprto, je svetišče, v katero si ne upa vsak drzno pogledati. Zato sem tudi jaz sukal list v roki in nisem prav vedel, kako naj ga odprem, ker še nisem nikoli odprl nobenega. Po mnogih težavah ga vendar razpečatim in razvijem. Oni trije pa stopijo okoli mene, in oče velé :

„Glasno beri! Boš že znal!“

Kaj je bilo v pismu, in kdo mi je pisal? Gospod kaplan mi je naznanil v kratkih vrstah, da želi pater gvardijan, naj bi jaz — če morem — prišel brž v Kamnik, ker me potrebuje za ministriranje in druga samostanska opravila. Stanovanje in hrano da bom imel v kloštru; tudi se bom lahko učil, ker ne bo toliko dela, da bi imel opraviti ves dan.

Kdo je bil tega pisma bolj vesel kot jaz! Dóma sem se bil v enem letu že odvadil in se ga nisem zopet privadil v enem tednu. Tudi je bila v samostanu hrana boljša, in tistih sirovih kmetiških fantalinov ni bilo. Domače sem pa tudi lahko videl večkrat v mestu, saj so me pogosto obiskavali.

Zato se napotiva z očetom že drugo jutro mimo fare — kjer pa ni bilo doma nobenega gospoda — proti Kamniku, obložena z vsem, kar se je očetu zdelo potrebno zame.

„Kloštarski muc“ so tedaj sloveli po vsem mestu zavoljo svoje porednosti. Ceravno so se menjavali vsako leto, ker so odhajali starejši, ko so izdelali zadnji normalni razred, je pa porednost le zmeraj ostajala. Zapuščal jo je drug drugemu. Jaz sem „pridobil“ prejšnje leto že marsikaj od dveh višjih „mucov“; vendar sem bil še preplašen. Prvi „muc“ pa svojega privilegija za razposajenost ni dal nikomur iz rok. Zdaj pa je „prvi“ odšel — menda kam v štacuno, in ko sem jaz prišel na njegovo mesto, v njegovo sobo, me je že prešinila zavest novega stanu. Sklenil sem, da mu bom naslednik ne le v dolžnostih, ampak tudi v pravicah, to je: v porednosti in razposajenosti. In tedaj se je pričela druga doba zame. V naglici sem sklenil, odškodovati se za vse, kar sem prestal prejšnje leto.

Moje dolžnosti v samostanu so bile te: ministrirati (pa ne več vsakemu, posebno takemu patru ne, kateri je prepočasi maševal) — dalje pometati hodišča in sobo patru gvardijanu in Generozu, drugim pa le za kako odškodnino v jestvinah ali v pijači; potem hoditi po mestu v nekatere hiše po mleko za zajtrk posameznim patrom; ravnotako na pošto in iz pošte nositi pisma in časnike; — če sem imel čas, iti s kakim patrom, kadar je šel maševat v kako graščino, kjer ni bilo cerkovnika; — skubiti ptiče, v refektoriju pogrinjati mize, v kuhinji brisati posode, nositi vodo itd. K tem dolžnostim sem pa jaz sam privzel še ministriranje posvet-

nim duhovnikom, kadar so maševali pri nas. To je bilo zavoljo „okroglega“. Moral sem goniti tudi véliki zvon, ko je bilo treba zvoniti poldne. Pozneje je prišla v moje področje še marsikaj, kar bom že povedal, ko pride na vrsto. Višja dva „muca“ sva stanovala v samostanu, nižja pa zunaj. Ta dva sta prišla šele, ko so se pričele šole.

V treh dneh sem se v samostanu tako udomačil, da sem vedel za vse kote, in že žvižgal po hodnikih ali mostovžih kakor v svoji hiši. Tudi fratrom in hlapcem sem znal nagajati kakor moj prednik, in ravnotako se varovati, da jim nisem prišel v pest. Če sem jim pa prišel, sem se znal maščevati, da dotični tega gotovo ni bil vesel.

O počitnicah je bilo mnogo časa. Hodil sem na pošto, če je bilo vreme lepo, popoldne že ob dveh, čeravno je prihajala pošta šele okoli šestih. Tam mimo pošte teče Bistrica, malo više pa se izliva v njo Nevljica. V prvi je bilo veliko kapeljnov in piškurjev, v drugi pa rakov. Kako bi se bil zdržal, da bi jih ne bil hodil lovit! Za Kalvarijo je pa gozd, v njem pa mnogo ptičev in veveric — kdo bi ne iskal gnezd! Potlej je pa tudi le eno uro — in če treba še manj — do Tunjic, kjer rastejo češplje — najlepša prilika, da se človek, ki jih rad jé, tam seznaní s starši dečkov-sošolcev. Onkraj Bistrice pa strm grad — nič več kot eno uro je gor, dol se pa pride tekom četrte ure — kdo bi ne porabil te ugodne prilike, da ne bi šel na vrh in od tam ne lučal kamenja po strmini! Tudi je na samostanskem

vrtu dosti sadja — toda kaj, ker ga straži dolgi frater Salomon! Enkrat me je zasačil, ko sem z zvonika dol metal polena v jablano, in ko je bilo dosti jabolk na tleh, sem jih šel pobirat. A on plane iz kota in me dobro našeška; pater gvardijan pa se je temu še smejal!

Toda kazen ni izostala. Nekega dne se razširi novica, da je v deželi kolera. Od vseh strani je pridrla gospôde v Kamnik, ker je veljal Kamnik za zdrav kraj. Vse je prijel strah pred to boleznijo, za katero jih je tudi res enkrat en sam dan umrlo v Kamniku pet. Pater gvardijan je med drugim svetoval, oziroma ukazal vsem prebivalcem samostana, naj ne jedo sadja. Kdo je bil te prepovedi bolj vesel kot jaz! Zdaj mi nihče ni več branil sadja. Ležalo ga je po tleh vse polno: najlepših hrušk, jabolk, češpelj, sliv in drugih žlahtnih vrst. Dotaknil se pa sadja ni nihče, le prašičem so ga še dajali. Jaz sem nosil nalašč polne rute najlepšega sadja mimo Salomonove celice v svojo izbo in nič drugega nisem jedel kot sadje in pa kaj mesnega, ker je večkrat kaj ostajalo. Mojo pičo so pa dobivali berači. Ali vendar vsega sadja nisem mogel snesti. Zato sem ga dajal očetu in materi, kadar so prišli k meni, kar polne bisage — in to kar podnevi vpričo vseh mojih več ali manj častitih nadzornikov: hlapcev, fratrov in patrov. Frater Salomon se je smejal v pest in mi je žugal: „Le jej, le, te bo že prijela kolera.“ — Pa prijela je njega, ne mene; dobil je grozen strah, a je vendar ozdravel.

Ko je pošlo sadje, so se mi počele cediti sline po orehih, katerih je bilo toliko na drevesu zraven vodnjaka. Te sem hodil bos pobirat na vsezgodaj še v temi skozi okno refektorija, ker so bila drugje povsod zaprta vrata. Salomon se je pa strašno čudil, da je orehov zmeraj manj na drevju, in jih on nič ne dobi za božično potico. Gre in me zatoži patru gvardijanu. „Je že dobro; kadar ga dobiš, le našeškaj ga!“ reče pater gvardijan. Jaz pa sem to slišal in sem sklenil, varovati se ga, ker je imel prav težko hrvaško roko. Nabranih orehov pa nisem hranil v svoji sobi, ampak na drvarnici, kamor sem plezal po polenih. Enkrat me je Salomon res zasačil, ker je vstal še pred mano in se skrtil za vodnjakom. Jaz pridem in začnem brskati po tleh. Toda komaj poberem enega ali dva, hlastne frater po meni in me res tako nabriše, da sem se smilil še patru gvardijanu. „Zakaj si pa tako neumen, da se mu daš ujeti? Prav ti je!“ — To je rekel pater gvardijan. Jaz sem njegove besede po svoje razumel in sem sklenil, da se bom ravnal po njih, orehov pa vendar ne pustil.

Neka noč je bila posebno ugodna za moje delo, ker je bučal strašen veter. Kdo bi izpustil to priliko? Brž se nekoliko oblečem in grem po navadni poti skozi refektorij na vrt. Tam nabere orehov toliko, kolikor jih morem nesti, in jih spravim v drvarnico. Ko pridem nazaj, zagledam v svoji sobi luč, ki naglo izgine. Mislim si: to ne pomeni nič dobrega. Zato tečem

okoli samostana na dvorišče — in res, v Salomonovi sobi je bila tudi luč. Zdaj le brž nazaj skozi refektorij. Ali — o strah! Moj preganjalec je bil zaklenil vrata. Brž vun in kje drugje v samostan — kajti ta frater Salomon zna zbuditi celo patra gvardijana in mu pokazati mojo prazno posteljo — najjasnejši dokaz, da zopet kradem orehe.

Pa kje gor, ko je vse zaprto? Stoj, ne vse! Tam je prostor za stranišče! Nečeden kraj, a ne ves. Ob strani so spravljene lestve — le brž gor po njih! Naglo sem ob strani zidu zgoraj. Tu slišim že patra gvardijana govoriti s Salomonom. Ta mu pripoveduje, da me ni v postelji, torej sem že zopet pod orehom. Zdaj pa, fant, korajža velja! Le vun, da bo enkrat moj sovražnik tudi kaj dobil pod nos!

Brž se prikažem skozi vrata in stopim pred oba. Salomon kar strahu odskoči nazaj, da mu skoro ugasne luč. Jaz pa se pokažem tudi kolkortoliko raznenadenega.

„Kje si bil?“ — me vpraša pater gvardijan ostro.

„Saj vidite,“ — rečem jaz korajžno — „ali mi frater Šalomon tudi sem ne bo pustil hoditi ponoči?“

Težko je popisati, kakšen je bil fratrov obraz v tistem hipu. Pater gvardijan ga pogleda in mu reče:

„No, veste, vašega patrona bi tak fant že ne mogel tako voditi za nos. Pa še mene greste buditi iz spanja!“

Frater se splazi v svojo sobo, jaz in pater gvardijan pa tudi. Drugi dan sem videl fratra Salomona, kako se je plazil okoli drvarnice, kjer so se sušili moji orehi. Ker sem imel slabo vest, sem jih popoldne znosil počasi vse — kam? V „slepe line“ v zvonik, tja, kjer visi mali zvonček za jutranje maše. Postolke jih ne jedo, drug pa ne bo mogel nihče do njih: torej se mi bodo že posušili v miru.

V te „slepe line“ ni bilo nobene lestve. Jaz sem prišel gor po vélikem zvonu. Ta večer sem se bil pa pri razkladanju svojih orehov tako zakasnil, da se mi je zgodilo nekaj, na kar še zdaj mislim s strahom. Ko se namreč ravno oklenem jarma vélikega zvona, da se spustim dol, začne se zvon majati. Cerkovnik je namreč potegnil, da zvoní „Ave Marijo“. Jaz nisem mogel dol. Oklenem se jarma z vso močjo in tako letam z zvonom vred po zvoniku, zvon na levo, jaz na desno in narobe. Kadar se pa cerkovnik obesi na vrv, da premolkne, mene strašno zgrabi in stresne. Razentega sem pa še na obeh straneh letal iz zvonika, da sem videl tla. Če bi se ne bil držal tako trdno, bi bil zletel daleč iz zvonika. Zato ste se mi tresli še obe koleni, ko sem prišel dol in zašel ravno pred patra gvardijana, ki je šel po stopnicah proti svoji sobi. Spoznal je brž, da ni vse v redu pri meni, zato me vpraša:

„Kje si pa bil? Ali te je morda zopet frater Salomon imel v rokah?“

„V zvoniku; sem zvonil Marijo,“ — se izgovarjam jaz.

„To že ne bo res! Saj sem videl samo cerkovnika,“ — reče pater in me pogleda nekako lisičje — „le povej, kje si bil!“

„On spodaj, jaz pa zgoraj.“

„A, zato je rekel, da ni pri velikem zvonu vse v redu! Stopi malo k meni, da poveš, kje si bil snoči, ko je prišel frater Salomon mene buditi. To že ni bilo res, kar si povedal ponoči.“

Ko sva bila v njegovi sobi, me vpraša vnovič, nič kaj hudega obraza, ter vzame tobaka za nosljanje v roko:

„Le povej, le! Ti si tako nekoliko malopridneža. A če poveš vse po pravici, se ti ne bo zgodilo nič hudega.“

Kaj mi je bilo storiti? Nič drugega kot povedati vse od konca do kraja.

„In kje imaš orehe?“ — vpraša slednjič.

„V ‚slepih linah‘,“ — odgovorim jaz.

„Hahaha! Zato si danes zvonil v zvoniku, jeli?“

Jaz mu tudi to povem, in on reče nato:

„Vidiš, kmalu bi te bila doletela kazen. Svoje orehe spravi dol in jih suši, kjer hočeš; nihče ti jih ne bo jemal. Potem mi pa ne plezaj več v ‚slepe line‘. Tudi fratra Salomona mi pusti pri miru. Jaz bom že govoril ž njim, da bo potem mir. Ti si srborit. Že vidim, da imaš preveč časa, dokler ni še šole. Jutri pojdi k patru Generozu in jih prosí, naj ti dajo brati lepe povesti Krištofa Schmida. Boš že toliko znal nemški, da jih boš počasi razumel.“

5. Z nemščino gre naprej.

Krištof Schmid! Kdo izmed odraslih, na nemški podlagi omikanih Slovencev ne pozna njegovih povesti? Kdo jih ni sam bral v otročjih letih? Ko sem jaz dobil prvi zvezek od patra Generoza, svojega prihodnjega učitelja, se je začela zame čisto nova doba. Zmeraj sem imel knjigo pri sebi, in če sem le mogel, sem pogledal v njo. Izkraja mi je šlo težko. Vsaka druga beseda mi je bila neznana. To sem potožil patru Generozu. Dal mi je še besednjak, naj si pomagam ž njim. Kmalu je šlo gladkeje, ker so me povestice mikale, in bi najrajši ne bil delal nič drugega, kot vedno in vedno le bral. Patra je to strašno veselilo. Kadar sem mu prinesel nazaj prebrano knjižico, me je vprašal po njeni vsebini in mi brž dal drugo z opominom, naj ne berem tako naglo in naj tudi svojih šolskih knjig ne pozabim.

Ob pričetku šole mi je pa zaprl svojo knjižnico, a vendar mi je obljubil, da bom povesti za branje, če se bom za šolo dobro učil in bom vedno najboljši, še dobival, drugače pa ne. Huje bi me nihče ne bil mogel izpodbosti k učenju, ki se mi pa zdaj ni več zdelo tako težko, ker sem se popolnoma zaril v nemščino. Zato sem pa tudi zopet kmalu dobival Schmida in ga bral tako, da so bili fratri in hlapci hudi name, ker sem zanemarjal samostanske dolžnosti. Pater gvardijan pa je odgovarjal na njih tožbe: „Ej, le tiho! Saj vas je tako dosti, lenuhi vi; naj se

fant le uči.“ — Jaz pa sem za hrptom gvardijanovim osle kazal svojim tožiteljem.

V šolo svojega priljubljenega Schmida nisem jemal s seboj, ker mi je bil zažugal pater Generoz, da ga ne bom več videl, če ga le enkrat dobi pri meni. Moji sošolci so se učili zelo počasi, zato je pogosto pel „štabrl“, in večkrat je zavoljo slovenskega govorjenja kdo nesel na hrbtu domov oslovski jezik iz papirja. Je bil že križ: z nemščino ni šlo in kar ni šlo vkljub „štabrlu“, klečanju, „pelitencom“, lasanju in drugim pripomočkom, s katerimi se je vbijala nemščina. Meni je šlo — čast Krištofu Schmidu! — ž njo veliko lažje. Pater Generoz, ki je v razburjenosti nekoliko jecljal, je rekel večkrat:

„Vi kkkkerlci, nammmestō da bi kkkkaj brali, ppppa sssse poteppppate, ppppolej pa ničč ne znnnnate. Ooon pa bbbbbere nnnnemški, pppa se llložej uči.“

Mene je ta pohvala — vpričo vseh — strašno podprla. Toda privsemtem mi je bilo včasih dolgčas. Izkušal sem si ga preganjati na razne načine. Pulil sem sprednjim lase, dregal jih s peresom, zbadal z iglicami, pokladal jim smole na klop, da so se prijemale hlače itd. Raditega je moral marsikateri učenec klečati zavoljo mene, ker ni sedel mirno. Toda tudi meni ni odšla kazen. Enkrat me je zasačil pater Generoz in me prijel za „sladke“ (lase nad ušesi) prav pošteno. Ko sem se raditega nekako vznevoljil in pokazal razžaljen obraz, se je zagrozil pater nad mano:

„Mmmmarš ven, ti kkkkerlc ti, mmmisliš, da zattte ni štabbbbrla?“

Zatem me je vlekel proti tabli — in že sem bil pripravljen na nekaj dobro osoljenih, toda pater me porine le na oder za tablo ter veli, naj tam klečim. Ko se ozrem nazaj, vidim skoro same posmehljive obraze. A pater mi brž zasuče glavo v zid — češ: „ti ggguncvet ti, bbboš ttudi skusil, kkkkako se kkkkleči.“

Tako klečim kake četrte ure — kar se začuje trkanje na vrata. Pater gre in odpre. Prikaže še — — nam že znana oseba šolskega nadzornika Močnika. Vse šine kvišku. Pater se prikloni, seže nazaj proti meni in mi migne z roko, naj se izgubim. Ta migljaj sem razumel dobro. Zasučem se tako, da sem bil vedno skrit za patrovo kuto, katero je on menda nalašč držal še bolj naširoko. Tako pridem do klopi in smuk! sem bil pod njo, pa sem lezel pod drugimi na vseh štirih do svojega prostora. Tam sem se vstopil, kakor bi me ne bilo nikdar manjkalo tam, in sem si otepel prašna kolena. To vse se je izvršilo nagleje, kakor se more povedati. Ko migne gospod nadzornik, naj sedemo, me pater Generoz z vidno zadovoljnostjo ugleda že na mojem mestu.

Ponavadi se pri takih obiskovanjih izprašujejo nekateri učenci. Mene je vrsta zadela prvega. Pater Generoz me pogleda nekako nezaupno; a jaz se mu namuzam, češ naj me le vpraša; znal bom, če le ni šment. In res — znal sem, da me je nadzornik pohvalil očitno in vprašal patra:

„Ta je menda najboljši, ne?“

Pater prikima in dá pojasnilo, da sem šele drugo leto v mestu in da še nisem nič znal nemški, ko sem prišel v Kamnik.

„No, to je vredno tem večje hvale. Mora imeti že dobro glavo?“

„To pač. Toda o prostih urah pridno bere nemški. Jaz mu dajem povesti Krištofa Schmida.“

„A, to je lepo! Le tako naprej, se boš že kaj naučil,“ — sklene nadzornik in mi potrka na ramo ter mi veli iti nazaj v klop.

To je bilo mazilo za mojo ponosnost! Po vsem životu so mi šle mravlje; držal sem se pa resnobno in veličastno kakor kameniten kip.

Za mano so prišli na vrsto drugi. S temi je bil pa gospod nadzornik manj zadovoljen. Posebno dva sta nam delala sramoto. Zato sem slišal še glas patra Generoza, ko je rekel zunaj nadzorniku:

„Najteže gre z nemščino. Ko bi se poučevalo v domačem jeziku, bi šlo nagleje z vsem.“

Kaj je odgovoril šolski nadzornik, se ni slišalo. A ko pride pater nazaj, pravi:

„No, le počakajte, ali se mi boste učili nemški ali ne! Kdor bo odslej izpregovoril eno samo kranjsko besedo, če ne bo vprašan, jih bo dobil deset s ‚štablrom‘, pa še ‚pelitenc‘ za vso noč. — Ti pa,“ — se obrne proti meni — „zahvali se svojemu patronu, da ti je dal razumeti moje migljaje z roko in da si se tako neopažen splazil do svojega prostora. Če bi bil našel gospod nadzornik najboljšega učenca klečečega za tablo,

kaj bi bil potem šele mislil o drugih! Da pa ne boš imel več izkušnjav nagajati med poukom drugim, prešedi se v zadnjo klop! Tam počenjaj, kar hočeš, le znati mi moraš vselej. Če ne, bo tale pel.“

Na to povelje poberem jaz svoja kopita in se preselim v zadnjo klop. Pred njo pa sta bili prazni še dve, tako da sem bil popolnoma ločen od drugih součencev.

In res, pater Generoz je bil možbeseda. Ni se oziral po meni. Jaz se sem stezal in zveral po svoji klopi; zdaj sem bil na tem, zdaj na onem koncu; zdaj se delal, kakor da spim; zdaj zopet zdehal, pregledoval šolske knjige, čečkal kaj na papir itd. Za vse to se pater ni zmenil nič. Samo poklical me je, kadar se mu je zdelo, da sem najbolj zamišljen — in če bi ne bil znal, kar me je vprašal, še danes prisežem na to, da bi bil izpolnil tudi drugi del svoje obljube.

Ko se še tistega dne srečava na stopnicah v samostanu, me prime za uho, pa ne hudo, da bi me bilo bolelo, in mi veli, naj grem ž njim v sobo. Tam odpre predal svoje omare in mi dá škatlico jeklenih peres, pa šopek gosjih, zraven pa še lep nožič za obrezavanje. Temu prida še več pól papirja in reče:

„To ti pošilja gospod kaplan. Pisal sem mu, da se dobro učiš. Zahvali se mu pismeno, pa nemški, kakor veš in znaš. Pismo prinesi meni v pregled, da ne bo v njem preveč kozlov.“

Pismo pisati — in nemško! To je bila naloga, kakor si hujše ne bi bil mogel izmisliti

moj največji sovražnik. Morda bi drugo že še kako šlo — toda začetek! Brez začetka pa ne more biti nobena reč, najmanj pa pismo. Moj tovariš Martin je že davno smrčal v postelji, ko sem jaz, sedeč ob brleči laneni svetilki, še vedno premišljeval za pismo začetek. Pač sem bil počekal že celo polo papirja, a vse sem zopet prečrtal. To je trajalo tako dolgo, da je pošlo olje. In ker je frater Krišpin že tudi spal, nisem mogel dobiti pri njem drugega in sem moral iti spat.

Zjutraj po maši me vpraša pater Generoz: „Si napisal pismo? Danes pride Štrefeljnov Martin, ga bo vzel kar s seboj.“

„Drugo bi že šlo,“ — se izgovarjam jaz — „samo začetka ne znam napisati.“

„Sram te bodi! Ali nisi še nikdar nikomur nič pisal?“

„Ne!“ — sem odgovoril odkritosrčno.

„Topot ti jaz pomagam! Pojdi z mano!“

Pater mi je potem narekoval pismo, jaz pa sem pisal, kolikor mogoče lepo. Ko sva bila pri koncu, mi reče:

„Zdaj podpiši ime.“

„Čigavo?“ — vprašam jaz.

„To boš menda vendar vedel? Drugače te bodi sram!“

Jaz nekoliko premišljujem, ali bi zapisal svoje ime? Pa vest mi tega ni dala — ker to, kar je bilo pisano, ni bilo moje blago. Zato zapišem kolikor mogoče lepo: „Pater Generozus Maršal“ ter podam list gospodu patru. Ta pre-

bere pismo. Pa ko pride do podpisa, me pogleda, kakor bi hotel izvedeti, ali sem nalašč naredil to napako ali le iz nevednosti. Ko razbere v mojem obrazu zadnje, reče nekako pomilovalno:

„Ti si prav butelj, ti! Škoda, da toliko bereš! Le pojdi in pripravi se za šolo. Pismo bom že jaz popravil.“

Pri kosilu je povedal pater ta moj „lapsus calami“ drugim patrom, in preden je pismo odšlo, je dobilo gotovo še od patra Generoza, posebno pa še od patra gvardijana dosti dostavkov, dobrovoljnih in smešnih. To sem šele mnogo pozneje izvedel od gospoda kaplana.

Torej prvo, kar je šlo po svetu od mene pisanega — vsaj nekoliko ur daleč — je bilo zame — velika blamaža!

Patra Generoza knjižnica za mladino je bila pičla. Zato sem mu bil kmalu vso prebral in zopet sem imel dosti časa, pečati se z drugimi rečmi. To ugodno priliko je porabil slepi pater Miklavž ter me nagnal, da sem mu moral pomagati pri vrtanju in piljenju oljkinih pešek za molke, katere je izdelaval. A to ni bilo zastonj, ampak dobival sem plačilo v raznih šolskih potrebščinah, pa tudi v kakem boljšem grižljaju.

Pater Miklavž je bil, kakor sem omenil, slep. Preden je oslepel, je bil profesor v Novem mestu. V Kamniku je izpovedoval in tudi maševal, pa le pri oltarju sv. Barbare, in jaz sem bil dolgo časa njegov ministrant. Veselje je imel posebno s ptiči, zato je bilo v njegovi sobi

polno ptičnikov. Preden je vse opravil vsak dan, je bila ura že deset. Vse te svoje rejence je učil žvižgati velikošmarnsko „Za Bogom častimo“. To je mene nekoliko časa hudo motilo pri učenju in pisanju nalog, ker je bila patrova soba tik moje. Razentega so bile po drevju pred patrovim in mojim oknom vedno cele trume vrabcev, ki so čivkali ter letali na okna — zakaj, so zvite živalce že vedele. Pater Miklavž je čedil namreč svoje ptičnike in dajal piče svojim rejencem vedno pri odprtem oknu. Ker je moral to opravljati edinole z rokami, ki so mu nadomestovale tudi oči, je raztresel mnogo zrn po oknu in po tleh. Vrabci, zviti kakor so, so morali znati, da revež nič ne vidi. Zato jih je bilo vedno polno na oknu in še celo v njegovi sobi. Ptiči njegovi so profitirali seveda od teh mnogo v petju, in večkrat se je pripetilo patru, da mu je njegov učenec odgovoril s „čiv, čiv“, ko je on pred tičnikom zažvižgal svojo „Za Bogom častimo“. To je patra vselej hudo razjezilo. Odprl je okno in vrgel kaj za vrabci v drevje. Pozneje je pa pregovoril še patra gvardijana, da je dal posekati tisti dve češplji. S tem pa jaz nisem bil nikakor zadovoljen, ker sem ji že prej postavil v proračun svoje sadne letině.

Da smo bili „kloštarski muc“ poredni, sem že prej omenil. Tu le en sam dokaz o naši porednosti. Zlobnost je bila tem grša, ker smo jo poizkusili ravno nad patrom Miklavžem, ubogim slepcem. Ker so namreč vrabci vedno

letali v njegovo sobo, smo odprli nekega dne svoje okno in natresli nanj zrnja, pa tudi po tleh. Okno smo pa dali na nit. Potem se je eden skrtil pod posteljo, drugi pa smo šli vun. Ko se je bilo zbralo v sobi dosti lačnih živalic, potegne oni pod posteljo nit, okno — se zapre, mi planemo skozi vrata in jih polovimo s cunjami. Pater Miklavž je bil tedaj ravno v izpovednici, ker je bila sobota. Meni pa je dal ključ, da mu pometem sobo. Peklenska misel mi šine v glavo. Drugi, ki so pometali porto, so se brž strinjali z mano, in zarota je bila gotova. Ptičnikov je bilo mnogo pod streho. Eden teče ponje. Potem pa poberemo pater Miklavževe ptiče iz ptičnikov in damo mesto njih vanje vrabce. Ptiče pevce pa pospravimo po onih ptičnikih, potem pa čakamo v moji sobi, kaj bo.

Pater Miklavž pride s svojo palico, in kmalu je bilo slišati zopet njegovo žvižganje: „Za Bogom častimo“.

Ali kaj je to? Noben ptič ne odgovori. Kvečemu je slišati „živ, živ“, vsi ptiči pa plašno frfotajo po nenavajenih ječah. To se patru vendar zdi prečudno. Zato odpre vratica in ujame ptiča. Začne ga tipati od vseh strani, posebno po kljunu. Po tem spozna, da ni pravi, ampak vrabec — in strašen sum prešine njegovo glavo. Dene ga nazaj, potem pa preišče vse ptičnike, in povsod je bilo enako.

„To je pa vendar preveč! To so storili fantje, ti zlikovci! No, le čakajte, to pot vam jo bom pa zasolil!“

Mi, ki smo bosí poslušali pri vratih, odskočimo, se tiho postavimo ob zidu, ko se odpro vrata, in pater Miklavž pride počasnih in previdnih korakov vun ter se napoti naravnost proti gvardijanovim vratom.

O saperlot! Ta bo pa slaba! Le brž nazaj s premenjenimi ptiči! — Vsi se naglo razumemo, skočimo v mojo sobo, in komaj dve minuti pozneje so bili patrovi ptiči že vsak v svoji kletki. Vrabci pa izpuščeni na vrt, naše ptičnice pa pod posteljami. Stisnemo se v mojo sobo in poslušamo ob priprtih vratih, kaj bo.

Res pride pater Miklavž s patrom gvardijanom. Slišimo govoriti:

„No, če so pa fantje to naredili, bo pa druga pela.“

Ves razjarjen stopi pater Miklavž pred vrata, jih odpre do kraja in reče gvardijanu:

„No, le poglej, ali niso po vseh ptičnicah sami vrabci?“

Pater gvardijan pogleda — kratek premolk — potem pa krohot ob besedah:

„Na, veš, Miklavž, ti si slep in pa tudi v prstih nič več ne vidiš. Brez zamere! Če je le v enem ptičniku vrabec, pač jaz še nikoli nisem videl nobenega ptiča. Le prepričaj se ali pa pokliči še koga, če ne verjameš mojim očem.“

„Ni mogoče!“ — vzklikne pater Miklavž — gre, odpre vratica tega in onega ptičnika in otipa vsakega pevca do kljuna. Potem maje z glavo, kakor bi sam sebi ne verjel. Ko vse „pregleda“, reče nekako sam sebi očitajoč:

„Kaj takega se mi pa vendar še ni pripetilo! Kako je to? Jaz bi stavil glavo, da so bili sami vrabci. To je res čudno, hm, hm!“

„Si že pilil prej preveč peške, pa so prsti videli premalo,“ -- reče pater gvardijan in odide, dobrovoljno smehljaje se. Mi pa, ki smo čepeli za priprtimi vratmi karmoč tiho, smo se od-dahnili in jeli hihitati — toda o joj! Pater Miklavž se prikaže med vratmi s povzdignjeno palico in zakriči:

„Sèm, kar vas je notri! Vam bom že pokazal uganjati z mano take burke! Le sem — če ne, bom zaprl vrata in mahal s palico, naj zadene kamorkoli.“

Mi vsi tiho pridržujemo sapo in počenemo po tleh, vsak prežeč na to, da bi dobil kaj prostora med bangerji in kuto razkačenega patra, ker je poznal že skoro vsak iz lastne izkušnje težo njegove palice. Ko se nič ne gane, zapre pater vrata in se pomika naprej vedno mahaje s palico okrog sebe. Kaj bo revež! Komaj je bil par korakov od vrat, že je bil eden izmed nas pri njih, jih odprl — in smuk! smo bili zunaj vsi štirje in se razgubili po portah. Jaz sem tekel brž na pošto in prinesel vse, kar je bilo prišlo za samostan. Da bi bil tembolj nedolžen, sem celo prižvižgal s pošte. Pater gvardijan pa, kateremu sem imel dati največ s pošte, mi požuga s prstom in reče:

„Neslana burka s patrom Miklavžem se je gotovo rodila v tvojih možganih. Kje imaš vrabce?“

„Kakšne vrabce?“ — vprašam jaz, kolikor mogoče neumnega obraza.

„O, seveda, ti nič ne veš. Ti si nedolžen kakor Lahov koš,“ — se posmehuje pater gvardijan in pristavi resnega obraza: „Zahvali se jutri Bogu in svojemu patronu, da imaš toliko možgan, da si vse tako naglo popravil. Patra Miklavža pa prosi odpuščanja. Pa danes ne, ker je še prehud, jutri pa gotovo.“

Drugi dan, v nedeljo, sem šel po sedmi maši, pri kateri sem bil „za velikega“, ministirat tudi še patru Miklavžu, akoravno ni bila to moja dolžnost. Ko prideva nazaj v zakristijo, se obrne pater proti meni in mi veli: „Malo počakaj!“

Da bi jaz čakal?! Saj me nič ne srbi koža. Zato rečem patru, da nimam časa.

„Nič se ne boj, nič,“ — me potolaži pater — „nič ti ne bom storil.“

Jaz obljubi še nisem verjel popolnoma. Zato grem pač s patrom, toda vedno nekaj korakov za njim. Pred sobo se ustavim in vprašam patra, kaj naj mu storim.

„Ej, le stopi k meni! Pustim vrata odprta, da se ne boš bal,“ — mi zagotovi pater. Nato dobim pogum, da stopim za njim v sobo. Tam potegne pater iz omare, v kateri je imel več knjig, tri velike in jih mi da z ogovorom:

„Te so tvoje! Potreboval jih boš, kadar boš v višjih šolah. Pa tudi zdaj jih lahko prebiraš, da ne boš mislil na take burke, kakršno ste včeraj naredili z mano.“

Ves osramočen po takem blagem činu maščevanja, grem v svojo sobo in pogledam knjige. Bila sta dva besednjaka pa ena zgodovinska knjiga — čigava, se več ne spominjam, ker sem pozneje prišel obnjo. Potem sem pa prisegel sam pri sebi, da patru Miklavžu že ne bom nikoli več nagajal, če bi tudi ne bil revež slep. Zgodovinsko knjigo sem pa res prebiral in našel v njej marsikaj meni razumljivega. Pater Miklavž me je potem večkrat poklical k sebi in mi pojasnjeval, česar nisem razumel. Da bi bil mož vedel, kako sem ga jaz v svojem srcu prosil odpuščenja za tisto neslano burko! Zdaj je že davno pod zemljo — gotovo mu je lahka.

Med mojimi samostanskimi opravili je bila tudi pošta. Nosil sem na pošto vse, česar niso nosili patri sami. Ravnotako tudi vse s pošte. Pisma sem pač oddajal nepogledana dotičnim patrom, ne pa časnikov. Preden so ti prišli v prave roke, so šli še skozi mnogo drugih rok. Časniki so bili takrat redka reč. Jaz nisem razumel, kaj je takega v njih, da jih ljudje tako radi bero, da me na poti ustavljajo in mi dajo krajcarje, a le pogledajo vanje. Razentega sta bili dve glavni postaji med potom od pošte do samostana: pri Podrekarji in pri Kühnlnu. Pri prvem sem dobival vsak dan krajcar; pri drugem sem pa smel jesti fige in rožiče tako dolgo, dokler je on bral; včasih sem pa še kaj vzel za po poti. Kaki časniki so bili, ne vem več; le na dva se spominjam, in ta sta: „Der lachende Demokrit“ in „Novice“. To vem samo po na-

slovu; bral nisem ne enega teh. Zlasti „Novic“ nisem kar nič pogledal, ker me je bilo sram brati slovenski, ko sem že znal nemški. Videl pa sem večkrat, kako so si patri kazali „Demokrita“ in se mu smejali. Tudi meni je pater Gotthard enkrat nekaj bral iz njega; pa ko se jaz nisem nič zasmel, je rekel:

„Ti si še preneveden, da bi se ti to zdelo smešno.“

Drugo moje opravilo je bilo kuhanje kave zjutraj za tri ali štiri patre. Tega sem se bil tako navadil, da bi bil moral kuhati za vse, če bi ne bil moral v šolo — tako so me hvalili, da sem dober kuhar. Zjutraj sem nosil mleko iz mesta — najboljšo, da se je kar penilo — pa rajši v večji kot v manjši posodi. Potem sem kuhal oboje, mleko in kavo, na žerjavici; zadnjo v steklenici, nalašč zato narejeni. Osel, če bi pri tem ne bil skrbel tudi zase! Skuhal sem torej obojega toliko več, za kolikor je bilo v mojem želodcu prostora. Patri so mi dajali ne le sladkorja, ampak tudi maslenega kruha k ostanku mleka in kave. To je bilo življenje! Rad bi bil katerikrat rekel materi, naj pridejo k meni zajtrkovat; pa kaj, ko so smeli le do zvonca, do mene pa ne! Očeta sem enkrat, ko so prišli zgodaj, povabil na zajtrk. Potem so materi delali doma sline, in mati so rekli po svoji stari navadi: „Hm, hm! Saj sem vedela, da bo še kavo pil, namesto da bi jedel zelje ali žgance.“

Pa ne samo kave in belega maslenega kruha mi ni manjkalo, tudi potice, pečenke in drugih

nenavadnih gosposkih jedil sem imel za potrebo, posebno pa vina. Vse to sem si znal pridobiti po raznih uslugah, prostovoljnih delih za patre. Pa ga tudi ni bilo posla, da bi ga jaz ne bi bil opravil povoljno in naglo. Kolikokrat sem nesel kako pismo po uro daleč, pa sem prišel nazaj, kadar se mi je zdelo: včasih čez poldrugo uro, včasih čez dve, tri ali celo štiri ure, če je bilo po poti kaj zadržkov, recimo ptičev, čmrljev, katere sem ogrebal in nosil domov; vodâ, kjer sem lovil rake ali kaplje; visoka drevesa, čez katera sem metal kamenje itd. Posebno, kadar sem šel v grad Zdušo s patrom maševat, me ni bilo domov do večera, ker so mi dali dosti jesti, povrh pa sem še smel obirati murve. Tudi k Sv. Primožu sem šel ali pa gor za Bistrico. To so bili vselej veseli dnevi zame. Patra sem pustil iti domov, kjer mu drago; jaz pa sem šel po najkrajši poti daleč naokoli. Tako sem pregledal skoro vse gorovje okoli Kamnika — daljava ni delala nič, ker sem lahko tekkel po uro daleč. Če me je podil kak kmetiški fant, sem pa tekkel, ujel me pa ni.

„Dosti opravila, dosti zaslužka,“ — pravi neki pregovor. Resničnosti njegove jaz ne maram devati na rešeto. Vendar je bilo pri meni tako. Za taka pota sem bil navadno dvakrat plačan: doma in tam. Mojo blagajno je imel pater gvardijan, in jaz sem mu izročeval, kar sem dobival, ampak le polovico, drugo polovico sem pa obdržal za sladkarije. Čemu bi pa bile reči iz sladkorja in pa iz medu, če bi jih ne

kupovali otroci in ženske in si z njimi ne kvarili želodca in zob? Le srebrne dvajsetice so hodile cele k patru gvardijanu, manjši zneski pa ne. Kadar so prišli mati in mi prinesli kaj z doma ter ponudili tudi kak krajcar, sem odmajal prav visokorodno z roko in še pogledati nisem maral, kaj je. Materi to ni bilo nič všeč; odšli so nekako nezadovoljni, mrmraje: „Seve, zdaj, ko mu je dobro, pa ne mara nič našega!“ — Mati mora imeti pač vedno skrbi za svojega otroka, drugače ji življenje ni po volji.

V samostanu je bil najstarejši pater Ksaver (Hudovernik). V marsikaterem oziru je bil ta mož original; zato smo imeli z njim potrpljenje vsi: fantje, hlapci, fratri in patri. Navadno je hodil po portah z dolgim višnjevim robcem v roki, za njim pa zmeraj nekaj mačk z zavihanimi repi. Večidel je bil mož čemereren in je vedno kričal nad nami; zato smo se ga radi ogibali. Celó tako je prišlo, da je moral čakati na ministranta po četrú ure. Cerkovnik, ki ni maral streči pri maši počasnemu gospodu, nas je lovil po portah, da je katerega ujel. Če pa ni bilo nobenega, je moral iti pa frater Krišpin, ki je bil potlej jezen na nas vse skup. Še bolj pa se je hudoval pater Ksaver sam, ker ni maral imeti za ministranta fratra v kuti, ampak človeka v hlačah. S primerno pogodbo se da pa vsaka reč ublažiti. Tako je bilo tudi med nami, namreč med cerkovnikom, fratrom Krišpinom, patrom Ksaverjem in med mano. Pogodba je bila pa ta, da dobim jaz vselej opoldne in

zvečer polovico patrovega vina (ker je on pil le polovico), kadar bom ministriral patru Ksaverju; frater Krišpin pa se zaveže, da ne bo pregledoval na okno postavljenih majolik, ampak bo to prepustil meni. Sad te pogodbe med nami štirimi je bil ta, da sem imel jaz v svoji sobi vedno polno majoliko vina; patru Ksaverju pa sem preskrbel ministranta-sošolca, kateremu sem dajal kaj od svoje obilice.

Kdor pa dobro živi, postane len. To se je pokazalo tudi pri meni in pri mojem tovarišu v sobi, Martinu. Ob petih zjutraj je pozvonil nečloveški cerkovnik z malim zvončkom v „slepih“ linah k prvi maši in je prišel naju klicat za ministriranje. Včasih je bil pa še tako nevljuden, da je kar samo pozvonil, naju pa ni prišel klicat — češ, saj slišita zvon. Enkrat sva kovala zvečer z Martinom nalogo, potem pa izpraznila tisto véliko majoliko, in tako je zjutraj zvonček pel in pel, a le za ušesa drugih, za najina ne. Ministriral je cerkovnik sam in to menda pri treh mašah, dokler nista prišla zunaj bivajoča „muca“. Ves penast naju zatoži patru gvardijanu, in slišala sva prav grenke; izgovor najin je bil, da sva dolgo pisala nalogo, a ni nič veljal.

„Jutri morata biti pokonci, kadar zapoje zvon,“ — veli pater gvardijan — „saj sta za to tu!“

Je že dobro, cerkovnik ti! Kadar boš jutri zvonil, bova že pokonci. Toda s tabo bo druga — bova videla, kako boš zvonil!

Popoldne enkrat se splazim jaz v „slepe“ line k malemu zvonu in mu odpnem kembeljček; tega položim h kraju lin, kakor bi bil sam padel dol, potem pa splezam zopet nazaj in se vedem ves večer tako, kakor bi ne bil storil prav nič napačnega. Tudi Martinu nisem nič povedal, ker je bil bojzljivejši od mene, če-ravno je bil večji.

Po tej hudobiji — to bo umel vsakdo — nisem mogel mnogo spati. Vedno me je silil smeh. Še ponoči sem vedno videl v sanjah cerkovnika, kako vleče zvon, pa ni iz njega nobenega glasu. Zbudim se že ob štirih, se napravim in grem poslušat k oknu, kaj bo. Ura bije pet. Kmalu potem je bilo slišati v „slepih“ linah neko guncanje in butanje, a glasu ni bilo nobenega. Kako sem se jaz smejal v pest, tega ne morem povedati. Še Martin se je zbudil in vprašal, če je že zvonilo. Jaz ga potolažim, češ naj le še spi, dokler ne bo slišal zvona. Sam pa sem bil popolnoma oblečen in sem čakal, kaj bo.

Dolgo ni bilo nič. Slednjič slišim, kako se odpro vrata gvardijanova, ki je imel prvo mašo. Tudi Krišpin je bil že parkrat pocokljal po porti.

„Kaj pa je danes cerkovniku, da ne zvonijo?“ — ga ogovori pater gvardijan. „Stopite k njemu in izpodite ga iz postelje. To je že vendar predolgo!“

Če je človek tako radoveden, kakor sem bil jaz, zlasti topot, ko sem hotel videti posledice svojega hudodelstva, ne more ostati miren

v svoji sobi, ampak mora vun, četudi bos in s čevlji v roki, da ga nihče ne sliši. Cerkovnik, ki mi je storil že toliko žalega, naj dobi zdaj plačilo za vse. Njegove kazni moram biti jaz priča, da se mi bo ohladilo srce — in potem utegneva biti še zopet prijatelj.

Krišpin odide po gvardijanovem naročilu do cerkovnikove sobe. Tam je stanoval s tremi drugimi. A tedaj ga ni bilo v njej. S to novico priteče frater nazaj k patru gvardijanu. V hipu nastane silno povpraševanje po cerkovniku. Kmalu je bil ves samostan pokonci, a nihče ni vedel za cerkovnika — — kar zagleda pater gvardijan mene, ki sem ravno v nekem kotu obuval čevlje.

„Pojdi sem, fant! Povej mi, kje je cerkovnik?“ mi veli pater gvardijan.

„Kako naj jaz to vem?“ — odgovorim kolikormoč zavzet — „saj sem ravnokar šele vstal in obul čevlje.“

Pater gvardijan skoči nato k meni, me prime krepko za ušesa ter zakriči:

„Le brž povej, kje je cerkovnik, če ne, te spodim!“

„V zvoniku bo,“ — zacvilim jaz in se mu izkušam iztrgati iz rok.

„Kako to veš?“ — sili vame pater.

„Saj ne vem, samo mislim, grem gledat,“ — hitim jaz in se mu izpulim pa stečem. Na tešče še huje boli vlečenje za ušesa kot takrat kadar je človek sit.

Tudi cerkovnik jih je slišal, čeravno je izgovarjal svojo zamudo s tem, da je moral v „slepe“ line in da se je tam zelo otolkel. Odtrgal se je bil kembelj in ga je moral zopet pripeti.

„Saj si za to tukaj, da gledaš, če je pri zvonovih vse v redu,“ — sklene pater Gotthard — „ali mora kembelj pasti z zvona, preden zapaziš, da ni vse v redu?“

Jaz sem se zadaj smejal v pest, da se mi je posrečilo to, kar sem nameraval. Kajti tega, da me je pater Gotthard prijel za ušesa, še vpošteval nisem.

Omenil sem že posebno lastnost patra Ksaverja, da je imel na vso moč rad mačke. Kjerkoli se je mož pokazal, se jih je vlekla za njim cela rajda. Če že to ni bil ravno mičen pogled in bolj spodoben za kako staro gospodično kakor za osebo duhovniškega stanu, so sčasoma postale mačke še nadležne vsemu samostanu. Posebno pa še nam fantom, ki smo morali pometati porte; potem hlapcem, največ pa kuharju, ker so kradle tako, da ni smel kar nič iti od ognjišča ali odprte pustiti shrambe za jedila. Tudi pater Miklavž je bil sila hud nad mačkami, ker so zalezovale njegove ptiče. Zato je pa mačke tudi vse preganjalo. Polena, kamenje je letelo za njimi povsod, kjer se je pokazala katera. A gorje, če je pater Ksaver to videl! Hudoval se je potem po samostanu in je hotel lasati vsakega, kdor je kaj žalega storil njegovim mačkam. K sreči je bil jako počasne hoje, in mu je lahko vsakdo ušel.

Enkrat je videl mene, ko sem vrgel največjo njegovih mačk z drugega nadstropja na tla, kjer se ji pa ni nič hudega zgodilo.

„Boš šel sem, ti paglavec ti,“ — se je razjezil in šel proti meni — „jaz ti bom pokazal. Počakaj me! Ne boš počakal?“ — mi žuga s prstom, a jaz skočim mimo njega po stopnicah, kar po dve ali tri jemaje.

„Glej ga no, saj ni neumen, da bi čakal,“ — se oglasi smehljaje pater Celestin, vikarij, ki je bil gluh, pa je vendar slišal vpitje patra Ksaverja. — „Lovi ga ti, če moreš.“

Potem sta se oba patra nekoliko sporekla in odšla vsak v svojo celico! A pater Ksaver je stopil k oknu in gledal po svoji navadi po vrtu, če bo še kdo preganjal kako mačko.

V kratkem času se je te živali res zaredilo toliko, da je bila nadležna celo samostanskim sosedom. V neki hiši, kamor sem hodil za patra gvardijana po mleko za jutranjo kavo, mi je rekla nekega jutra gospodinja:

„Danes bo mleko slabše, ker so ga nam včeraj zbrodile mačke in polizale smetano. Povej to patru gvardijanu!“

Jaz to sporočim z velikim zadoščenjem, in pater gvardijan reče nevoljen: „Res je, te nesnage imamo že veliko preveč. Daj ti, ki si vseh muh poln, daj in spravi se nad mačke! Jaz ti bom za tvoje delo že kaj položil v tvojo hranilnico.“

„Bi že,“ — ugovarjam jaz, — „toda kaj bo, če o tem kaj izve pater Ksaver ali pa me še celo zasači?“

„Te bom že jaz branil. Sicer pa tudi treba ni, da bi on kaj izvedel. Le tako delaj in ravnaj da bo izginila ena mačka za drugo. Mar nimaš, nič žice in nimaš Bistrice blizu? Slanine ti bom tudi jaz preskrbel, in pod streho pater Ksaver tudi ne pride. Najboljši prostor je pa nad suknarijo.“

Človek bi bil moral biti strašno zabit, če bi ne bil razumel tega. Odtedaj se je pa začel neusmiljen lov na mačke. Na treh krajih sem imel nastavljene žične locnje, in vsako jutro sta šli po dve ali tri mačke v Bistrico. Pater Ksaver se je grozno čudil, da je bilo pod streho večkrat tako mjavkanje in da je izginil vsak dan kateri ali katera njegovih živalic, ki je vse poznal. Potožil je to tudi patru gvardijanu, a ta mu je odgovoril:

„Mogoče, da kdo katero ubije. Saj kradejo že po vsem mestu.“

Ko je trajal ta uničevalni boj kakih štiri-najst dni in je padlo število mačk že na kakih pet ali šest, nesem enkrat zjutraj na locnju zadavljenega največjega mačka po stopnicah izpod strehe. Kar me sreča pater gvardijan in, pogledavši mrtvo žival, reče:

„Tega je pa škoda. Je že star in je polovil največ podgan in miši. Tudi ni hodil krast kakor drugi. Le nesi ga v Bistrico, pa ta naj bo zadnji; potlej nehaj. Je že dosti podavljenih. Saj tako ne vem, kako bo s patrom Ksaverjem, ko mu bo zmanjkalo tudi tega njegovega najdražjega. Ti pa le tiho bodi; tvoj zaslužek je že v škatlici.“

To je bilo ob petih zjutraj. Jaz stečem z mrhovino proti Bistrici in vržem mačka z locnjem vred v vodo — za drugimi njegovimi predniki. Popoldne pa je pater Ksaver mačka že pogrešil. Začel je rogoviliti pred refektorijem, kjer ga je maček navadno čakal. Brž je obdolzil mene, da sem mu ga spravil s sveta. A pater gvardijan se je potegnil zame, rekoč:

„Meniš, da ima fant toliko časa, brigati se za mačke kakor ti? On ima šolo in knjige; za variha tvojih mačkov pa ni postavljen nihče. Ali naj mar še zanje najamem kakšnega hlapca ali fanta, da jih bo pasel in gledal, da se nobeden ne izgubi?“

Sledil je splošen smeh drugih patrov. Užaljeni pater Ksaver pa je nekaj zamrmral in šel v svojo sobo. A več kot štirinajst dni je trpelo, da je zopet pokazal prijaznejši obraz. To se pravi: drugim; meni ne več, ker je obdržal sum, da sem bil jaz rabelj njegovih mačk. In ta sum je vzel menda še s seboj pod zemljo. Pozneje namreč je zbolel, ko sem bil jaz še tam; a Bog varuj, da bi mu bil jaz kdaj nesel jed v njegovo sobo!

Lahko bi povedal še več takih in enakih dogodb iz samostana; toda naj bodo s to končane. Vrnimo se nazaj v šolo.

Pater Generoz je vedel za vse te in še druge moje razposajenosti in hudobije; zato mi je pa tudi zažugal:

„V zaddržanji bbbboš dobbbil trojko, lllle zapppomni si, tti llump ttti! Bbbom že s pppatrom Fffferdinandom govoril.“

Pater Ferdinand, naš katehet, je bil zelo oster učenik. Dobro volje je bil redkokdaj; preveč mu je nagajala glava. Nekega dne nam reče v šoli, ko so bili nekateri zelo nemirni :

„Ako bi vi vedeli, kako mi težko dé šunder v šoli, bi gotovo imeli usmiljenje z mano. Le redke so ure, da me ne boli glava. In če vi šepetate ter drsate z nogami po tleh, mi je tako, kakor bi mi kdo s kladvom bil ob glavo. Torej, če imate kaj usmiljenja z menoj, bodite mirni.“

Ta opomin nas je vse zelo osupnil. Sklenili smo med seboj, da patru Ferdinandu ne bomo več nagajali. Še posebno zato, ker je pel „štabri“ pri njem redko; a če je pel, je pel tem močneje, da je puščal klobase za sled. Jaz ga pač še nisem okusil, a če bi me bil pater Generoz res izročil njemu, — no, uboge moje hlačice! Vendar se to ni zgodilo, ker je menda pater Ferdinand že sam vedel, kakšen sem. Vsaj sklepal sem to po pohvali, katero mi je enkrat privoščil, ko sem se posebno odrezal z „biblično zgodovino“ :

„No, znaš že,“ — je rekel — „in to je tvoja sreča. Poreden si pa tudi tako, da ti ga ni para. Kaj bo še s tabo! Prosi svojega patrona, da ti izprosi še pameti; dobro glavo že tako imaš!“

Šolsko leto se je bližalo koncu. Oba patra sta nam naročila, naj se pripravljamo za javno izkušnjo. Mene pa pokliče pater Generoz še posebe v svojo sobo in me vpraša :

„Lansko leto si slišal, kako sta govorila prvi iz četrtega in drugi iz tretjega razreda pri

javni razdelitvi šolskih daril. Ali bi si ti upal stopiti na oder pred zbrano gospodo z nemškim govorom?"

„Lažje kot s kranjskim; saj sem kranjski že skoro pozabil, ker se tega nismo prav nič učili —“ sem odgovoril.

„Na, tu imaš govor,“ — mi reče nato pater Generoz — „nauči se ga in kadar ga boš znal, ga bova poizkusila.“

Kdo je bil ponosnejši od mene! Od prejšnjega leta sem že vedel, da pride poslušat vsa višja gospoda, in jaz — jaz ji bom govoril — moje besede bo poslušala ta gospoda, katere se prej še nisem upal pogledati! Ali si more kdo misliti kaj bolj veličastnega?

Hlastno zgrabim polo in grem z njo — kam? V zvonik, v „slepe line“. Tam začnem brati naglas in vpiti na vse štiri strani nemške besede, ki sem jih pač vsaj povečem že razumel. V „slepih“ linah se mi ni bilo treba bati, da bi mi kdo nagajal. Prebivalci samostana so pač privzdigali glave, ko so slišali v višavi vpitje, a vendar niso vedeli, odkod prihaja. Dobre tri dni sem se učil v „slepih“ linah nemški govor in ko sem ga znal od začetka do zadnje pike vsega, se oglasim ponosno pri patru Generozu, kjer vsega povem napamet.

„Dobro, dobro,“ — me pohvali pater — „po šoli bova ostala v šolski sobi, tam ga boš poizkusil za katedrom.“

Res ostaneva v šoli. Pater sede v klop, jaz pa grem za kateder in pričnem svoj govor. Ali

že po prvih besedah mi je bilo pred očmi vse megleno, — nisem videl nič, ne čutil nič, le ušesa so bila vsa polna, in že po par stavkih me ustavi pater :

„Še ne znaš dobro. Uči se še jutri, potem bova zopet poizkusila doma v refektoriju.“

Toda poizkušnja drugega dne ni bila nič boljša. Čeravno sem znal ves govor kakor očenaš, je prišla nadme že zopet tista megla, tisti šum, da mi je zmanjkalo vsega spomina.

„Le stoj, ti bom jaz pomagal,“ — reče pater, se vstopi zame in mi šepeta govor. Ali to me je šele motilo, to! Zdaj pa nisem znal ne besede več. Vse je bilo tako kakor podrti zidovje, besede vse zmedene.

„S tabo ne bo nič,“ — reče pater vidno iznenaden. — „Škoda! Če ti zdaj v prazni sobi ne gre, kako bi bilo šelē pred gospodo! Bom moral že drugega dobiti. Ti nisi za javni oder. Že vidim, da nisi.“

Na to vzame pater svoj rokopis in gre, jaz pa za njim ves potr. Tako dobro sem znal vsako besedo govora, da bi bil pričel lahko povsod, kjerkoli bi mi bil ukazal pater. In zdaj bo drug govoril, drug bo veljal za prvega, ne jaz. O ti neukretni kmetiški jezik ti! Kar razgrizel, izdrl bi te! Zakaj te le človek ima, če ne zato, da z njim pove to, kar vé? —

Se reče, če bi bil imel povedati svoj govor iz šolske klopi, bi bilo že šlo. Saj sem dozdej vse, kar sem se naučil, lahko povedal iz klopi ali vsaj pred klopjo, kjer sem gledal navzgor in

imel poslušalce za hrbtom, da mi niso gledali v obraz. Morda bi tudi z višave, s katedra ali izza mize govoreč, ne bil obtičal v govoru, če bi mi bili vsi obrnili hrbet. Toda toliko oči in toliko ust, radovednih v človeka obrnjenih — to, to je, kar zmede najlepšo štreno. Jaz že vidim, da ne bom nikdar za to. Toda te sramote ne maram preživeti, da bi moj govor govoril kdo drugi; ne, tega ne, rajši grem v hosto, tjagor pod Sv. Primoža, da me snedo volkovi ali kakršnakoli divja zver! Toda branil se ne bom nobeni — in jutri brž grem v hosto!

Tako sem se rotil tam v kotu na vrtu za mizo, kar mi potrka na ramo pater Gotthard. Jaz šinem brž kvišku, a on mi reče dobrovoljno :

„Si žalosten, jeli? Že vem, zakaj. Pater Generoz mi je vse povedal. Nič ne maraj, vsakemu ni dal Bog daru jezika. Govoril bo sicer drug, a ti boš vseeno prvi v šoli; smo že dali ‚Perijohe‘ v tisk. Zato boš pa dobil tako šolsko darilo, kakršnega dozdej še ni nobeden.“

Javna izkušnja se je vršila topot zame veliko boljše kot prejšnje leto. Prišla je res zopet vsa višja kamniška gospoda: od okrajnega predstojnika in dekana do biriča in mežnarja z Malega gradu. A jaz sem bil visokih glav že navajen in pri izkušnji sem jo rezal kakor kosec v travi ali prepelica v prosu. Pater Generoz si je dovolil z mano še posebne skoke na tako polje, po katerem drugi v šoli niso hodili. Izpraševal me je nekaj iz zemljepisja, pa pristavil,

da tega nihče drugi ne ve kot jaz. Ko mu je šlo vse to z mano po sreči, reče gospodi ponosno žarečega obraza :

„Vidite ga, vsak se je več učil kot on, pa on zdaj največ zna.“

Kako sem bil jaz ponosen na to pohvalo in pa nase ! Kar obleka mi je jela postajati preozka gole napihnjenosti. In vendar ni bila meni pomerjena, ampak edinemu sinu bogatega meščana, ki je bil leto za mano in se je tako pridno učil, da bi bil moral biti prvi. Zato mu je oče napravil nalašč črno obleko. Toda še pred koncem leta ga je vzela nemila smrt na veliko žalost staršev. Njegovo črno obleko so potem dali meni, „cilinder“ pa sem dobil naposodo. Tako sem se pokazal pri javni izkušnji gospodi ves črn, kakor se spodobi ; le „cilinder“ je bil preširok, pa saj sem ga držal le v roki.

Po končani izkušnji je bilo javno deljenje šolskih daril. Prej pa je še moj tovariš Jože Omers, ki je bil drugi v šoli, govoril ono, kar sem tudi jaz že znal na pamet ; pater Generoz je pa stal za njim z rokopisom v roki in mu je pomagal naprej, kadar mu je zmanjkalo besedi. A Jože, čeravno tudi s kmetov doma, se je dosti dobro odrezal. Jaz vsaj bi se ne bil tako.

„Kako pa je to, da je govoril drugi, a ne prvi?“ — sem slišal, da je vprašal potem gospod dekan patra Generoza.

„Prvi nima jezika za javen nastop,“ — je pojasnil pater Generoz.

Vsa gospoda se je potem nekoliko pomenkovala med sabo, in nato se je pričela delitev šolskih daril. Gospod dekan vstane, pohvali pridne, druge pa opominja, naj jih posnemajo. Na to odpre rdečevezane „Perijohe“ in bere najprvo moje ime.

„Drrr, drrr, bom, bom, trarara!“ — je zagromela zadaj godba. Jaz pa sem se — po prej od patra Generozja prejetem navodu — pomikal počasno odmerjenih korakov proti odru in proti gospodu dekanu, kjer se priklonim kolikor mogoče globoko. Gospod dekan se pripogne in mi poda težko skladovnico v zlatu vezanih knjig. Ko pa hočem iti, mi migne še pater gvardijan, naj postojim. In izmed navzočih gospa se vzdigne ena ter mi pripne na prsi vse polno srebrnega denarja, v pisane trakove zašitega, da sem bil podoben generalu.

Kako se je vršila razdelitev drugih daril, danes več ne vem, ker tudi takrat nisem vedel. Ko je bilo vse končano, smo šli za gospodo tudi mi, pa pater Generoz. Spodaj pa je čakala velika množica ljudi. Ko se prikažem jaz s cilindrom, ki mi ga je poveznil pater na glavo, se je čulo iz množice:

„Oni-le je z visokim klobukom.“

Prvi premijant najvišjega razreda je bil takrat v Kamniku imenitna zver. Še medveda bi ne bilo prišlo gledat toliko ljudi. V svoji omamljenosti jaz nisem videl nikogar; le veliko ljudi, zato sem šel skozi množice, da bi prišel le kmalu v samostan.

„Glej ga no, ali nič ne vidiš?“ — mi udari naenkrat znan glas na uho. Brž se ozrem — tudi pater obstoji — in pred nama so stali razkriti, s klobukom v roki — oče!

„Le pokrijte se, oče,“ — reče pater Generoz — „vaš sin je danes velik gospod. Pa vam vendar še ni treba stati odkritemu pred njim. Le idite z nami, danes boste pri nas kosili. Darila pa lahko ogledata v njegovi sobi.“

To je bil dan zame in za očeta! Poklicali so jih celo v refektorij, kjer je bilo slovesno kosilo, toda samo, da so se pokazali. Kosili so pa zunaj v lopi na vrtu, in Krišpin jim je prinesel polič vina. Ko so mene ogledali vsi hlapci in fratri, sem slekel svojo slavnost ter oblekel zopet „kuhinjskega muca“, da sem brisal posodo, katere se je ta dan potrebovalo mnogo. Jesti pa so mi dali tudi kaj boljšega — toda, kaj sem maral za jed! Komaj, da sem kaj pokusil.

Ravno sem bil pri svojem delu v kuhinji, kar pride pater gvardijan in mi veli, naj se grem pokazat v refektorij gospodom. Bilo jih je mnogo, domačih in iz okolice. Jaz brž hočem skočiti gor v sobo, da zlezem v črno obleko, toda pater Gotthard mi pravi:

„Ne, ne! V črni obleki so te že videli; zdaj bi te videli še radi v obleki kuhinjskega muca.“

Bil sem bós, golorók, z zavihanimi rokavi. Tak se pa vendar ne morem pokazati gospodom v refektoriju — toliko sem se bil že olikal. Toda pater gvardijan me prime za roko in me

vleče proti oknu, skozi katero so se dajala jedila iz kuhinje v refektorij. Jaz ga debelo pogledam in vprašam:

„Saj tukaj niso vrata v refektorij!“

„Seveda ne, ali misliš, da mora priti kuhinjski muc skozi vrata? Saj gre lahko skozi okno. No alo, skoči!“

Pater gvardijan me privzdigne na mizo pred okencem, me potisne noter, zapre urno za mano — in jaz prilezem v refektorij. Grozen smeh! Preden sem se jaz spravil pokonci, je bil pater gvardijan že skozi vrata, me je prijel za roko, me peljal do srede refektorija in rekel gospôdi:

„Tak-le je zdaj prvi kamniški študent — — olupljen!“

Mene je bilo zelo sram, posebno bosih nog in zavihanih rokavov. Izkušal sem skrivati oboje, in nisem pogledal nikogar. A smeh je bil orjaški po vsem refektoriju. Klicali so me k mizi, in pater gvardijan me je vlekel do prvega prostora. Tam mi je ukazal, naj se tako priklonim kakor zjutraj v šoli. Jaz kinknem z glavo — in spet bučen smeh! Nato mi poda pater gvardijan kozarec in mi veli, naj ga izpraznim. To storim, čeravno v presledkih, in potem stečem proti vratom. Ta pa mi zopet zastavi pater gvardijan, rekoč:

„Ne bo nič! Kjer si prišel noter, tam zopet idi vun!“

Kaj mi je ostalo drugega kot pot skozi okno! Moj odhod po tej poti je spremljal smeh iz vseh grl. Ko sem se pokazal v kuhinji, me je

sprejel nov smeh mucov, hlapcev in kuharja, fratra Davida.

Jaz pa grem k očetu, ki so že pokosili.

„Zdaj bova pa šla,“ — me ogovore. „Spravi svoje reči skup, da se greva potem zahvalit patru gvardijanu in tvojim učenikom. Potlej pa zadeneva vse na rame in greva domov.“

Te besede očetove so bile zame kakor mrzla voda na razbeljeno železo. Da bi kar tako naglo šel iz samostana — iz hiše, tako mi priljubljene! Vsaj še par dni, da se pripravim za odhod! Te pomisliske razodenem očetu, a reko mi:

„Le pojdiva! Saj nimaš nič več opraviti tu, Jesti boš že dobil doma; mati pa tudi komaj čakajo s kašnatim zeljem, ker sem rekel, da prideva. Kar v tvojo sobo idiva, da vse skup spraviva v bisago.“

Ves poparjen grem za očetom. Kar pride nama naproti pater gvardijan in ogovori dobrovoljno očeta:

„No, oče, kako vam je všeč sin? Vi ste lahko ponosni, ker ni takega v vsem Kamniku, da bi bil prvi. Kaj pravite?“

„Jaz pravim, da bi bilo najbolje, če greva zdaj domov,“ — reko oče in se hočejo pričeti zahvaljevati.

„Nič, nič,“ — ugovarja pater gvardijan — „vi lahko greste, fant bo pa še vsaj toliko časa tu, da bodo porcijunkule pri kraji. Potrebujemo ga, dokler ne pridejo novi. Če prej gre, pa ne dobi svoje kase, ki je pri meni. Čez teden dni pridite ponj!“

Saj res, moja hranilnica! Na to sem bil čisto pozabil v svoji slavi. Te pa ne smem pustiti, ker je v njej že nekoliko srebrnjakov. Tudi oče to izprevidijo, zato pomaše v bisago le nekoliko takih reči, ki meni za teden dni niso bile potrebne, pa moje „Perijohe“, in gredo; jaz pa ostanem še za določeni čas.

O porcijkuli je bilo res mnogo opravka zame v cerkvi in v kuhinji — pa mi je tudi neslo. Iz tistih dni mi je ostal v spominu gospod moravški dekan, ki je tako krasno in veličastno pel mašo, pa tudi na prižnici govoril tako krepko, da sem si ga zapisal v spomin kot vzor-duhovnika pri slovesnih opravilih. „Tak moraš tudi ti enkrat biti,“ — mi je velel notranji glas — „če boš kdaj duhovnik.“ — To je bilo vse krasno, slovesno, veličastno!

Po porcijkuli sem se pa odpravljal na odhod. Poiskal sem še enkrat vse količkaj priljubljene mi kraje. In teh je bilo mnogo. Vzel sem slovo od njih. Tudi v zvonik sem šel, celo v „slepe“ line do malega zvona in sem si vse zvonove še enkrat ogledal ter jih prosil odpuščanja, če sem jih katerikrat prehudo gonil. Ravnotako sem se poslovil od vseh oltarjev in svetnikov ter svetnic v njih. Posebno pa od vélikega, kjer je bil moj patron. Poslovil sem se pa tudi pri vseh mi znanih osebah mesta in okolice, in tukaj mi je padlo marsikaj okroglega v roko. Dali so mi še celo obljubo, naj se le še oglasim, če pojdem v Ljubljano in se bom pridno učil.

Ko so prišli čez teden dni pome oče, sem bil že ves pripravljen za odhod. Le pri patrih, fratrih in pri hlapcih se nisem bil še poslovil. Pri zadnjih sem svojo dolžnost opravil sam. Vsi so mi podali roko, tudi Salomon, in so mi želeli vse dobro, rekoč, da je vse pozabljeno. K patrom pa sva šla z očetom oba. Vsak pater je imel še kako darilo zame. Zlasti pater gvardijan, ki je rekel, pomolivši mi mojo blagajno:

„Tvoje dvajsetice so imele mlade. Dvanajst si mi jih dal, zdaj jih je pa trideset.“

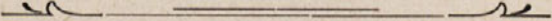
Pater Generoz pa je rekel očetu:

„Le v Ljubljano ga dajte! Študiral bo lahko, če bo le hotel.“

Potem pobaševa z očetom pičlo mojo robo in odideva. Šla sva počasi. Oče so me zmeraj čakali, ker sem se oziral nazaj po priljubljenem mi Kamniku, dokler ga je bilo kaj videti.

Ob ovinku pod Križem mi je izginil Kamnik. Izginil mi — skoro bi rekel — za vedno. Pač sem bil med počitnicami še parkrat tam v samostanu in pri drugih znancih; toda vse je bilo že nekako ohlajeno. V samostanu so se naselili drugi „muci“; drugje so me pa tudi komaj še poznali. Vse to mi je pa pomoglo, da sem se odtrgal od Kamnika lažje, kakor sem mislil izkraja.

TISK KATOLIŠKE TISKARNE V LJUBLJANI.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000074308

000155 8

